

ΛΕΞΙΚΟΝ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ

ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΗΤΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ ΤΩΝ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ, ΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΝ, ΠΟΙΝΙΚΟΝ
ΝΟΜΟΝ, ΠΟΙΝΙΚΗΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΝ, ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΝΟΜΟΝ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ
ΔΙΚΑΙΟΝ, ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ, ΑΛΛΗΛΘΗΣ
ΔΙΚΑΙΟΝ ΚΤΛ. ΚΤΛ.

ΣΥΓΓΡΑΦΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΙ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΦΛΟΓΑΪΤΟΥ

ΤΗ ΣΥΜΒΡΑΣΕΙ ΤΩΝ Κ. Κ.

Άγγελουπούλου Γεωρ.—Γλαρόκη Άριστ.—Δαμασκηνού Νικολ.
Ευταξίου Ιωάννου—Κωνσταντοπούλου Κωνστ.—Μελιδουργού Γεωργίου
Μελετοπούλου Λεων.—Μομφερράτου Άντ.—Μοσχονησίου Ιωάν.
Ποταμιάνου Ηλ.—Πετρίτσου Άδ.—Στεφάνου Διον.—Φιλάρετου Γεωρ.
Χρυσανθοπούλου Πέτρου—Ψαρρά Εενοφώντος.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ

Πλατεία Λουδοβίκου, έναντι της Εθνικής Τραπέζης και του Νέου Θιαύρου.

1895

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται ἅμα τῇ ἐγγραφῇ.

Ἄμα τῇ ἐκδόσει τοῦ 1 2ου τεύχους ἡ συνδρομὴ ὀρίζεται εἰς δραχμὰς 50.

* Ἀπαντα τὰ κατωτέρω ἀποστέλλονται τῷ αἰταῦναι ἅμα τῇ παραλαβῇ τοῦ ἀντιτίμου (ἰλ. ταχ. τελῶν).

Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν αἰ τιμαὶ ἐννοοῦνται εἰς χρυσόν.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΠΡΑΚΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ

Ἀστρονομίαν, Χημείαν, Οἰκιακὴν Οἰκονομίαν, Ἱατρικὴν, Μετεωρολογίαν, Κηπουρικὴν, Κτηνιατρικὴν, Δενδροκομίαν, Γεωργίαν, Ζωολογίαν, Ὑγιεινὴν, Φαρμακευτικὴν, Νομικὴν, Φυσικὴν, Μεταλλείαν, Μεταξοσκωληκτοτροφίαν, Γεωλογίαν, Φυτολογίαν, Ἀμπελοφυτείας, Μελισσοκομίαν, Ὄρουκτολογίαν, Ἀνθοκομίαν, Ἀνθρωπολογίαν, Τέχνας κτλ.

Συγγραφὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μεγάλου Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ Larousse, τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας Jules Troussset καὶ διαφόρων ἄλλων συγγραμμάτων

2,800 ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ 2,800

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικοῦ καθηγ. τῆς Ὄρουκτολογίας καὶ Γεωλογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ Πολυτεχνείῳ

Τῇ συμπράξει τῶν κ. κ.

Ἀγγελοπούλου Γ. καθ. β. δικ. ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπ. Ἀργυροπούλου Τ. καθ. φυσ. πειρ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Βουδάκη Α. καθ. χημ. ἐν τῷ Πολυτεχ. Βλάση Κων. δικηγ. Γερμανοῦ Ν. καθ. φυσ. ἐπιστ. Γκίζη Β. ὑπ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Γιαννοπούλου Ἐμμ. καθ. ὄρουκτολογ. ἐν τῷ βιβ. Δαμβέργη Α. καθ. φαρ. χημ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Δασκαλάκη Α. δικηγ. Εὐαγγελίδου Τ. διδ. οἰλ. Ζαλούχου Α. ὑπ. φυσ. δικ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Ζωχαίου Ι. καθ. φυσιολ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Ἠλιάδου Γ. ἐσ. ἱατροῦ ἐν τῷ Δημ. Νοσ. Κόνσολα Δ. καθηγ. μαιευτ. ἐν τῷ Ἐθνικ. Παν. Κοκκίδου Δ. καθ. ἀστρ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Καλλιδικῆ Α. ὑπ. ἱατροῦ ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Κονδύλη Π. καθ. διδ. Ἄρσακ. Κολλιγιάντου Ι. καθ. ἀρχ. ἐν τῷ Πολυτ. Κυριακίδου Ε. δημοσ. Καστρομένου Π. ὑπ. ἀρχ. Καρδάρη Τ. ἱατροῦ συγγρ. Ἱατρ. Οἰκογ. Κεφαλᾶ Τασ. διδ. ἱατρ. Καλαποθάκη Α. δημοσ. Λαζαρίμου Ι. καθ. τοπ. ἐν τῷ Πολυτ. Ματαράγκα Π. λογιου. Μεταξῆ Ι. β. καθ. Ἐθν. Παν. Νικολαΐδου Ρ. καθ. ἀνκτ. ἐν τῷ Ἐθν. Παν. Ποταμιάνου Η. βουλ. δικηγ. Παπαδημητράκοπούλου Θ. καθ. Πέτρου Θ. βουλ. δικηγ. Πάτση Σ. δικηγ. Πανᾶ Π. δημοσ. Πιλαβίου Γ. ταγματ. κτηνιάτ. καθ. Παμπούκη Π. μικροβ. ἱατρ. Παπαδασιλίου Σ. ὑπ. Ἐθν. Παν. Ρέπουλη Κ. δικ. Σπαθιώτου Δ. ἱατρ. Σολωμοῦ Ν. πρ. καθ. Σχ. Εὐέλπ. Κομνηνοῦ Τ. καθ. χημ. ἐν Σερ. σχ. Χρήστοβιτς Α. ἱατρ. συγγρ. Νέων Φαρμάκων. Χασιώτου Δ. κοσμ. ἱατρ. σχολ. Χλωροῦ Ν. τμημ. καὶ καθ. δασολ. ἐν τῷ Πολυτεχ. καὶ πολλῶν ἄλλων λογιῶν.

Τοῦ αἰ ὀγκώδεις 2 = Σελίδες 2,400. — Τιμᾶται δρ. 25.

ΓΑΛΛΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΥΠΟ

Κ. ΠΡΑΣΣΑ καὶ Ε. ΕΜΑΡ

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτάτων Γαλλικῶν Λεξικῶν

LITRÉ καὶ BEAUJEUAN

ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ

ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΛΕΞΙΟΓΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Τὸ ὅλον ἔργον σελίδες 1120. Τιμᾶται δραχ. 10.

ΔΙΑΝ ΠΡΟΣΕΧΘΕ

ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΕΠΙ Τῆ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΛΕΞΙΚΩΝ

Τῶν Robert Scott, Henry George Zidel, A. Chassang, Schmit, Σακελλαρίου, Γιάνναρη.

ὑπὸ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΖΑΛΟΥΧΟΥ

Διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας Ἐργηγεῦ ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημ.

Τὸ ὅλον ἔργον ἀπαρτισθῆσεται ἐκ 35 φυλλαδίων

[70 τυπογρ. φύλλον] ἤτοι σελίδων 1120.

ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

πληρῶνουνσι διὰ τὸ ὅλον ἔργον δρ. 9.

αὐτοῦ ἐπὶ ἀποτίσει ἐλαφρῶν τινων δικαιωμάτων ἀποθηκεύσεως, λαμβάνων γραμματίον παραλαβῆς (Warrant), καταδηλοῦν τὴν ποσότητα καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ἀποτεθέντων ἐμπορευμάτων, διὰ τοῦ γραμματίου δὲ τούτου δύναται ὁ ἔμπορος καὶ νὰ μεταβάλῃ εἰς χρήματα μέρος ἢ καὶ τὸ ὅλον τῶν ἀποτεθειμένων ἐμπορευμάτων. Παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσι μόνον δημόσια ἀποθήκαι, ὅποια αἰστρατικῶτα καὶ καλούμεναι (places de dépôt), ἧτοι στρατιωτικὰ καταστήματα, ἐν οἷς διατηρεῖται ὕλικόν πολέμου, ὕγειονομικῆς ὑπηρεσίας κτλ. καὶ αἱ τελωνιακαὶ ἀποθήκαι διαμετακομίσεως (entrepôts), ἐν αἷς ἀποτίθενται ἐμπορεύματα, ὑποκείμενα εἰς δασμὸν μόνον καθ' ὅσον εἰσάγονται πρὸς κατανάλωσιν ἐν τῇ χώρᾳ, δύνανται δὲ νὰ ἀποσταλῶσιν ἐκ νέου εἰς οἰονδήποτε μέρος τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀποτίνοντα μόνον δικαιώματα διαμετακομίσεως.

θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀποκατάστασις. Κατὰ τὸν Ποινικὸν ἡμῶν νόμον (ἄρθ. 21 καὶ ἐπ.) ἡ καταδίκη εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν, ἡ καταδίκη ἐπὶ πλημμελήματι (ἀναγομένῃ εἰς κλοπὴν, ὑπεξαίρεσιν, ἀπάτην, πλαστογραφίαν, ψευδορκίαν, ψευδῆ καταμήνυσιν ἢ συκοφαντίαν ἢ ἀφορῶντι εἰς τὰ νομίσματα, ἢ προσβάλλοντι τὰ ἦθη) εἰς φυλάκισιν ὑπερβαίνουσαν τὸ ἐν ἔτος, ἡ καταδίκη τῶν ἐν τέλει ἢ ἄλλων δημοσίων ὑπηρετῶν ἐπὶ παρεκτροπῇ τῶν δημοσίων αὐτῶν καθηκόντων, κατὰ δὲ τὸν ἐκλογικὸν καὶ ἄλλους τῆς πολιτείας νόμους ἡ καταδίκη καὶ ἐπὶ πολλαῖς ἐκλογικαῖς παρεκτροπαῖς ἢ ἄλλοις τισὶν ἀδικήμασι, ἐπιφέρει σὺν τῇ στερήσει τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν (ἐν γένει ἢ ἐν μέρει). Ἡ στέρησις αὕτη κατὰ τὴν ῥητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 564 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας παραμένει καὶ

μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἢ ἐξάλειψιν τῆς ποινῆς, ἐκλείπει δὲ μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, ἧτις ἐπαναφέρει τὸν ἀποτίσαντα τὴν ποινὴν αὐτοῦ εἰς τὴν διετέλει πρότερον κατάστασιν, ἀποδίδουσα εἰς αὐτὸν κατὰ πάντα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ὧν ἐστερήθη διὰ τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως. Ὅθεν ἀποκατάστασις λέγεται ἡ πράξις, δι' ἧς ὁ καταδικασθεὶς, μετὰ τὴν ἀπότισιν ἢ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινῆς αὐτοῦ, ἀνακτᾶται καὶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ὧν ἐστερήθη διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

Χορηγεῖται δὲ ἡ ἀποκατάστασις διὰ Βασιλικῆς διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ ἀρμοδίου Ἐφετείου μετὰ παρέλευσιν πενταετίας ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ χρόνου τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς ἢ ἀπὸ τῆς παραγραφῆς αὐτῆς, τῇ αἰτήσει τοῦ καταδικασθέντος, προσάγοντος ἀποδεικτικὸν τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, ἐπικευρωμένον ὑπὸ τῆς προϊσταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς, περὶ τῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀγαθῆς αὐτοῦ διαγωγῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ αἴτησις μετὰ τοῦ ἀποδεικτικοῦ τούτου ἐγχειρίζεται εἰς τὸν παρ' ἐφέταις ἀρμόδιον Εἰσαγγελέα καὶ δημοσιεύεται ἐν περιλήψει διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ὑπ' αὐτοῦ, προσκαλοῦντος μὲν τὸν βουλούμενον ἀντιτείνειν νὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ τούτῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν. καλοῦντος δ' ἐν ταύτῳ πάντας τοὺς Εἰσαγγελεῖς καὶ λοιποὺς δημοσίους λειτουργοὺς νὰ κοινοποιήσωσιν εἰς αὐτὸν (τὸν παρ' Ἐφέταις Εἰσαγγελέα) ὅ,τι γινώσκουσι κατὰ τοῦ ἀναφερομένου μεθ' ὃ καλοῦνται πάντες οἱ τυχόν ἀντιλέξαντες εἰς τὴν δημοσίαν συνεδρίασιν, καθ' ἣν τὸ δικαστήριον τῶν Ἐφετῶν μετὰ τὴν συζήτησιν ἀποφαίνεται 1) περὶ τοῦ παραδεκτοῦ τῆς αἰτήσεως καὶ 2) περὶ τοῦ βασίμου αὐτῆς. Ὑποβάλλεται δ' ἡ ὑπερ τῆς ἀποκαταστάσεως γνωμοδότησις ὑπὸ τοῦ παρ' Ἐφέταις Εἰ-

σαγγελέως εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργεῖον, δικαιούμενον μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Ὑπουργικοῦ συμβουλίου νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀποκατάστασιν. Ἡ ἀποκατάστασις δημοσιεύεται ἐπιμελείᾳ τοῦ παρ' Ἐφέταις Εἰσαγγελέως καὶ γράφεται ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ πρωτοτύπου τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

θ. Ν. Φλογαίτης.

Ἄποκατάστασις εἰς ἀκέραιον καλεῖται τὸ ἐνδίκον ἐκεῖνο μέσον, δι' οὗ ἡ νομίμως παραχθείσα μεταβολὴ ἀναιρεῖται καὶ ἐπαναφέρονται τὰ πράγματα ἐν τῇ προτέρᾳ καταστάσει, ἥτοι τὸ γενόμενον ἐντελῶς ἀπογίνεται. Ἐπιτρέπεται δ' ἡ χρῆσις τοῦ ἐνδίκου τούτου μέσου, ὡσάκις ἐπῆλθεν ἄδικος βλάβη διὰ τῆς μεταβολῆς ἔνεκεν ἀνηλικιότητος, βίας, καὶ ἐν τισὶ θέμασιν ἔνεκεν ἀπάτης, πλάνης καὶ ἀδυναμίας ἐγκαίρου ἐνεργείας, κυρίως ὅμως ἔνεκεν ἀνηλικιότητος (Ν. 1 καὶ 2 Πανδ. (4.1).—Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ῥωμαίου δικαίου οἱ ἀνήλικοι, ζημιούμενοι ἐκ τῶν συναπτομένων ὑπ' αὐτῶν συναλλαγμάτων ἢ ἐγγυώμενοι ὑπὲρ ἄλλου, ἀποκαθίσταντο εἰς ἀκέραιον (Ν. 6 καὶ 7 § 3 καὶ 4 Πανδ. (4. 4)· ἀλλὰ μόνον ἔνεκα δόλου, ἀπάτης, ἢ ζημίας, ὑποχρεούμενου τοῦ ἀνηλικίου νὰ ποδεῖξῃ τὸν δόλον, τὴν ἀπάτην ἢ τὴν ζημίαν (Ν. 6 καὶ 11 § 3 Πανδ. (4. 4)· ἐδύνατο δὲ ἡ ἀποκατάστασις νὰ προταθῇ οὐχὶ μόνον δι' ἀγωγῆς, ἀλλὰ καὶ δι' ἐνστάσεως (Ν. 9 § 3 Ν. 21 § 5 Πανδ. (4. 2)· ἀλλ' ἐπετρέπετο νὰ προταθῇ ἢ ἀποκατάστασις ἐντὸς τετραετίας μόνον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνηλικιώσεως (Ν. 7 Κωδ. (2. 53). Ἄλλ' ἢ μὲν λόγῳ ἀνηλικιότητος ἀποκατάστασις εἰς ἀκέραιον δὲν ἰσχύει τανῦν παρ' ἡμῖν ὡς καταργηθεῖσα διὰ τοῦ ἀρθ. 78 τοῦ νόμου ΧΠΘ' τῆς 17 Αὐγούστου 1861 περὶ ἀνηλικίων καὶ ἐπιτροπείας, ἀργεῖ δὲ καὶ ἡ δι' ἀπάτην ἀποκατάστασις, ὡς περιλαμβάνουσα θέματα τοῦ δικονομικοῦ δικαίου· κατὰ δὲ

τῶν βεβιασμένων δικαιοπραξιῶν ἔχει ὁ βιασθεὶς οὐ μόνον τὸ ἐνδίκον τῆς ἀποκαταστάσεως μέσον, ἀλλὰ καὶ ἀγωγὴν καὶ ἔνστασιν· ἐπίσης ἢ διὰ πλάνην ἀποκατάστασις περιλαμβάνει δικονομικὰ θέματα κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅθεν τανῦν ἀπρακτεῖ· ἢ δὲ δι' ἀδυναμίαν ἐγκαίρου ἐνεργείας περιλαμβάνει θέματα, ἀναγόμενα εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ δικαστικὸν ὄργανισμὸν τῶν Ῥωμαίων, ὅθεν ἐπίσης ἀργεῖ ἐν τῷ νῦν.

θ. Ν. Φλογαίτης.

Ἀποκέντρωσις καὶ **συγκέντρωσις** εἰσὶ λέξεις νεώτεραι, πρὸς μετάφρασιν τῶν γαλλικῶν *décentralisation* καὶ *centralisation*, παρὰ τοὺς γραμματικούς κανόνας σχηματισθεῖσαι ἴσως, καὶ χωρὶς τῆς προσηκούσης ἀκριβείας· ἀναπόδραστος ὅμως ἡ χρῆσις τούτων ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ, μέχρις οὗ ἀντικατασταθῶσιν εἰς ταύτας ἐπιτηδεϊότεραι.

Καλεῖται δὲ **συγκέντρωσις** μὲν ἡ σφύρευσις πάσης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς, τῶν δ' ἄλλων μερικῶν καὶ τοπικῶν ἀρχῶν λογιζομένων ἀπλῶς ἐντολοδόχων ἐκείνης, καὶ κατὰ τὴν βούλησιν αὐτῆς ἐνεργουσῶν, ἀποκέντρωσις δὲ τὸναντίον ἢ ἀπονομῆ εἰς τὰς μερικὰς καὶ τοπικὰς ἀρχὰς ἀναλόγου ἐξουσίας πρὸς ἀνεξάρτητόν πως καὶ αὐτοτελῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ ἴδιου καθήκοντος.

Α. Τῆς συγκεντρώσεως δὲ στάδιον εἶναι ὅλη ἢ πολιτικὴ ἐνέργεια κατὰ πάντα αὐτῆς τὰ εἶδη, νομοθετικὴν τε καὶ νομοτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν, ἐφαρμοζομένη δὲ καθ' ὅλην ταύτην τὴν ἔκτασιν δύναται νὰ ὀνομασθῇ καθολικὴ ἢ ἀπόλυτος, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἀποκέντρωσις ἐφαρμοζομένη κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκτασιν ὀνομαστέα τελεία ἢ ἀμιγῆς· σύνητες ὅμως στάδιον τῆς συγκεντρώσεως εἶναι ἡ διοικήσις, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τὸ πλεῖστον λαμβάνει, καλουμένη διοικητικὴ, ἀναγκαιῶς δὲ καὶ

ἡ ἀντιτιθεμένη κατὰ τὴν αὐτὴν ἔκτασιν ἀποκέντρωσις διοικητικὴ καλεῖται.

Τρόπος δὲ σωρεύσεως πολιτικῆς ἐνεργείας εἰς τὸ κέντρον εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ἢ διατήρησις εἰς χεῖρας τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς ὡς οἶόν τε πλείονος ἀμέσου τοιαύτης· ἀλλ' οὕτως ἀδύνατον νὰ περιληφθῇ πᾶσα ἡ διοικητικὴ ἐνέργεια, ἔστω καὶ ἡ οὐσιωδεστέρα μόνον, τὸ πλεῖστον δὲ μέρος ταύτης διεξακτέον δι' ἄλλων ἀρχῶν, τὸ μὲν κατ' ἐντολήν τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς ἐνεργουσῶν, τὸ δ' ἐξ ἰδίου καθήκοντος. Τούτων ἕνεκα ἀνάγκη ἄλλου τρόπου ἰποροφήσεως, τὸν δ' ἐν χρήσει τοιοῦτον τρεῖς τινὰ κυρίως συνιστῶσι

Πρῶτον μὲν ἡ ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς ἔγκρισις τῶν πράξεων τῶν λοιπῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, πλὴν τῶν πάνυ ἀσημάντων.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οὐδεμία διοικητικὴ ἐνέργεια ἀξία πως λόγου δύναται νὰ ἔχῃ νόμιμον κύρος ἄνευ τῆς συναίνεσεως τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς· οὕτω δὲ πληροῦται ἄριστα ὁ σκοπὸς τῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐξαρτήσεως τῆς διοικητικῆς ἐνεργείας ὅλης· μόνη ἢ βούλησις τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς κρατεῖ ἐν πᾶσι, καὶ μόνη ἢ ἀρχὴ αὕτη, ἀκριβῶς εἰπεῖν, διοικεῖ, αἱ δὲ λοιπαὶ εἰσὶν ἀπλᾶ ἐκεῖνης ὄργανα.¹

Δεύτερον δὲ ἡ κηδεμονία τῶν δήμων.

1) Κεντρικὴ ἀρχὴ εἶναι κυρίως ἡ κυβερνητικὴ, ἢ καὶ ἀπλῶς κυβέρνησις καλουμένη, ὡς συνάπτουσα πᾶσαν τὴν νομοτελεστικὴν ἐνέργειαν, καὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν ὠθοῦσα καὶ ἐπιβλέπουσα· ἀλλὰ καὶ αἱ καθ' ἕκαστον διοικητικὸν κλάδον προϊστάμεναι ἀρχαί, συνέχουσαι τὴν ἐν τῷ οἰκείῳ κλάδῳ ἐνέργειαν, καὶ συνάπτουσαι αὐτὰς πρὸς τε ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν κυβέρνησιν, παρὰ τὸ κέντρον ἴστανται, καὶ κεντρικὰς ἀρχὰς συνιστῶσιν ἐπίσης· διὸ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἰδίως κεντρικὴ διοίκησις καλεῖται, καὶ ἐκ τούτων συγχροτεῖται τὸ ὑπεύθυνον τῆς κυβερνή-

Τὴν διαίρεσιν δὲ τῆς χώρας εἰς δήμους, καὶ τὴν κατ' ἰδίαν τούτων διοίκησιν, εἰ καὶ συνιστῶσι ταῦτα θῆμα οὐσιῶδες πρὸς ἀποκέντρωσιν, καὶ οἱ ὑπὲρ τῆς συγκεντρώσεως ἀναγνωρίζουσι πως κατ' ἀνάγκην ἀναπόδραστον· διότι τὰ στενὰ τῆς πόλεως καὶ τῆς κώμης ὄρια φύσει, ὡς εἰπεῖν, ἀποτελοῦσι κύκλον ἰδιαζουσῶν ἀναγκῶν καὶ συμφερόντων, διαφόρου καθ' ἕκαστον προνοίας δεομένων. Ἡ συγκεντρωσις ὅμως, οὐδαμοῦ ἀνεχομένη τὸ ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελές, ἀλλ' ἀξιοῦσα, ὡς εἴρηται, τὴν βούλησιν τοῦ κέντρου πανταχοῦ διέπουσαν, ὑποβάλλει πάλιν τοὺς δήμους εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δημοσίων ἀρχῶν οὐ μόνον διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἐγκρίσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ θετικῆς τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἀναμίξεως εἰς τὰ τῶν δήμων, μεταρρυθμιζουσῶν κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν ἐνεργείας, λογιζομένων οὕτω τῶν δήμων ἀνικάνων νηπίων.

Τὴν αὐτὴν δὲ κηδεμονίαν καθιστῶσι καὶ ἐπὶ παντός ἐν γένει σωματείου δημοσίου πως χαρακτηρὰ ἔχοντος, ἀναγνωρίζουσι δὲ καὶ εἰς τοὺς δήμους ἐπὶ παντός ἐν αὐτοῖς ἰδρύματος κοινῆς ὠφελείας καὶ καθεξῆς· οὕτω δὲ διὰ τῆς ἐγκρίσεως καὶ τῆς κηδεμονίας καθίσταται πολὺπλοκον σύμπλεγμα ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοῦ κέντρου

σεως τμήμα, τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ὅθεν εὐλόγως τὸ ὄνομα τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς κοινῶς εἰς ἀμφοτέρας ἀποδίδεται.

Οἱ τῆς συγκεντρώσεως δ' ὅπαδοι φερόμενοι ἀπὸ μεγάλης δυσπιστίας πρὸς πάσας τὰς δημοσίας ἀρχὰς πλὴν τῆς κεντρικῆς, νομίζουσι τὸν τρόπον τούτον ἀναγκαῖον, διότι δι' αὐτοῦ προλαμβάνονται ἢ ἐπανορθοῦνται κατ' αὐτοὺς αἱ καταχρήσεις καὶ παρεκτροπαὶ τῶν ὑποδεστέρων ἀρχῶν, πρὸς δὲ τούτοις κατορθοῦνται κανονικὴ καὶ ὁμοιόμορφος διοίκησις, διὰ δὲ τῆς ἐνόητος ταύτης τῆς διοικήσεως ἐξασφαλίζεται ἔτι καὶ τῆς πολιτείας αὐτῆς ἡ ἐνόητος.

καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐν τῇ πολιτείᾳ διοικητικῆς κινήσεως.

Τρίτον δὲ τὰ διοικητικὰ δικαστήρια.

Τὰ τοιαῦτα δὲ συνιστῶσι συνήθως αὐταὶ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαί, ὡς ἔχουσι, πολλάκις δὲ καὶ σύλλογοι ἐφήμεροι ἐκ πλειόνων δημοσίων ἀρχῶν συγκροτούμενοι, ἢ καὶ διαρκεῖς ἐξ ἰδίων προσώπων. Ὑπὸ τούτων δ' ἐκδικάζονται τὸ πλεῖστον αἱ χρηματικαὶ διαφοραὶ καὶ ἄλλαι παραπλήσιοι, καθ' ἃς ἀμέσως ἡ πολιτεία ἐνέχεται· ὡς αἱ φορολογικαί, αἱ ἐκ συμβάσεων τῆς πολιτείας, αἱ ἐκ ζημιῶν ἢ ἀφαιρέσεων τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας διὰ δημοσίαν ἀνάγκην, ἢ ἐκ πταίσματος τῶν δημοσίων ἀρχῶν, καὶ καθεξῆς. Οὕτω δὲ ἡ διοίκησις, αὐτὴ περὶ τῶν ἰδίων πράξεων κρίνουσα, μένει ἐλευθέρᾳ τῶν προσκομιμάτων, ἅπερ ἀναρχαίως παρέχουσιν οἱ νόμοι ἀκριβῶς τηρούμενοι, καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, κρίνουσα περὶ τῆς παραβάσεως ἢ μὴ τούτων.

Καὶ λόγον μὲν τοῦ θεσμοῦ τούτου οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ προβάλλουσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς διοικήσεως καὶ ἐν γένει τῆς νομοτελεστικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τῆς δικαστικῆς, ἣτις τὰ μέγιστα κατ' αὐτοὺς ἀκρωτηριάζεται, ἀναμιγνυομένων τῶν κοινῶν δικαστηρίων εἰς διοικητικὰ καθήκοντα παρὰ τὴν συνταγματικὴν ἀρχὴν τῆς διαίρεσεως τῶν ἐξουσιῶν. Ἔργῳ δὲ, μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς μόνην τὴν τῆς διοικήσεως ὑπὸ τοῦ κέντρου ἀπορρόφησιν, σκοπὸν διώκουσι νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν βούλησιν αὐτοῦ καὶ ἡ λύσις ἔτι τῶν ἐκ τῆς διοικήσεως διαφορῶν, τῶν τε κοινῶν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἐγγυήσεων παραλειπομένων, καὶ ἀποφαινομένων δικαστῶν ἀμέσως ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐξηρητημένων (ἴδε διοικητικὰ δικαστήρια).

Παραπλήσιόν τι δὲ πρὸς τὰ διοικητικὰ δικαστήρια συνιστῶσι καὶ τὰ στρατοδικεῖα καὶ ναυτοδικεῖα ἐκδικάζοντα τὰ παρὰ στρατιωτικῶν κοινὰ ἀδικήματα· διότι καὶ ἐν ταῦθα σκοπὸς διὰ τῶν παρεμβαλλομένων

στρατιωτικῶν κριτῶν νὰ κρατήσῃ ἡ βούλησις τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς.

Τοιοῦτοι οἱ κυριώτεροι τρόποι, δι' ὧν τελεῖται ἡ διοικητικὴ συγκέντρωσις, εἰς οὓς δυνατὸν νὰ ὑπαχθῶσι καὶ πάντες σχεδὸν οἱ μερικώτεροι, δι' ὧν ἐπιζητεῖται ἡ σώρευσις τῆς διοικητικῆς ἐνεργείας εἰς ὀλιγίστας χεῖρας παρὰ τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῆς διανομῆς ταύτης εἰς πολλὰς, τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου σπουδαιότερα ἐπιχειρήματα. Προσθετέον ὅμως ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος τῆς σωρεύσεως ἀποκρούει ἔτι τὴν μονιμότητα καὶ τὴν προσήκουσαν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀημοσίων λειτουργῶν, καὶ τὰ ληθῆ τῆς ἰκανότητος τούτων προσόντα, καὶ ὅταν δ' ὑποχωρῇ πως εἰς τοιαῦτα ἐξ ἄλλων ἀναγκῶν, τὰ ἀποφεύγει ὡς οἷόν τε ἐπὶ ἀρχῶν διεξαγουσῶν οὐσιώδεις ἐνεργείας ἢ τὰ περιβάλλει δι' ἀσθενῶν ἐγγυήσεων, ἵνα διὰ τῆς ἐξαρτήσεως τούτων διατηρηταὶ ἀπρόσκοπτος ἡ βούλησις τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς.

Ἡ συγκέντρωσις δὲ, καὶ ὅταν περιβάλληται τὸν χαρακτήρα τῆς διοικητικῆς μόνης, οὐδέποτε σχεδὸν περιορίζεται ἀπλῶς εἰς τὸν κύκλον τῆς νομοτελεστικῆς ἐνεργείας, ἀλλ' εἰσχωρεῖ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐξουσίας κατὰ τε τὴν ἐσωτερικὴν τούτων διοίκησιν καὶ τὴν πρὸς ταύτας συνάφειαν, μάλιστα δὲ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἀξιούσα ὅτι καὶ ταῦτα ὡς διοικητικὰ ἀντικείμενα ῥυθμιστέα κατὰ τὴν βούλησιν τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς, ἀμνημονούσα ὅλως τῆς διαίρεσεως τῶν ἐξουσιῶν, ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ἀποδεικνύει ζῆλον κατὰ τὴν ἰδρυσίν τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων, καίτοι ἐν αὐτοῖς μὲν πλαγία ὅλως ἢ πρὸς τὴν διοίκησιν συνάφεια, ἐνταῦθα δ' ἄμεσος ἢ πρὸς τὰ δικαστικὰ καθήκοντα.

Πλὴν δὲ τούτων τὸ συγκεντρωτικὸν σύστημα, ἐπιδιώκον πανταχοῦ τὴν ἐπέκτασιν τῆς διοικητικῆς ἐνεργείας, ἀναμιγνύει ἔτι τὴν πολιτείαν εἰς ἐπιχειρήσεις ἀναγο-

μένας εἰς τὸν κύκλον τῆς ἰδιωτικῆς κερδοσκοπίας, ἰδρύει δημόσια μονοπώλια, ἀναγνωρίζει εὐχερῶς προνόμια ὑπὲρ ἰδιωτῶν καὶ ἑταιριῶν, ἀναγράφει τὴν βιομηχανικὴν ἢ οἰκονομικὴν προστασίαν καὶ τὰ παραπλήσια. Ἄλλὰ ταῦτα, καίπερ στενῶς πρὸς τὴν διοίκησιν συνδεόμενα, ἀναγονται κυρίως εἰς τὴν οἰκονομικὴν, ὑφ' ἧς ἰδίως ἐξεταστέα, ἐνταῦθα δὲ ρητέον ἀπλῶς, ὅτι τὰ τοιαῦτα, καίπερ ἀποκρουόμενα ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πρὸ τοῦ νόμου ἰσότητος, ἀντιβαίνουντα δὲ καὶ πρὸς τὸ ἀληθὲς οἰκονομικὸν συμφέρον κοινωνικῶς τε καὶ πολιτικῶς, ἡ διοικητικὴ συγκέντρωσις τὰ ἀποδέχεται, διότι ἐπαυξάνει οὕτω τὴν προσφιλῆ αὐτῇ εἰς τὸ κέντρον σώρευσιν.

Β. Τοιοῦτος ὁ γενικὸς τύπος τῆς πολιτικῆς συγκεντρώσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς διοικητικῆς τὸ πρῶτον δὲ βῆμα κατὰ τῆς καθόλου συγκεντρώσεως συνιστᾷ ἡ συνταγματικὴ ἀποκέντρωσις, διαχωρίζουσα τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν εἰς τρία εἶδη, ἐξ ὧν αἱ τρεῖς εἰδικαὶ ἐξουσίαι, καὶ ἀκριβῶς τὰ ὅρια ἐκάστης διαγράφουσα, μεθ' ὧν, ὡς προεῖρηται, ἡ συγκέντρωσις περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν διοίκησιν. Κατὰ δὲ τὴν διοίκησιν ἡ ἀποκέντρωσις ἀποκρούει, ὡς εἰκός, πάσας τὰς ἀπορροφητικὰς τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας μεθόδους, ἀποδεχομένη κατὰ κανόνα τὸ αὐτοτελὲς ἐκάστης δημοσίας ἀρχῆς· τούτεστι τὴν ἐντελῆ διεξαγωγὴν ἐκάστης ἐνεργείας ὑπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἐπὶ ἰδίᾳ εὐθύνη, χωρὶς ἀνάγκης κατὰ κανόνα ἐγκρίσεως τῶν γενομένων παρ' ἄλλης τινός· διότι τοῦτο ἐπιβάλλει πρῶτον μὲν αὐτῇ ἢ τὴν διανομὴν τῶν δημοσίων καθηκόντων εἰς πλείους ἀρχὰς προκαλοῦσα ἀνάγκη, ἥτοι, πλὴν τῆς ἐπιτηδείου πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν διαβρῦθίσεως ἐκάστης ἀρχῆς, ἡ ἄμεσος τῶν πραγμάτων ἀντίληψις καὶ ἡ ἐπίκαιρος περὶ τούτων πρόνοια· ἡ δὲ κεντρικὴ ἀρχὴ οὐδὲ πανταχοῦ παροῦσα εἶναι, οὐδ' ἐπαρκεῖ νὰ προνοῇ

περὶ πάντων· δεύτερον δὲ ἢ ἐπὶ πιστῆς καὶ εὐστόχου ἐνεργείας προϋποτιθεμένη εὐθύνη τοῦ ἐνεργούντος, ἢ καὶ ζῆλον καὶ διαφέρον ἀγαθὸν ἐξεργεῖ, ἀνάρμοστος δὲ καὶ ἀδύνατος, ἐξαρτωμένης τῆς ἐνεργείας ἀπὸ ξένης βουλήσεως.

Οὔτε δὲ στοιχεῖον τῆς ἐνότητος τῆς πολιτείας εἶναι ἡ ἐξάρτησις πάσης ἐνεργείας ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς· διότι ἄλλο ἐνότητος πολιτείας καὶ ἄλλο ἐνότητος πολιτικῆς ἀρχῆς· οὐδ' ἀσφαλίζει τὴν ἀκριβῆ καὶ ἔννομον ἐκτέλεσιν ἢ σώρευσις τῆς διοικήσεως εἰς χεῖρας τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς, ἥτις περισπωμένη ὑπὸ τῶν γενικῶν φροντίδων, ὀλιγωρεῖ ἀνάγκαιως περὶ τῶν μερικῶν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ ποικίλον τῶν σωρευομένων ἀντικειμένων, πολλάκις δὲ καὶ ἐν γνώσει παραλείπει καὶ θυσιάζει τὰς μερικὰς ἀνάγκας, ἀποβλέπουσα εἰς γενικώτερα, ἀλλ' ἢ δέουσα τῆς πολιτείας ὀργάνωσις, εὐστόχως τῶν δημοσίων καθηκόντων διανεμομένων καὶ διαχωριζομένων ἀκριβῶς τῶν ὀρίων ἐκάστης ἀρχῆς, ἔτι δὲ τῆς ἀναλόγου εὐθύνης καὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἐλέγχου καὶ παντὸς παρεπομένου. Τῆν δ' ἀνάγκην κοινῆς διεπούσης βουλήσεως πληροῦσιν οἱ νόμοι, πρεπόντως τιθέμενοι, καὶ δεξιῶς καὶ εὐλαβῶς τηρούμενοι, ἅπερ μόνον δι' ἐπιτηδείου τῶν δημοσίων καθηκόντων διαχωρισμοῦ καὶ τῶν παρεπομένων αὐτῶ ἐγγυήσεων δυνατά.

Ὑπὸ ὑγιᾶς δὲ σύστημα ἀποκεντρώσεως οὐδ' ὁ ἀναγκαῖος τῶν δημοσίων ἀρχῶν σύνδεσμος ἐλλείπει, οὐδ' ἡ ἐνότητος τῆς ἐνεργείας· διότι ταῦτα πληροῖ ἡ δεόντως ὀργανωμένη ἐποπτεία, ἥτις ὁ πρῶτιστος ὅρος τοῦ ὑπὸ τῆς ἀποκεντρώσεως προϋποτιθεμένου ἐλέγχου, ὃν ὅμως ἐπιμελῶς διαστέλλει ἀπὸ τῆς ἀναμίξεως εἰς ἀλλότρια καθήκοντα, ἐντόνως, ὡς εῖρηται, παρ' αὐτῆς ἀποκρουομένης. Οὔτε προσέτι ἐλλείπει τὸ ὁμοίόμορφον, ὅπου τοῦτο ἀναγκαῖον. ἥτοι ἐπὶ ἀντικειμένου ἄμεσου γε-

νικοῦ διαφέροντος, ἢ ἐνεργείας ὅλου διοικητικοῦ κλάδου, διότι τὰ τοιαῦτα, εὐστόχου διανομῆς τῶν δημοσίων καθηκόντων καθισταμένης, ἀναθετά εἰς τὴν κυβερνητικὴν ἀρχὴν καὶ τὰς ἀπαρτιζούσας ταύτην κεντρικάς, καθ' ἃς ἡ αὐτὴ κρατεῖ βούλησις.

Ταῦτα δὲ χωροῦσι καὶ περὶ τῆς αὐτοτελείας τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν· ἐνταῦθα δ' ἀποκρούει ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνάμιξιν τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ὁ περιωρισμένος κύκλος τῶν δημοτικῶν ἀναγκῶν ἐντὸς τοῦ Δήμου μόνου· διότι πέραν τοῦ κύκλου τούτου ἐλλείπει καὶ τὸ ἄμεσον διαφέρον, ὅπερ κύριον στοιχεῖον τῆς ἐπιμελοῦς προνοίας. Ἀποκρούουσα δ' ἡ ἀποκέντρωσις τὴν ἀνάμιξιν τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν εἰς τὰ δημοτικά συμφέροντα καὶ τὴν κηδεμονίαν τῶν Δήμων κατὰ κανόνα, ἀποκρούει ἔτι τὸν αὐτὸν τηροῦσα ρυθμόν, καὶ τὴν σφραγισμὸν τῶν δημοτικῶν καθηκόντων εἰς τὰς αὐτὰς χεῖρας, διδάσκουσα καὶ ἐν τοῖς Δήμοις τὸν καταμερισμὸν τῶν καθηκόντων εἰς πλείους ἀρχὰς κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ ἀνάλογον ἐκάστη ἀνεξαρτησίαν.

Τὰ δὲ διοικητικὰ δικαστήρια ἀποκρούει ἡ ἀποκέντρωσις ὡς πλημμελῆ καὶ ἐπιζήμιον θεσμόν, διότι ἀντιβαίνει οὗτος εἰς τὴν θεμελιώδη συνταγματικὴν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως τῶν ἐξουσιῶν, καὶ ματαιοῖ κατὰ μέγα μέρος τὴν διὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀγαθὴν τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως οικονομίαν· ἤτοι τὴν ἐπιτηδεῖαν ρύθμισιν τῶν ἀρχῶν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐνεργείας ἐκάστης, διάφορα δ' ὅλως ταῦτα κατὰ τὴν δικαστικὴν καὶ τὴν διοικητικὴν ἐνεργείαν, καὶ προσέτι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐξουσιῶν ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὸν ἀμοιβαῖον ἔλεγχον, ὅπερ παντελῶς ἐλλείπουσι συγχρομένων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν καθηκόντων εἰς τὰ αὐτὰ πρόσωπα. Τὸ ἄτοπον δὲ τοῦτο καταφανέστερον καὶ μείζον ἐνταῦθα, διότι ταυτίζεται δικαστὴς καὶ δικαζόμενος, τοῦτο δὲ καὶ ὁ κύριος τοῦ προκειμένου ἀλλοκότου θεσμοῦ σκοπός.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω δὲ παρατηρεῖ τις, ὅτι ἀμφότερα ἀντίθετα ταῦτα συστήματα, τὸ τε ἀποδεχόμενον τὰ διοικητικὰ δικαστήρια καὶ τὸ ἀποκροῦον ταῦτα, ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ τῆς ἰδίας γνώμης τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, ἤτοι τὴν τῆς διαιρέσεως τῶν ἐξουσιῶν· ἀλλ' οὕτως ἡ λύσις καθίσταται πάνυ ἀπλῆ· διότι τίς δύναται σπουδαίως νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι αἱ ἐκ τῆς διοικήσεως διαφοραὶ συνιστῶσι διοικητικὰ καθήκοντα καὶ οὐχὶ δικαστικά, καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ ἐκδίκασις τούτων ὑπὸ τῶν κοινῶν δικαστηρίων συνιστᾷ ἀνάμιξιν εἰς ἀλλότρια καθήκοντα παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως τῶν ἐξουσιῶν; τί δ' ἄλλο εἰσὶν αἱ διαφοραὶ αὗται, ἢ διενέξεις περὶ τὸ δίκαιον; καὶ τί ἄλλο καθήκον ἔχουσι τὰ δικαστήρια ἢ νὰ κρίνωσι περὶ τούτων; ἐπὶ δὲ τούτοις τίνας ἔνεκα τὰς ἀμφιβίβους ταύτας διοικητικὰς ἀρχὰς ἀποκαλοῦσιν ἐπίσης δικαστήρια;

Παραπλήσια δὲ χωροῦσι καὶ κατὰ τῆς ἐξαιρητικῆς ἐπὶ στρατιωτικῶν κλπ. δικαιοδοσίας· διὰ τοῦ θεσμοῦ δὲ τούτου ἀναιρεῖται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πρώτη τοῦ δικαίου ἀρχὴ τῆς πρὸ τοῦ νόμου ἰσότητος.

Ἀποδεχομένη δ' ἡ ἀποκέντρωσις ὡς κύριον στοιχεῖον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δημοσίων λειτουργῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἰδίου καθήκοντος καὶ τὴν εὐθύνην ἐπὶ παραβάσεως δι' ἐνδελεχοῦς ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου, προϋποτίθησιν ἔτι τὴν μονιμότητα τούτων, πλήρη ἢ περιωρισμένην κατὰ τὸ εἶδος ἐκάστης λειτουργίας, καὶ ἐγγυήσεις ἀναλόγους περὶ τὸν ἔλεγχον, κυρίως δ' ἐπιμελῶς διαχωριζομένων τῶν καθηκόντων τοῦ προκαλοῦντος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κρίνοντος.

Πλὴν δὲ τούτων τὸ αὐτοτελὲς τῶν δημοσίων ἀρχῶν, ὅπερ ὡς κύριος ὅρος τῆς ἀποκεντρώσεως ἀνεγράφη, προϋποτίθησιν τὴν αὐτοδιοικήσιαν αὐτῶν (1), ἤτοι τὴν

(1) Τὸν σχηματισμὸν αὐτοδιοική-

διεξαγωγὴν τῆς ἐσωτερικῆς ἐν ἐκάστη ἀρχῇ διοικήσεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου προϊσταμένου, ἢ ἄλλου τινὸς μέλους αὐτῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένου, κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὰς ἀνάγκας ἐκάστης, τῆς δὲ κεντρικῆς ἀρχῆς καὶ πάσης ἄλλης ἀμέσως προϊσταμένης ἀπλῶς ἐφορευούσης· καὶ τὸν διορισμὸν ἔτι τοῦ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ προτάσει τοῦ ἰδίου προϊσταμένου, ὑπὸ συλλόγου δὲ δημοσίων λειτουργῶν ἢ σωματείου ἐπιτηδείως ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένου καθ' ἕκαστον εἶδος ὑπηρεσίας καὶ καθεξῆς.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ ἀποκέντρωσις ἀποκρούει καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ τῆς συγκεντρώσεως ἀποδεκτὴν κατὰ τὰ προειρημένα ἀὔξησιν καὶ περιπλοκὴν τῶν δημοσίων καθηκόντων δι' ἀναμίξεις τῆς πολιτείας εἰς ἀλλότρια, καὶ περιορισμὸν τῶν ἀτόμων, διδάσκουσα τὴν ὡς οἶόν τε μείζονα ἐλευθερίαν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας ὑπὸ μόνον τὸν περιορισμὸν, τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἄλλους, καὶ τὴν ἀποχὴν τῆς πολιτείας ἀπὸ πάσης ἐπιχειρήσεως πλὴν τῶν ἰδιωτικῶς ἀδυνάτων· διότι καὶ συμφωνότερα ταῦτα πρὸς τὸν ἐπικουρικὸν τῆς πολιτείας χαρακτῆρα, καὶ προσφωρότερα πρὸς τὴν πρόδον, κοινωνικὴν τε καὶ πολιτικὴν.

Γ. Ἄλλ' ἡ διοικητικὴ ἀποκέντρωσις εἶναι πρὸ παντὸς ἀναγκαία ἐπὶ κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς διοικήσεως αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἐκλογέων· διότι, ἐξαρτωμένης τῆς διατηρήσεως τῶν ὑπουργῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἀπὸ τῆς ψήφου τῆς Βουλῆς, ἀναγκάως αὕτη καὶ ἴδια ἢ ἐν αὐτῇ πλειονοψηφία μετέχει τῆς ἐνεργείας τῶν ὑπουργῶν, οἱ καὶ ἐπίτροποι τῆς Βου-

λῆς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων πολιτειολόγων καλοῦνται· τούτου δὲ θεβιμένου, ἢ διὰ τῆς συγκεντρώσεως εἰς χεῖρας τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς διατελοῦσα διοικήσις περιέρχεται διὰ τῶν βουλευτῶν, ἐκόντων ἀκόντων, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀτομικῶς διαφερομένων φίλων των, οὕτω δὲ τὰ δημόσια καθίστανται λάφυρον τῆς κρατούσης φατρίας, οἱ δὲ νόμοι καὶ τὸ δίκαιον ὄργανα πρὸς ἱκανοποίησιν ἀτομικῶν παθῶν καὶ ἀξιώσεων. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον οἱ μὲν ὑπουργοὶ καθίστανται ὑποχέριτοι τῶν βουλευτῶν καὶ οἱ βουλευταὶ τῶν ἐκλογέων, καὶ οὗτοι πάλιν τῶν ὑπουργῶν, καὶ τὰνάλιν οἱ ὑπουργοὶ διαφθείρουσι τοὺς βουλευτάς, καὶ οἱ βουλευταὶ τοὺς ἐκλογεῖς, καὶ οὗτοι πάλιν ἐχθιάζουσι βουλευτάς καὶ ὑπουργούς, οὕτω δ' αὖθις τὰ κοινὰ καθίστανται ἐρμαιῶν τῶν θρασυτέρων καὶ ἀσεβεστέρων. Οὐδὲ δύναται τις ὑπουργὸς ἢ βουλευτὴς ν' ἀντιστῆ εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένων ἀτομικῶν ἀξιώσεων, χωρὶς νὰ καταβληθῆ ἢ συντριβῆ, διότι ἡ δύναμις τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν καὶ συμφερόντων εἶναι συνήθως τσαούτη, ὥστε πάνυ δυσκόλως οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι, διώκοντες μέχρις ἄκρου τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν, παραβαίνουσι δημόσια καθήκοντα καὶ βλάπτουσι τὴν πολιτείαν.—Οἱ ὑπουργοὶ νομίζουσι πρῶτιστον καθήκον τὴν διατήρησιν τῆς ἀρχῆς εἰς χεῖράς των, καὶ οἱ βουλευταὶ τὴν διαφύλαξιν τῆς πολιτικῆς αὐτῶν δυνάμεως, ἣν νομίζουσιν ὅτι ἀσφαλίζουσιν ἐξυπηρετοῦντες ἐκ παντὸς τρόπου τὰ τομικὰ συμφέροντα τῶν ἐκλογέων των· οὗτοι δὲ, διδασκόμενοι ἐκ τῶν ἀνωτέρων, νομίζουσι πάλιν δεδικαιολογημένους ἑαυτοὺς, διώκοντες διὰ τῆς ἐκλογικῆς ψήφου καὶ ἄλλων παραπλησίων τρόπων τὸ ἴδιον συμφέρον ὅσῳ δῆποτε ἄτοπον καὶ παράνομον.

Κατὰ τὰ εἰρημένα εἶναι φανερὸν τὸ ἀσυμβίβαστον διοικητικῆς συγκεντρώσεως καὶ κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως, καθαρὰ

σὶ α νομίζω γραμματικῶς ὀρθότερον πρὸς τὴν σκοπούμενην ἔννοιαν τοῦ ἐν χρήσει αὐτοδιοικήσις, ὡς λέγομεν αὐτοψία, καὶ οὐχὶ αὐτοψις, ἔτι δ' ἀκρισία καὶ ἀπαιδευσία καὶ καθεξῆς, ἀλλὰ καὶ εὐφωνότερον.

δὲ φαντασιοπλήξια νὰ προσδοκᾷ τις ὑπὸ τὰς ἐκτεθείσας συνθήκας τὴν παῦσιν κακοῦ προϋποτιθεμένην τὴν μεταβολὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Φάρμακον ὅμως ἄριστον κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος ἰδιοτελοῦς καὶ βεβιασμένου συνεταιρισμοῦ, κατὰ τῆς ἀλληλοδιαδόχου καὶ ἀναποδράστου τυραννίας τῶν πατριῶν, καὶ ἐξασφαλίζον τὸ κράτος τῶν νόμων χωρὶς καταθλίψεως ἢ φόβου, παρέχει ἢ ἀποκέντρωσις, ἣτις διαχωρίζουσα τὴν διοικητικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τῆς κυβερνητικῆς καὶ ἀνατιθεμένη τὰ πολλὰ τῆς διοικήσεως εἰς ἀρχὰς μονίμους καὶ ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τῆς Βουλῆς, μεταβάλλει κατὰ πολὺ τὰς δευθείσας ὀλεθρίας συνθήκας, διότι ἀφαιρεῖ οὕτω ἀπὸ τῶν ὑπουργῶν τὸ μέγιστον τῶν ὄπλων τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἅμα δ' ἀπαλλάττει αὐτοὺς τοῦ πλείστου τῶν ἀτομικῶν ἀξιώσεων καὶ τῶν ὀγληρῶν φροντίδων.

Ἴνα δ' ἀκριβῶς διαχωρίσωμεν τὰ κυβερνητικὰ καθήκοντα ἀπὸ τῶν διοικητικῶν, καὶ ἀπὸ τούτων πάλιν τὰ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως, ἔδει, ὡς εἰκός, ν' ἀναλύσωμεν πᾶσαν τὴν νομοτελεστικὴν ἐνέργειαν, καὶ νὰ ὀρίσωμεν τὰ καθήκοντα ταῦτα καθ' ἕκαστον τοῦτο ὅμως εἶναι ἀντικείμενον εἰδικῆς μονογραφίας. (Ἴδε τοιαύτην ὑπὸ Ἄριστ. Γλαράκη περὶ πολιτικῆς ἀποκεντρώσεως ἐπιγραφομένην)· ἐνταῦθα δ' ἀρκοῦσιν οἱ στοιχειώδεις ὅροι. Καὶ τῆς μὲν κυβερνητικῆς ἀρχῆς καθήκον εἶναι ἢ ἐκ γενικοῦ κανόνος καὶ ἐκ τῶν προτέρων πρόνοια περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ νόμου, περιλαμβάνουσα ἅμα τὴν γενικὴν τῶν ἐν τῇ πολιτεία ἀρχῶν ἐποπτεῖαν καὶ τὴν πρωτοβουλίαν περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐκάστοτε πολιτικῶν ἀναγκῶν, τῶν δὲ διοικητικῶν ἀρχῶν καθήκον ἢ πρόνοια περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν νόμων συγκεκριμένως, ἐκ δὲ τούτων πάλιν εἰς τὰς κεντρικὰς ἀρχὰς ἀνήκει ἢ πρόνοια περὶ ἐκτελέσεως ἀναφερομένης διὰ μιᾶς εἰς ὅλον τὸν διοικητικὸν κλάδον ἢ τὴν συνάφειαν τῶν κλάδων πρὸς

ἀλλήλους. Οὕτω δὲ διαχωριζομένων τῶν καθηκόντων, ἡ διοίκησις μένει τὸ πλεῖστον ἐλευθέρη τῆς ἐπιβλητικῆς ἐπιδράσεως τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων, καὶ ἡ κυβέρνησις ἀπὸ τῶν πολλῶν ἀξιώσεων, ὁ δὲ κοινοβουλευτικὸς ἀγὼν ἀναθιβάζεται εἰς εὐρύτερον καὶ εὐγενέστερον στάδιον, τὸ τοῦ κοινοῦ συμφερόντος.

Πολλοὶ δὲ προσθεύουσιν, ὅτι ὡς εἶναι ἄτοπος ἢ ἀπόλυτος συγκέντρωσις, ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατος, διότι οὐδ' ἀγαθόν, οὐδὲ δυνατὸν νὰ μηδενισθῇ ὅλως ἢ βούλησις τῶν πολλῶν, οὕτω ἀσύμφορος, ἐπίσης δὲ καὶ ἀδύνατος τελεία ἀποκέντρωσις, ὡς ἐπαγομένη τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς πολιτείας, καὶ ἐπομένως ὅτι ἐν καλῶς ἐχοῦσῃ πολιτεία ἀναπόδραστος ὁ συγκεκρισμός. Ἀλλὰ τούτων οἱ μὲν ἐκλαμβάνουσιν ὡς κατὰ τῆς ἀποκεντρώσεως περιορισμὸν τὸ ἐνιαῖον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, (ἀφ' ἧς ὅμως καὶ πάλιν ἀποσπῶνται οὐκ ὀλίγα ἀνατιθέμενα τοῖς Δήμοις, καὶ τοῖς νομοῖς ἔτι, ὅπου συνιστῶσιν οὗτοι νομικὰ πρόσωπα) καὶ προσέτι τὸ τῆς κυβερνητικῆς ἀρχῆς, ἅπερ καὶ παρ' αὐτῆς ἔτι ἀποδεκτὰ, λανθάνοντες ὅτι ὁ κατὰ τὴν ἀποκέντρωσιν καταμερισμὸς τῶν δημοσίων καθηκόντων χωρεῖ μὲν συνήθως κατὰ τοπικὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος καὶ ἀντικείμενον, ὁσάκις δὲ ταῦτα εἰσι κοινὰ καθ' ὅλην τὴν πολιτείαν, ἀναθετά, ὡς εἰκός, εἰς μίαν μόνην ἀρχὴν ἢ ἠνωμένην ἐξουσίαν, ὡς πρὸ μικροῦ ἐδείχθη, χωρὶς οὕτω ν' ἀναιρῆται ἢ ἀρχὴ τῆς διανομῆς καὶ τῆς ἀποκεντρώσεως. Οἱ δὲ, συγχέοντες ἔτι τὴν ἐνότητα τῆς πολιτείας πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, προβαίνουσι περαιτέρω, ἀξιῶντες, ὅτι πρὸς συνοχὴν τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας ἀναγκαῖα τις ἐξάρτησις τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἀπὸ τῆς κεντρικῆς, περιπίπτοντες οὕτω πάλιν εἰς τὴν διοικητικὴν συγκέντρωσιν. Ἐκ τῆς πλάνης δὲ ταύτης καὶ ἡ ὑπὸ τινῶν ματαία διαστολὴ κυβερνητικῆς συγκεντρώσεως καὶ

διοικητικῆς, καί παρ' ἄλλων τῆς centralisation καί τῆς concentration, ἐννοουμένης διὰ μὲν τῶν πρώτων τῆς ἀναγκαίας πολιτικῆς ἐνότητος, διὰ δὲ τῶν δευτέρων τῆς ἀπορρίπτεας διοικητικῆς ἐξαρτήσεως. Εἰς τὴν πλάνην δὲ ταύτην συντελεῖ οὐκ ὀλίγον καὶ τὸ ἀτυχεῖς, ὡς ἐρρήθη, τοῦ ὅρου ἀποκέντρωσις, ὅστις κατὰ γράμμα λαμβανόμενος ἐμφαίνει πως διαμελισμὸν.

Δ. Συγκέντρωσιν δὲ βλέπει τις εἰς πᾶσαν ἀπόλυτον ἢ δεσποτικὴν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον, συστηματικώτερον δ' ἀνεπτύχθη ὑπὸ τὸν Ῥωμικὸν καισαρισμὸν καὶ βραδύτερον ὑπὸ τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν τοῦ μέσου αἰῶνος, ὑπὸ δὲ τὸν μερικώτερον αὐτῆς τύπον τὸν διοικητικόν, ὡς περιεγράφη ἤδη, ἐπικρατεῖ νῦν καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην, κυρίως δ' ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ἀπὸ μεμαχρυσμένης ἐποχῆς τὴν ἀρχὴν ἔχουσα, ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐν αὐτῇ ἐπαναστάσεως, ἔλαβε συστηματικὸν ρυθμὸν. Ἀποκέντρωσιν δὲ πάλιν περικτηρεῖ τις εἰς πᾶσαν ἀληθῶς ἐλευθέραν πολιτείαν, ὡς ἐν ταῖς πλείσταις Ἑλληνικαῖς πόλεσι κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις, ἔτι δὲ ἐν τῇ δημοκρατικῇ Ῥώμῃ, νῦν δ' ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν τῇ βορείῃ Ἀμερικανικῇ συμπολιτείᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἔνθα τὸ πρῶτον ἀνεπτύχθη ὑπὸ τὴν νεωτέραν αὐτῆς μορφήν, κυρίως μὲν ἀπὸ τῆς διοικητικῆς ἐν αὐτῇ μεταρρυθμίσεως τῶν 1832—34, ὅτε ἰδρύθη ἡ περιφημος αὐτοδιοικησία (selfgovernment), τὴν ἀρχὴν ὁμως ἔχουσα εἰς πολὺ ἀρχαιότερους χρόνους.

Τὸ παράδοξον δ' εἶναι ὅτι, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ἀνεφύη ἡ ἀποκέντρωσις, οὕτω καὶ ἐν Γαλλίᾳ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἡ συγκέντρωσις ἐπενοήθη, καί περ πάντῃ ἀπρόσφορος ἢ ἀντίθεσις ὁμως αὕτη ἐξηγεῖται ἐκ τῶν ἱστορικῶν λόγων, ἐξ ὧν ἐκεῖνα προῆλθον.

—Κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, κρατοῦντος ἐν τῇ δυτικῇ καὶ μέσῃ Εὐρώπῃ τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος, ἀνεπτύχθη, ὡς γνωστόν, ἰσχυρὰ ἀντιζήλια μεταξὺ τῶν τοπικῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἡγεμόνων· καὶ ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ, ἰσχυρῶν ὄντων τῶν πρώτων, οἱ ἡγεμόνες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑπέκειντων καταθλιβομένου λαοῦ, καταβληθέντων δὲ τούτων πᾶσα ἡ ἐξουσία περιήλθε βαθμηδὸν εἰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος, ἡ δὲ συγκέντρωσις αὕτη, ἡ καταβαλοῦσα τοὺς ἐπαχθεῖς τοπικοὺς ἀρχοντας, κατέστη δημοφιλῆς ἐν Γαλλίᾳ ὡς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας δῆθεν συντελοῦσα· ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ τάναντα πάλιν οἱ μετὰ τὴν Νορμανδικὴν κατάκτησιν ἡγεμόνες, ἰσχυροὶ ὄντες καὶ καταθλίβοντες λαόν τε καὶ τοπικοὺς ἀρχοντας, προεκάλεσαν τὸν συνασπισμὸν ἀμφοτέρων κατὰ τῆς ἡγεμονικῆς αὐθαιρεσίας, μετ' ὃ ἐπῆλθεν ὁ μέγας Ἀγγλικὸς Χάρτης, καὶ ἐπὶ μακρὸν ὕστερον ἐξηκολούθησεν ὁ κενὸς ἀγὼν πρὸς διαφύλαξιν αὐτοῦ· οὕτω δὲ περιστάλη βαθμηδὸν ἡ ἐξουσία τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐν γένει τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς, ὃ δὲ καταμερισμὸς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, δι' οὗ ἐπετεύχθη τοῦτο, ἀπέβη προσφιλῆς τοῖς Ἀγγλοῖς, ὡς ἀναγκαῖος τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ὅρος.

Ε. Παρ' ἡμῶν δὲ τὸ Σύνταγμα διαχωρίζει τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν εἰς νομοθετικὴν καὶ νομοτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν, καὶ τὸ ἀνεξάρτητον τούτων ἀπ' ἀλλήλων καθιεροῦσιν ὅριζον ἅμα, ὅτι ἐκάστη τούτων πηγάζει ἀπὸ τοῦ ἔθνους, προσέτι δ' ἀναγράφει τὸ ἰσόβιον τῶν δικαστῶν καὶ τινὰς ὅρους περὶ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας· ἀλλ' ἐνῶν δὲ τούτων καὶ ἄλλων τινῶν παρεπομένων διατάξεων προϋποτίθησι γενικῶς τὴν πολιτικὴν ἀποκέντρωσιν, οὐδὲνα περὶ τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως ἀσφαλιστικὸν ὅρον περιέχει, οὐδὲνα φραγμὸν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, μάλιστα δ' ἐπιτρέπει τὴν σύστασιν

διοικητικῶν δικαστηρίων διὰ νόμου, καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἐξαιρετικῆς δικαιοδοσίας τῶν στρατιωτικῶν.

Οἱ δὲ ὀργανωτικοὶ νόμοι, οἵ τε προγενέστεροι τοῦ Συντάγματος καὶ οἱ νεώτεροι, ἐλεύθεροι ῥητῶν συνταγματικῶν περιορισμῶν, συνιστῶσι πλὴν μικρῶν τινῶν ἐξαιρέσεων πλήρη διοικητικὴν συγκέντρωσιν· διότι πᾶσα ἀξία πως λόγου ἐνέργεια εἶναι σεσωρευμένη εἰς τὰ ὑπουργεῖα, εἴτε ἀμέσως εἴτε διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐγκρίσεως· πᾶς ἔτι διορισμὸς δημοσίου λειτουργοῦ μέχρι τῶν κατωτάτων παρὰ τῶν ὑπουργῶν ἐνεργεῖται, καὶ ἂν που χωρῆ τις ἐξαιρέσις, ἐξακολουθεῖ ἡ ἄμεσος ἐπίδρασις τῶν ὑπουργῶν διὰ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτήσεως τοῦ διορίζοντος. Ἐκλονίσθησαν δ' ἀπὸ τινος προσόντα καὶ μονιμότης τῶν δημοσίων λειτουργῶν εἰς διαφόρους κλάδους· πάλιν ὅμως ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία ἐνασκειῖται ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, κατὰ δὲ τῆς παρανόμου ἀπολύσεως οὐδεμία ἐγγύησις· πρὸς δὲ τούτοις ἐξηρέθησαν τῆς μονιμότητος οἱ νομάρχαι, οἵτινες οἱ πρώτιστοι μὲν τῆς διοικήσεως μοχλοὶ, ἐξαρτῶμενοι δ' οὕτω παντελῶς ἀπὸ τοῦ κέντρου, οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ὄργανα σωρευσεως ἐν αὐτῇ πάσης ἐνεργείας. Ἐπειτα διὰ τῆς στενῆς καὶ ἀτέχνου τῶν προσόντων διαρρυθμίσεως γραφειοκρατεία μᾶλλον εἶναι δυνατὴ ἢ ἀνεξαρτησία τῶν δημοσίων λειτουργῶν διὰ τὸ πλημμυρῆς δὲ τῶν τοιούτων βεβιασμένων νόμων, καὶ τὸ ἀσταθὲς τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, περὶ οὗ κατωτέρω, οὐδεμία ἀληθῆς ὑπὲρ τῶν δημοσίων λειτουργῶν ἐκ τούτων ἀσφάλεια.

Καταφανῆ δὲ ἰδίως τὰ ποτελέσματα τῆς συγκεντρώσεως κατὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ἐν γένει, καθ' ἣν οἱ καθηγηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι οὐδεμίαν ἀσφάλειαν ἔχουσιν ἐκ μόνης τῆς ἀγαθῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἰδίων καθηκόντων, ἀλλ' εἰσὶ τὸ πλεῖστον ἔρμαϊα τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, διὸ καὶ πολλάκις ἀναγκάζονται νὰ ἐπιζητῶσι πο-

λιτικὴν προστασίαν καθιστάμενοι ὄργανα πατριῶν, τὰ δ' ἐνδεικτικὰ καὶ ἀπολυτήρια τῶν σχολείων συνθηθέστατα πιστοποιοῦσι μᾶλλον τὴν θρασύτητα καὶ ἀμέλειαν τῶν λαβόντων ἢ τὴν μάθησιν. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτων, ἀδύνατος ἡ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιβλεψίς τῆς καλῆς λειτουργίας τῶν σχολείων καθ' ὅλην τὴν χώραν, ὡς ἐπίσης ἡ πρόσφορος ἐκάστου σχολείου ρύθμισις καὶ διοίκησις. Τίς δὲν ὁμολογεῖ τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν πλείστων τούτων ἀπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι, καίτοι πρὸς τοσαύτας δυσχερεῖας παλαίουσιν ἐκεῖνα; Φανερὸς δὲ ὁ λόγος· διότι οἱ διδάσκαλοι καθίστανται καὶ ἐπιτηροῦνται ὑπὸ τῶν ἐχουσῶν ἄμεσον συμφέρον τῆς εὐδοξείας τῶν σχολείων κοινοτήτων, οὗτοι δ' ἀσφαλεῖς ἐκπληροῦντες πρεπόντως τὰ ἴδια καθήκοντα. Ἄν δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἕκαστον σχολεῖον, δημοσίον ἢ δημοτικόν, διεῖπεν ἴδιος σύλλογος ἐπιτρόπων, συγκεῖμενος τὸ μὲν ἐκ τοπικῶν ἀρχῶν μονίμων, τὸ δ' ἐξ ἐγγυρῶν προσώπων μετεχόντων καὶ τῶν γονέων δι' ἐνὸς ἢ δύο ἀντιπροσώπων, τοὺς δὲ διδασκάλους διορίζον οὗτοι προτάσει ἰδίων πάλιν κατὰ νομοὺς ἐφόρων, δὲν θὰ εἶχομεν ἐπίσης ἀγαθὰ ἀποτελέσματα; Ἴσως δ' ἀντιτάξει τις τὰ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κατὰ τὸν διορισμὸν τῶν καθηγητῶν συμβαίνοντα, ἐνθα ἀπαρέγκλιτος σχεδὸν ἡ οἰκογενειακὴ διαδοχὴ· ἀλλὰ καὶ τούτου τοῦ ἀτόπου αἴτιος ἡ ἐν αὐτῷ κατ' ἄλλην μορφήν συγκέντρωσις, διότι οἱ καθηγηταὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς διορίζουσιν.

Ὅ,τι δὲ κρατεῖ γενικῶς ἐν τῇ διοικήσει, πλείοτερον ἔτι παρατηρεῖ τις ἐν τῷ στρατῷ, παρ' ὃ καὶ τὰ ἐλάχιστα ὑπὸ τοῦ οἰκείου ὑπουργοῦ διατίθενται. Οὐδεὶς δ' ἀρνεῖται ὅτι ὁ στρατὸς ὡς ὅλον, ὡς δημοσία δύναμις, δεόν νὰ διατιθῆται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας· οὐδὲν ὅμως ἐνδεικνύει, ὅτι πρὸς ἐπίτευξιν τούτου εἶναι ἀνάγκη νὰ διεξά-

γωνται μυρία καθαρῶς προσωπικὰ ἀντικείμενα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, ὅπερ ὑπεῖχον εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἡμέρας, εἰσάγει ἐκὼν ἄκων τὸν φατριασμὸν εἰς τὸν στρατόν, καὶ διαφθείρει οὕτω πᾶσαν τὴν ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίαν. — Ὁ στρατὸς αὐτοτελῶς διοικούμενος δύναται νὰ διεξάγῃ τὰ τοιαῦτα πολὺ εὐστοχώτερον καὶ εὐθύτερον, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μειοῖ τὴν ἐξουσίαν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ διαθέτειν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκάστοτε δημοσίαν ἰνάγκην.

Ὁ δὲ δημοτικὸς νόμος οὐ μόνον ἐξηρητημένους ἀπὸ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν διατηρεῖ τοὺς δήμους, καὶ πᾶσα σχεδὸν ἐν αὐτοῖς ἐνέργεια δεῖται ἐγκρίσεως τῆς προϊσταμένης δημοσίας ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπαλλήλους τῆς διοικήσεως ὀνομάζει τοὺς δήμους, καὶ τὴν παῦσιν τῶν δημάρχων ἄνευ περιορισμοῦ ὑπὸ τοῦ νομάρχου καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτρέπει, καὶ ἐν γένει ὑποβάλλει τοὺς δήμους εἰς τελείαν διοικητικὴν κηδεμονίαν καὶ ὑποτελείαν. Οὐδ' ὁ χωλὸς ὅμως οὗτος νόμος ἔμεινεν ὡς εἶχεν, ἀλλ' ἀντὶ νὰ βελτιωθῇ ἡκρωτηριάσθη πολυτρόπως, κυρίως δὲ διὰ τῶν περὶ στρατιωτικῆς ἀστυνομίας καὶ δημοτικῆς εἰσφορᾶς νόμων, δι' ὧν ἀφηρεθήσαν ἀπὸ τῶν δήμων δύο τῶν πρωτίστων καθήκοντων των, ἅπερ φύσει ἀναπόσπαστα, εἰμὴ σκοπὸς ἢ κατὰ ἐγγίσις τῶν δήμων αὐτῶν, ἦτοι ἡ τοπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις (1).

(1) Κατὰ τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας προβάλλουσι τὸν μέχρι τοῦδε ἀποδειχθέντα ἐπαχθῆ παρ' αὐτῆς φατριασμὸν. Ἄλλ' οὐδ' ἡ στρατ. ἀστυνομία ἔμεινεν οὐδὲ δύναται νὰ μείνῃ ἐλευθέρα τούτου, καὶ τραχύτερον ἴσως. Ἐπειτα, ἂν θεσμός τις, ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ὑποδεικνυόμενος, χωλαίνει κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν, δὲν ἀποδεικνύεται διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἀπρόσφορος, πρὶν ἢ γίνῃ ἡ δέουσα προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν διὰ κρείττονος ῥυθμοῦ. Τί δὲ

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ δὲ Συντάγματι ὀρίζεται ἔτι καθολικὴ καὶ ἄμεσος ἐκλογή τῶν δημάρχων. Τοῦτο δ' ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἀνεξαρτησίας τεθειμένον, οὐ μόνον δεινῶς ἀντιφάσκει πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν ἐν τῷ δημοτικῷ νόμῳ ἀναγραφομένην ὑπαλληλίαν τῶν δήμων, περὶ ἧς ὅλως σιωπᾷ τὸ Σύνταγμα, ἀλλὰ καὶ συγκέντρωσιν ἐπιφέρει διττῶς, τὸ μὲν ἐν τῷ δήμῳ καθ' ἑαυτὸν, προστιθέμενον πλείονα τοῦ δέοντος δύναμιν τῷ δημάρχῳ, τὸ δ' ἐν τῷ συνόλῳ εὐχερῶς τῶν δήμων δεσμευόμενων ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἀρχῆς διὰ τῶν ὑποτελῶν ἄλλως δημάρχων. Ἐπειτα οὕτω παρορᾶται ὅλως ἡ ἀναγκαία τῷ δημάρχῳ ἰκανότης, θετικὰ καὶ πολυπλοκα διεξάγοντι καθήκοντα, διότι πρὸς τοῦτο πάνυ ἀπρόσφορος ἡ καθολικὴ ἐκλογή.

Οἱ δὲ παρ' ἡμῖν οἰκονομικοὶ νόμοι, πλὴν τοῦ ἐπαχθοῦς τῶν φόρων καὶ τῆς ἀμεθόδου διὰ ῥυθμίσεως καὶ διανομῆς, καταθλιπτικοὶ εἰσιν ἔτι περὶ τε τὴν βεβαίωσιν καὶ τὴν εἰσπραξίν, καὶ πᾶσαν σχεδὸν ἀφρισθήτησιν περὶ τὴν ὑποχρέωσιν ἀναθέτουσιν εἰς τὴν κρίσιν τῶν οἰκονομικῶν ἀρχῶν, καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐγκρίσεως σφραεῦουσιν ἐπίσης τὰ πάντα εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν οἰκονομικῶν, ἑλλειπουσῶν ἔτι τῶν δεουσῶν ἐγγυήσεων κατὰ τε τῆς ἀυθαιρε-

μέχρι τοῦδε ἐγένετο, ἢ φωνὰ ἀμαθῶν περὶ καταργήσεως, ἧτις καὶ ἐπῆλθε; Τῆς δὲ δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως τίς βελτίωσις ἐγένετο διὰ τῆς διηγεκοῦς περιουσίας τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τῆς ἀργίας τῶν πλείστων σχολείων; — Ἄλλ' ἀγαθὴ τύχη! ἡ δημοτικὴ εἰσφορὰ ὑπὲρ τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως καταργήθη κατ' αὐτάς· εὐκτέον δὲ νὰ καταργηθῇ καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀστυνομία, ἐπαναφερομένης ὑπὸ κρείττονα ῥυθμὸν τῆς δημοτικῆς, οὐχὶ δὲ διοικητικῆς, ἧτις ἐν μόνῃ τῇ πρωτευούσῃ ἀναγκαία· περὶ τούτων δὲ πλείονα ἐν λέξει Δῆμος.

σίας καὶ τῆς καταχρήσεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ ποιναὶ ἐπὶ παραβάσεων ὑπὸ τῶν αὐτῶν οἰκονομικῶν ἀρχῶν ἐπιβάλλονται κατὰ τὸν αὐτὸν αὐθαίρετον τρόπον, ἀπαγγελλομένων πολλάκις βαρυτάτων χρηματικῶν ποινῶν, ὁποίας ὁ κοινὸς ποινικὸς νόμος, καίπερ πάνυ ἀυστηρὸς, οὐδαμοῦ περιέχει, οὐδὲ κἄν προσεγγίζει.

Τὰ δὲ διοικητικὰ δικαστήρια, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω δῆλον, εἰσὶν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. καθ' ἑκάστην πολλαπλασιαζόμενα, καὶ κρίνοντα περὶ πλείστων ἀντικειμένων ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύσπῳ, καὶ διὰ πάνυ ἀτελῶν στοιχείων, χορηγουμένων ὑπ' αὐτῶν τῶν διαφερομένων οἰκονομικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν, καὶ συνήθως ὑπὸ τῶν κατωτάτων ὀργάνων, ἐλαυνομένων τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀμέσου πρὸς ἀμοιβὴν συμφέροντος.

Προσέτι δ' ἐν πλήρει χρήγῃ εἰσὶ παρ' ἡμῖν τὰ δημόσια μονοπώλια καὶ τὰ προνόμια διαφόρων ἐταιριῶν, καὶ ἡ οἰκονομικὴ προστασία, κατὰ δεινὴν ἀνακολουθίαν πρὸς τὸν διὰ τῶν βαρέων τελῶν κατὰ πλάνην πάλιν, διωκόμενον ταμιευτικὸν σκοπὸν, καὶ τὰ δημόσια ἔργα, κερδοσκοπικὰ καὶ μὴ, ἐξ ὧν αὐξήσις μόνον τῆς οἰκονομικῆς ἀμχανίας ἐπῆλθε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἀλλ' οὐδ' ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἶναι ἀπηλλαγμένη τοῦ συγκεντρωτικοῦ ἰοῦ, διότι πᾶσα ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τῶν δικαστηρίων διεξάγεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, τὸ μὲν ἀμέσως, τὸ δὲ διὰ λειτουργῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένων, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ ἀπεριορίστου τῶν μεταθέσεων τῶν δικαστῶν καὶ τῶν πολλῶν προβιβασμῶν καὶ καθεξῆς. Διὰ τῆς ἐξαρτήσεως δὲ ταύτης ἢ εἰς τὰ κύρια δικαστικά καθήκοντα ἐπίδρασις τοῦ κέντρου οὐ σμικρά· ἰδίως δ' ἐξημελισμένη καὶ ὑποχείριος ἢ εἰρηνοδικεακῆ ὑπηρεσία, καίπερ οὐσιωδέστατον στοιχεῖον αὐτῆς τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης.

Τὸ πλημμελὲς δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτικῆς ὀργανώσεως συμπληροῖ ἢ διὰ τῆς μιᾶς Βουλῆς ὑφισταμένη νομοθετικῆς συγκεντρώσεως, οὐ μόνον διότι ἀβασανίστως καὶ ἐπιπολαίως, ὡς εἰκὸς, διέρχονται τὰ πολλὰ νομοθετήματα, ἀλλὰ καὶ διότι διὰ τοῦ ζητήματος τῆς ἐμπιστοσύνης εὐχερῶς ἐκθιάζεται ἡ ψῆφος τῆς Βουλῆς· οὕτω δὲ ἡ ἀνωτάτη σώρευσις ἐξουσίας εἰς χεῖρας τοῦ κέντρου ἐπέρχεται, καὶ, ὡς εἰπεῖν, μονοκρατορία αὐτοῦ ἀπόλυτος καθίσταται, τοῦ ὑπουργείου προσφέροντος εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς πλειονοψηφίας τὴν ἐπαρχιακὴν διοίκησιν καὶ λαμβάνοντος εἰς ἀντάλλαγμα τὸ νομοθετεῖν, ὅπερ αὐτὸ μόνον ἐνασκεῖ κατὰ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, καὶ δι' οὗ εὐχερέστερον ἔτι τὰς προσωπικὰς τῶν φίλων του ἀξιώσεις ἱκανοποιεῖ. Ἐντεῦθεν δὲ μείζον ἔτι δεινὸν ἐπέρχεται, ὅτι πᾶσα ἡ νομοθεσία διατελεῖ μετῴρων καὶ ἐφήμερος, οὐδεὶς ἀγαθὸς νόμος, οὐδεμία νομοθετικὴ βελτίωσις, ἃν που εἰσχωρήσῃ, οὐδεμία διὰ νόμου ἐγγύησις ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν δημοσίων λειτουργῶν εἰσὶν ἀσφαλεῖς, οὐδεὶς δὲ φραγμὸς κατὰ τῆς κομματικῆς αὐθαίρεσις δυνατός.

Ἀλλ' εἰς τὴν ἐκτεθεῖσαν μονοκρατορίαν συμβάλλει ἔτι οὐκ ὀλίγον ὁ ἔλεγχος τοῦ κύρους τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς αὐτῆς κατὰ τὸ 73 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος. Τοῦτο δὲ νομίζεται ὅτι ἀσφαλίζει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλῆς καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ὅλης, κυρίως ὅμως ἐπαυξάνει τὴν δεσποτείαν τῆς πλειονοψηφίας, καὶ προσέτι ἀντιβαίνει εἰς τὸν ἀναμφισβήτητον περὶ ὑγιοῦς πολιτικῆς ὀργανώσεως κανόνα, καθ' ὃν δέον οὐδεμία δημοσία ἀρχὴ καὶ οὐδὲν σῶμα αὐτὸ ἑαυτὸ ν' ἀναδεικνύῃ. Ἡ ἀρχὴ δὲ τῆς περὶ τὸ ἴδιον καθήκον ἀνεξαρτησίας ἐπιτάττει τὴν αὐτοδιοικήσιν ἐκάστου σώματος ἢ ἀρχῆς τῆς αὐτοδιοικήσεως ὅμως στάδιον ἐνταῦθα ἢ ἐσωτερικὴ διοίκησις, εἰς ἣν, εἰ-

κότως, δὲν περιλαμβάνεται ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τοῦ σώματος, οὐδ' ὁ διορισμός τοῦ προισταμένου τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἀμέσων ἀναπληρωτῶν αὐτοῦ, διότι ἀναγκαίως μετὰ ταῦτα μόνον ἄρχεται ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις, αὐτὰ δὲ ἔργα προηγούμενα ἄλλης τινὸς ἀρχῆς ἢ σώματος. Ὡς δ' εἶναι ἄτοπος ἡ ἐκλογή τῶν βουλευτῶν παρὰ τῆς Βουλῆς, ἐξ ἴσου σχεδὸν ἄτοπος καὶ ἡ ἐξελέγξις παρ' αὐτῆς τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν, διότι ἐκ τῆς ἐξελέγξεως ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος καὶ τίνες θὰ εἶναι οἱ βουλευταί, καὶ προσέτι διότι ταυτίζεται οὕτω δικαστῆς καὶ δικαζόμενος. Ἡ δὲ Βουλὴ κρίνουσα περὶ τῶν ἐκλογῶν παρίσταται ὅτε μὲν ὡς σῶμα φατριαστικόν, καταπιεζομένης τῆς μειονοψηφίας ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας, καὶ ταύτης πάλιν συνεχομένης διὰ τοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ φόβου, ὅτε δ' ὡς ἰδιοτελές, ἀνταλασσόντων τῶν βουλευτῶν τὰς ψήφους πρὸς ἀμοιβαίαν παρανόμων ἐκλογῶν ἐπικύρωσιν· ἀνάγκη δὲ πρωτίστη τῆς πολιτείας καὶ συμφέρον ἄμεσον τοῦ σώματος αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀναμφισβήτητον τό γνήσιον τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ πιστεύηται ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ κόμματα ὑπὲρ τοῦ κοινῶν συμφέροντος καὶ οὐχὶ ὑπὲρ αὐτὸ καθίστανται.

Ὁ πλήμμελὴς δ' οὗτος θεσμὸς ὑπάρχει ἔτι εἰς τὰ πλεῖστα πολιτικὰ συντάγματα· ἐν Ἀγγλίᾳ ὅμως, τῇ προπορευομένη εἰς τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας, μάλιστα δ' εἰς τὴν πρακτικὴν ἐξασφάλισιν τούτων, ὁ ἔλεγχος τῶν ἐκλογῶν ἀνετέθη ἀπὸ τοῦ 1868 εἰς τὰ δικαστήρια. Τί δ' ὑγιέστερον ἂν καὶ παρ' ἡμῶν ἔκρινε περὶ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν δικαστήριόν τι ὅμοιον τῷ περὶ τῶν Ὑπουργῶν εἰδικῶ; ἢ καὶ ἂν ἀντὶ κληρώσεως ἢ ὀλομέλεια τοῦ Ἄρ. Πάγου καὶ ἐκάστου Ἐφτείου ἐπεμπον ἀναλόγως τῷ ἀριθμῷ τῶν ἰδίων μελῶν ἀνὰ ἓνα ἢ πλείους δικαστὰς πρὸς συγκρότησιν 10—12 μελοῦς δικαστηρίου;

Περιφανῆ περὶ τούτου ἀπόδειξιν ἔχομεν ἐκ τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν, ὧν τελείως ἐξησφαλίσθη ἡ ἀπροσωπότητος κρίσις, ἀφ' οὔτου ἀνετέθη εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια. Ἄλλ' ὁ νεωτερισμὸς ἐνταῦθα προσκρούει εἰς πρόσκομμα πᾶν δυσπέραστον, τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος, καὶ ἔτι πλέον εἰς τὴν πρὸς τὴν αὐθαίρεσίαν στοργὴν ἡμῶν, ἣν οὐδ' ὅταν εἰς ἄλλων χεῖρας ἡ δύναμις ἐντελῶς ἀποβάλλομεν, ἀρεσκόμοιοι καὶ εἰς μόνην τὴν προσδοκίαν τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκτήσεως· ἡ στοργὴ δ' αὕτη εἶναι πρώτιστον πρόσκομμα καὶ πάσης ἄλλης κατὰ τὴν διοικήσιν βελτιώσεως.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἢ παρ' ἡμῶν πολιτικῇ ὀργάνωσις, συγκεντρωτικὴ ἅμα καὶ ἀποκεντρωτικὴ, ἀποτελοῦσα ἀληθῆ τραγέλαφον, καὶ ἥς ἀδύνατον νὰ ὀρίσῃ τις τὸν προέχοντα χαρακτῆρα πλὴν τοῦ τῆς ἀναχολουθίας. Ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἄθλιον τῆς καθ' ἡμᾶς διοικήσεως καὶ ἡ διηνεκῆς τοῦ λαοῦ ἀδημονία· ἐντεῦθεν ὁ ἐμπαθὴς φατριασμὸς τοῦ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κόμματος καὶ ἡ ἀνυπομονησία τῶν ἀντιπάλων· ἐντεῦθεν ἡ ἀτελεύτητος κοινοβουλευτικὴ ἀνωμαλία καὶ ἡ ταλαντευομένη παρ' ἡμῶν δημοσία γνώμη περὶ τοῦ ὠφελίμου ἢ μὴ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος.

Α. Γλαράκης.

Ἀποκλεισμός. Διὰ τῆς ὀνομασίας ἀποκλεισμός, καὶ εἰδικώτερον θάλασσιος ἀποκλεισμός (blocus maritime) νοοῦμεν τὴν ὑπὸ ἐμπολέμου κράτους καὶ διὰ τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων αὐτοῦ διακοπὴν τῆς συγκοινωνίας ὀρισμένων λιμένων ἢ ἀκτῶν τῆς ἐχθρικῆς χώρας μετὰ τῶν ἐκτὸς μερῶν.

Διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Κατὰ τινὰς ἡ τοῦ μέσου τούτου χρῆσις εἶναι δικαίωμα ἀπορρέον ἐκ τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας, ἣν ὁ πολέμιος ἀσχεῖ ἐπὶ τοῦ καταλαμβανομένου ὑπ' αὐτοῦ ἐχθρι-

καὺ ἐδάφους καὶ τῶν τῆ κυριαρχίᾳ ταύτῃ παρομαρτούντων δικαιωμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης συγκοινωνίας τῶν ὑπὲρ τῶν ξένων κρατῶν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένων ἐχθρικών λιμένων καὶ ἀκτῶν. Ἡ τοιαύτη γνώμη ἀποδοκιμάζεται ὑπ' ἄλλων, ἀντιπαρατηρούντων ὅτι ὁ πολέμιος καταλαμβάνων τὰ θαλάσσια ὕδατα, τὰ ὑπαγόμενα εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ, οὐδαμῶς δύναται νὰ θεωρηθῆ κτησάμενος τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν καταληφθέντων θαλασσιῶν ὑδάτων, ἐφ' ὧν ἡ κυριαρχία ἀναγνωρίζεται ὡς δικαίωμα ἀναπόσπαστον τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἐδάφους, ἧς δὲν ἐκπίπτει οὐδὲ προσωρινῶς ὁ ἐγγῆριος κυριάρχης διὰ τῆς ταρυσίας καὶ διαμονῆς τῶν ἐχθρικών πλοίων ἐν ταῖς θαλάσσιαις αὐτοῦ. Γενικῶς δὲ νῦν κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ὁ ἀποκλεισμός εἶναι μέσον πολεμικὸν οὐ μόνον θεμιτὸν οὐδέποτε ἀμφισβητηθέν, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον, αὐτὸν ἡθελον ματαιοῦσθαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ πολεμικαὶ ἐνέργειαι, παρατεινομένης οὕτω τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως μεθ' ὄλων τῶν ὀλεθρίων αὐτῆς ἐπαχολουθημάτων.

Ὁ ἀποκλεισμός ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἀποβαίνει ἐπιβλαβής οὐ μόνον εἰς τὸν πολέμιον καθ' ὃν ἐφαρμόζεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ οὐδέτερα κράτη, καὶ μάλιστα εἰς ταῦτα. Καὶ τῶ ὄντι ὁ ἀποκλεισμός, σκισπῶν κυρίως νὰ ἀποστερήσῃ τὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ ἀποκλειόμενον ἐχθρὸν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως, ἅτινα προμηθεύεται ἐξωθεν διὰ θαλάσσης, καὶ ἐπομένως νὰ ἀναγκάσῃ αὐτόν, περιερχόμενον εἰς παντελῆ στέρησιν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων μέσων τῆς ὑπάρξεως, νὰ συνολογήσῃ τὴν εἰρήνην ὑφ' οὗς ὅρους ἐπιβάλλει αὐτὴν ὁ ἐφαρμόζων τὸν ἀποκλεισμόν, εὐλόγως θεωρεῖται ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν καθ' οὗ ἐφαρμόζεται τὸ ἡπιώτατον πάντων τῶν λοιπῶν πολεμικῶν μέσων, ἅτε μὴ ἐπαγόμε-

νον τὴν χύσιν αἵματος ἢ ἄλλας καταστροφάς, ἅς ἐπάγονται ἀναγκαίως αἱ μάχαι καὶ οἱ βομβαρδισμοὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν φρουρίων. Ὡς πρὸς τὰ οὐδέτερα ὅμως κράτη τὸ τοιοῦτον πολεμικὸν μέσον ἀποβαίνει ἐπιβλαβέστατον, ἅτε παρακωλύον ἢ μᾶλλον καταργοῦν, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται, τὸ δικαίωμα τῆς ἐμπορικῆς συγκοινωνίας μετὰ τῶν ἀποκλειομένων μερῶν, οὐ δὲν στεροῦνται οἱ ὑπῆρκοι τῶν οὐδετέρων κρατῶν λόγῳ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως καθ' ἑαυτήν.

Ὁ ἀποκλεισμός σκοπεῖ μὲν ἐν γένει τὴν παρακώλυσιν πάσης διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας, καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐμπορικῆς, μεταξὺ τῶν ἀποκλειομένων μερῶν καὶ τῶν ἐκτὸς εἴτε πρὸς εἰσαγωγὴν εἴτε πρὸς ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων, δύναται ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ μονομερῆ σκοπὸν, τὴν παρεμπόδισιν δηλονότι μόνον τῶν ἐξωτερικῶν προελεύσεων, κατορθουμένην διὰ μόνης τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ εἰσπλου τῶν ἐξωθεν ἐρχομένων πλοίων. Ἀλλὰ καὶ ὁσάκις σκοπεῖ τὴν παρακώλυσιν πάσης ἐμπορικῆς συγκοινωνίας διὰ θαλάσσης εἴτε πρὸς εἰσαγωγὴν, εἴτε πρὸς ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων, δύναται νὰ ἐπιτρέπηται ὁ εἰσπλος καὶ ὁ ἔκπλος τῶν πολεμ. πλοίων τῶν οὐδετέρων κρατῶν. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐμπορικὰ τῶν οὐδετέρων πλοῖα δύναται νὰ ἐπιτραπῆ καὶ τότε ἡ ἐλευθεροπλοῖα εἰς εἰδικὰς τινὰς περιπτώσεις, χάριν π.χ. τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, ἐὰν μὴ καὶ τὴν τοιαύτην συγκοινωνίαν σκοπῆ νὰ διακόψῃ ὁ ἀποκλεισμός. Ἀσχεῖται δὲ τότε ἡ ἐν τοῖς ἀποκλειομένοις λιμένσιν ἐλευθεροπλοῖα κατὰ τρόπον μὴ παραβλάπτοντα τὸν σκοπὸν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ὑποχρεομένων τῶν οὐδετέρων πλοίων νὰ τηρῶσιν ἀκριβῶς τοὺς ὅρους, ὑφ' οὗς ἐπετρέπη αὐτοῖς ἡ ἐλευθεροπλοῖα. Ὅσακις ὅμως ὁ ἀποκλεισμός σκοπεῖ τὴν διακοπὴν πάσης ἀπολύτως συγκοινωνίας καὶ τὴν παρακώλυσιν τῆς διαδόσεως οἰωνδῆποτε ἐξωτερικῶν εἰδή-

σεων διὰ τῶν θαλασσίων προελεύσεων εἰς τοὺς ἀποκλεισμένους τόπους, ἢ τὴν μετὰδοσιν εἰδήσεων ἐκ τῶν ἀποκλεισμένων μερῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ὁ εἰσπλους καὶ ὁ ἔκπλους οἰουδήποτε πλοίου ἐμπορικοῦ ἢ πολεμικοῦ.

Ἦπόκεινται δ' εἰς ἀποκλεισμόν οἰαδήποτε τοῦ πολεμίου κράτους παράλια. Ἄλλοτε εἶχεν ὑποστηριχθῆ ἡ γνώμη ὅτι μόνους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ τοὺς τῶν ναυστάθμων λιμένας ἔδει νὰ παραδεχθῶσιν ὡς ἀποκλειστέους τὰ πεπολιτισμένα κράτη, ἀλλὰ δὲν ἐπεκράτησεν, ἅτε ἀσυμβίβαστος οὔσα πρὸς τε τοὺς παραδεδεγμένους κανόνας τοῦ θετικοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν δικαιολογικὴν βάσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Περιορίζεται ὅμως τὸ τοῦ ἀποκλεισμοῦ δικαίωμα συμφώνως πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς περὶ τῆς ἐπὶ τῶν θαλασσῶν κυριαρχίας ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας ἐξ ἄλλου.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας: α') Δὲν ἐπιτρέπεται ὁ ἀποκλεισμός ἀκτῶν περιλαμβανουσῶν τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ ἐλευθέρου εἰς τὴν ναυσιπλοίαν πάντων τῶν κρατῶν, ἅτε παρακωλύων τὴν συγκοινωνίαν καὶ μετὰξὺ αὐτῶν τῶν οὐδετέρων κρατῶν, ἢ οὐδαμῶς δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ ἡ τοῦ πολέμου κατάστασις. β') Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῶσιν αἰ κλεισταὶ λεγόμενα ἢ ἔσω θάλασσαί, αἰ βρέγουσαι τὰς ἀκτὰς πλείων κρατῶν. γ') Καὶ αὐταὶ αἰ ὑπὸ τῶν ἀκτῶν ἑνός καὶ τοῦ αὐτοῦ κράτους, ὄντος ἐμπολέμου, περιβαλλόμενα κλεισταὶ θάλασσαί δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀποκλεισμόν, ὡσὰκις ἐκβάλλει εἰς αὐτὰς πλευστός ποταμός ἐλεύθερος εἰς τὴν ναυσιπλοίαν πάντων τῶν κρατῶν. δ') Δὲν δύναται τέλος νὰ ἀποκλεισθῶσιν τὰ στενὰ τῶν θαλασσῶν καὶ αἰ διώρυγες, δι' ὧν ἐνοῦνται ἔνθεν καὶ ἔνθεν θάλασσαί ἀνοικταὶ ἢ ἐλεύθεραί εἰς τὴν ναυσιπλοίαν πάντων τῶν κρατῶν.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφασίζειν καὶ ἐπιβάλλειν τὸν ἀποκλεισμόν ἀνήκει φυσικῶς εἰς τὸν ἀσκούντα τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ διεξάγοντι τὸν πόλεμον κράτει. Ὁ ἀρχηγὸς ναυτικῆς μοίρας δὲν ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐγκαθιστᾷ αὐτοβούλως ἀποκλεισμόν εἰς ἐχθρικὰ παράλια ἢ νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτὸν ἐπὶ παραλίων γειτνιαζόντων πρὸς τὰ ἦδη ἀποκεκλεισμένα, ἐκτὸς ἐὰν εὐρίσκηται εἰς λίαν μεμαχρυσμένης χώρας, ὅτε θεωρεῖται περιβεβλημένος τὴν ἀναγκαίαν πληρεξουσιότητα καὶ ἐντολὴν πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἀναγκαίων πολεμικῶν πράξεων. Ἀποφασίζων δὲ τότε τὴν εφαρμογὴν ἢ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ναυτικῆς μοίρας, ὀφείλει νὰ γνωστοποιήσῃ παραχρῆμα τοῦτο εἰς τὴν ἰδίαν κυβέρνησιν.

Δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν οὐδετέρων κρατῶν ὁ ἀποκλεισμός ὁ μὴ πράγματι ὑφιστάμενος. Εἶναι δὲ πραγματικὸς καὶ ἐνεργὸς ὁ ἀποκλεισμός, ὡσὰκις τὸ ἐφαρμόζον αὐτὸν κράτος διατίθῃ ἐν τῇ ἐκτελέσει αὐτοῦ ἀρκετὰς ναυτικὰς δυνάμεις, τοποθετουμένας καὶ σταθμεουμένας πρὸ τῶν ἀποκλεισμένων μερῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδὲν πλοῖον νὰ δύναται νὰ διέλθῃ ἀκινδύνως τὴν γραμμὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, χωρὶς δηλονότι νὰ ἐκτεθῆ εἰς τὰς βολὰς τῶν πυροβόλων τῶν πλοίων τῶν σχηματιζόντων τὴν γραμμὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἀπὸ τοῦ ΙΔ' καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἔτι τοῦ παρόντος τινὲς τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ἰδίᾳ ἡ Ἀγγλία, περιορίζοντο εἰς τὸ κηρύττειν εἰς κατάστασιν ἀποκλεισμοῦ τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ πολεμίου αὐταῖς κράτους, χωρὶς νὰ ἐπιχειρῶσι πραγματικὸν ἀποκλεισμόν, ἀξιοῦσαι οὐδὲν ἦτον νὰ ἐφαρμώσωσι καὶ ἐπὶ τῶν τοιοῦτων ἀποκλεισμῶν, ὀνομασθέντων εἰκονικῶν ἢ ἐπὶ τοῦ χαρτοῦ ἀποκλεισμῶν ἢ ἀποκλεισμῶν ὑποουργικῶν (blocus sur le papier ou de cabinet), τὰ

νομικά ἀποτελέσματα τῶν πραγματικῶν ἀποκλεισμῶν κατὰ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τῶν οὐδετέρων κρατῶν. Ἀλλὰ τὰ βόρεια εὐρωπαϊκὰ κράτη, προεξαρχούσης τῆς Ῥωσσίας, ὅπως ὑπερασπίσωσι τὴν ἐμπορικὴν αὐτῶν ναυτιλίαν κατὰ τῶν καταπιέσεων, εἰς ἃς ἐξετρέπετο ἰδίως ἡ Ἀγγλία καταχρωμένη τοῖς τοιοῦτοις εἰκονικοῖς ἀποκλεισμοῖς, συνησπίσαντο ἐπαιλημμένως διὰ συνθηκῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχάς τοῦ παρόντος αἰῶνος. ἀποτελέσαντα τὴν ἐπικληθεῖσαν ἕνεπλον οὐδετερότητα, καὶ ἀναγράφαντα ἐν ταῖς συνθήκαις ταύταις εἰδικὰ ἄρθρα, καθ' ἃ δὲν ἠδύνατο λιμὴν τις νὰ θεωρηθῆ ἀποκεκλεισμένος, εἰμὴ ἐὰν ἡ ἐν αὐτῷ εἴσοδος ἦν προφανῶς ἐπικίνδυνος ὡς ἐκ τῆς τοποθετήσεως πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀποκλεινόντος κράτους πολεμικῶν πλοίων ἀπαγορευόντων τὴν ὑπέρβασιν τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀπεδέχθησαν καὶ τὰ λοιπὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, πλὴν τῆς Ἀγγλίας, ἣτις ἐπὶ τέλους προέβη εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἀντιθέτου ὅλως ἀρχῆς, ὅτι δηλαδή ὁ ἀποκλεισμός ὑπάρχει καὶ παράγει τὰ νομικά αὐτοῦ ἀποτελέσματα, ὡς ἂν τὸ κηρῦσον αὐτὸν κράτος ἔχῃ ἀρκυόσας ναυτικὰς δυνάμεις, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν πραγμακόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ἀγγλία συγκατετέθη ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς τοῦ πραγματικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ὑπογράφασα τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις συγκροτηθείσης τῷ 1856 ἀλληλεθνοῦς συνόδου μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἐκδοθεῖσαν διακήρυξιν φέρουσαν χρονολογίαν 16 Ἀπριλίου 1856, ἐν ἣ ἠναγράφεται ἡ ἐξῆς ἀρχή, καθιερωθεῖσα ἕκτοτε ὡς κανὼν τοῦ θετικοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου ἀναγνωρισθεῖς ὑφ' ἀπάντων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν πλὴν τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορ. Ἀμερικῆς, μὴ προσχωρησαῶν εἰς τὴν εἰρημένην διακήρυξιν. «Οἱ ἀποκλεισμοί, ὅπως ὄσι πραγματικοί,

ἢ ἀνάγκη νὰ ὄσι πραγματικοί, νὰ τηρῶνται δηλονότι ὑπὸ πολεμικῆς δυνάμεως ἰκανῆς νὰ ἀπαγορεύσῃ καὶ παρακωλύσῃ πρᾶγματι τὸν εἰς τὰ ἐχθρικὰ παράλια εἰσπλουν.»

Ὁ ἀποκλεισμός θεωρεῖται πραγματικὸς οὐ μόνον ὡς ἂν ἐφαρμόζεται διὰ πολεμικῶν πλοίων παρακωλύοντων τὸν εἰσπλουν εἰς τὰ ἀποκεκλεισμένα ἐχθρικὰ παράλια, ἀλλὰ καὶ ὡς ἂν ἐκτελεῖται διὰ τῆς τοποθετήσεως ἐπὶ τῶν ἀκτῶν πυροβόλων ἀναπληρούντων τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἐν τῇ τηρήσει τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Δὲν ἐπιτρέπεται ὁμως, λόγῳ ἀποκλεισμοῦ, ἡ ἀπόφραξις τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος διὰ τῆς καταβυθίσεως πλοίων ἢ λίθων, πρῶτον μὲν διότι, τοῦ ἀποκλεισμοῦ τυγχάνοντος οὐσιωδῶς μέτρου προσωρινοῦ μὴ δυναμένου νὰ παραταθῆ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου, ἀνάγκη νὰ ἦ δυνατὴ ἡ ἄρσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς ἐλευθέρας ναυσιπλοίας ἅμα τῇ λήξει τοῦ πολέμου. Δεύτερον δὲ διότι τὰ οὐδέτερα πλοῖα, ἐν ἀγνοίᾳ διατελοῦντα τῆς τοιαύτης τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος ἀποφράξεως, καὶ αὐτοῦ ἴσως τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἤθελον κατασυντριβῆ ἐπὶ τῶν πετρῶν εἰσπλέοντα ἀνύποπτα τὸν οὕτως ἀποκεκλεισμένον λιμένα. Τοιοῦτον ἀποκλεισμόν εἶχον ἐφαρμόσει τῷ 1861 αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς κατὰ τῶν ἀθωνοτικῶν, καθ' οὓ διεμαρτυρήθησαν τὰ οὐδέτερα εὐρωπαϊκὰ κράτη.

Ἄλλος ἀπολύτως ἀναγκαῖος ὅρος, ὅπως ὁ ἀποκλεισμός καταστῆ ὑποχρεωτικὸς εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν οὐδετέρων κρατῶν, εἶναι ἡ γνωστοποίησις αὐτοῦ. Μόνη δὲ ἡ πρὸ τῶν ἀποκλεισμένων λιμένων ἢ ἀκτῶν τοῦ ἐμπολέμου κράτους στάθμευσις ἐχθρικῶν πολεμικῶν πλοίων οὐδ' ὡς ἐπιχείρησις ἀποκλεισμοῦ δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀναγκαῖως, ἂν δυναμένη νὰ ἀποβλέπῃ εἰς ἄλλας πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀπευθυμένας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Τίς δὲ ἡ προσήκουσα τοῦ ἀποκλεισμοῦ γνωστοποιήσις, δι' ἧς οὗτος καθίσταται ὑποχρεωτικὸς τοῖς οὐδετέροις; Κατὰ τὰς γνώμας τῶν συγγραφέων καὶ τὰ ἐν τῇ πράξει καθιερωμένα ἢ τοῦ ἀποκλεισμοῦ γνωστοποιήσις ἐνεργεῖται τριχῶς, ἦτοι: α) Διὰ γ ε ν ι κ ῆς ἀνακοινώσεως, ἀπευθυνομένης διπλωματικῶς εἰς τὰς κυβερνήσεις τῶν οὐδετέρων κρατῶν. β) Διὰ τ ο π ι κ ῆς ἀνακοινώσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἐφαρμοσθέντος τὸν ἀποκλεισμόν, ἀπευθυνομένης εἰς τε τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀποκλειομένης χώρας ἐδρεύοντας ἀντιπροσώπους τῶν οὐδετέρων κρατῶν καὶ εἰς τὰς ἐγχωρίους ἀρχάς τοῦ ἐχθροῦ. γ) Δι' εἰ δ ι κ ῆς ἀνακοινώσεως, γινομένης εἰς τὰ οὐδέτερα πλοῖα τὰ καταπλέοντα εἰς τοὺς ἐν ἀποκλεισμῷ διατελοῦντας λιμένας ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.

Ἡ διπλωματικὴ γνωστοποίησις τοῦ ἀποκλεισμοῦ εἶναι μὲν ἀπολύτως ἀναγκαία, ὅπως ἰσχύσῃ νομικῶς ὁ ἀποκλεισμός ἀπέναντι τῶν ὑπάρχων τῶν οὐδετέρων κρατῶν, οὐδαμῶς ὅμως καθίστησι περιττὰς τὰς δύο ἐτέρας γνωστοποιήσεις καὶ ἰδίᾳ τὴν τρίτην. Μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία ὑποστηρίζει τὴν ἀντίθετον ἀρχήν, θεωροῦσα ὑποχρεωτικὸν κατὰ πάντων τῶν οὐδετέρων τὸν διπλωματικῶς προκηρῦχθέντα ἀποκλεισμόν, ἐπαγόμενον ἐπομένως ἀπὸ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ γνωστοποιήσεως πάντα τὰ νομικὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα. Πάντα ὅμως τὰ λοιπὰ κράτη, προεξαρχούσης τῆς Γαλλίας, δέχονται ὅτι ὁ ἀποκλεισμός ἀνάγκη νὰ γνωστοποιῆται εἰδικῶς εἰς τὰ πρὸ τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς παρουσιαζόμενα πλοῖα τῶν οὐδετέρων κρατῶν. Βεβαιοῦται δὲ ἡ εἰς ἕκαστον τοιοῦτον πλοῖον γενομένη γνωστοποίησις τοῦ ἀποκλεισμοῦ, σημειουμένη εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ πλοίου καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς ἐθνικότητος αὐτοῦ.

Ἡ τε γενικὴ καὶ ἡ τοπικὴ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀνακοινώσις ἀνάγκη νὰ δηλοῖ ἀκρι-

βῶς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τῶν μερῶν, εἰς ἃ ἐφαρμοσθήσεται οὗτος, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς διπλωματικῆς ἀνακοινώσεως, ἀνάγκη ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως αὐτῆς νὰ μεσολαβῇ ἰκανὸν χρονικὸν διάστημα, ὅπως αἱ κυβερνήσεις τῶν οὐδετέρων κρατῶν γνωστοποιήσωσι διὰ διακηρύξεων τοῖς ἰδίαις ὑπὸ κήκοις τὸν ἐφαρμοσθησόμενον ἀποκλεισμόν. Ὁ δὲ ἐφαρμόζων τὸν ἀποκλεισμόν ἀρχηγὸς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων γνωστοποιεῖ τοῦτον ἅμα τῇ ἐνάρξει αὐτοῦ εἰς τὰς ἐγχωρίους ἀρχάς καὶ τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀποκλειομένης χώρας ἐδρεύοντας ἀντιπροσώπους τῶν ξένων κρατῶν.

Ἀρξαμένου τοῦ ἀποκλεισμοῦ, παρέχεται εἰς τὰ ἐν τοῖς ἀποκλειομένοις λιμέσιν εὐρεθέντα οὐδέτερα πλοῖα ἀνάλογος προθεσμία, ὅπως ἐκπλεύσωσιν ἄνευ φορτίου, ἢ μόνον μετὰ τοῦ φορτίου ὃ εἶχον παραλάβει πρὸ τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Αἱ τοπικαὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀνακοινώσεις ἐρρίζουσι τὰ περὶ τούτων ἀκριβῶς, ἂν μὴ ἐρρίζωσιν ἄλλως περὶ τῶν θεμάτων τούτων αἱ συνθήκαι, ὅτε ἐπικρατοῦσιν οἱ τῶν συνθηκῶν ὅροι.

Ὁ ἅπαξ προκηρῦχθεὶς κανονικῶς καὶ ἐφαρμοσθεὶς πραγματικῶς ἀποκλεισμός ἰσχύει ἐφ' ὅσον διατηρεῖται πραγματικῶς, ἐφ' ὅσον δηλονότι τὰ ἐκτελοῦντα αὐτὸν πολεμικὰ πλοῖα σταθμεύουσι διαρκῶς πρὸ τῶν ἀποκλειομένων ἀκτῶν, μὴ ἐπιτρέποντα τὴν ὑπέρβασιν τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς. Ἄν δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα ἐγκαταλίπωσι τὰς θέσεις αὐτῶν, εἴτε οἴκοθεν εἰς ἄλλας διευθυνόμενα θαλάσσης, εἴτε ἐκδιωκόμενα ὑπὸ τῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ ἐχθροῦ, παύεται παραχρῆμα ὑφιστάμενος ὁ ἀποκλεισμός. Ὅπως δ' ἄρξῃται ἐκ νέου, ἀπαιτεῖται νέα αὐτοῦ γνωστοποίησις κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα. Εἶναι ἐν τούτοις γενικῶς παραδεδομένον ὅτι δὲν διακόπτεται, οὐδ' αἴρεται ὁ ἀποκλεισμός, καὶ

ἐπομένως δὲν ἀπαιτεῖται νέα αὐτοῦ γνωστοποίησις, ὡσάκισ τὰ ἐκτελοῦντα αὐτὸν πολεμικὰ πλοῖα ἀναγκάζονται ἕνεκα κακοκαιρίας νὰ ἐγκαταλίπωσι προσαίρως, διαρκούσης τῆς κακοκαιρίας, τὰς θέσεις αὐτῶν, ἐπανερχόμενα εἰς ταύτας ἅμα παρελθῆ ὁ ἐκ τῆς κακοκαιρίας κίνδυνος. Ἡ παράτασις ὁμως τῆς ἀπουσίας αὐτῶν ἕνεκα τοῦ ὅτι, ὑποστάντα ταῦτα βλάβας ἐξ οἰασθήποτε αἰτίας, ἀπεμακρύνθησαν τοῦ σταθμοῦ αὐτῶν διευθυνθέντα εἰς ἄλλους λιμένας ὅπως ἐπισκευασθῶσι, διακόπτει τὸν ἀποκλεισμόν. Ἐπομένως ἡ κατόπιν ἐπάνοδος τῶν πλοίων τούτων ἢ ἄλλων εἰς τὰ αὐτὰ μέρη θεωρεῖται ὡς νέα ἀποκλεισμοῦ ἐγκατάστασις, νέας χρῆζουσα γνωστοποιήσεως ὅπως καταστῆ ὑποχρεωτικὴ τοῖς οὐδετέροις. Δὲν διακόπτεται ὁμως ὁ ἀποκλεισμός, ἐὰν τὰ ἐγκαταλιπόντα τοὺς ἑαυτῶν σταθμοὺς πολεμικὰ πλοῖα ἐτοποθέτησαν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν πυροβολεῖν δυνάμενα κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν νὰ τηρήσωσι τὸν ἀποκλεισμόν πραγματικόν.

Δὲν παύεται πρὸς τούτοις ὑφιστάμενος ὁ πραγματικὸς ἀποκλεισμός ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πλοῖα τινα κατώρθωσαν ἕνεκα διαφόρων περιστάσεων νὰ παραβιάσωσιν αὐτὸν λαμβάνεται δὲ πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι τὰ πλοῖα τὰ ἀποπειρώμενα ἢ κατορθοῦντα νὰ παραβιάσωσι τὸν ἀποκλεισμόν ἐκτίθενται εἰς προφανῆ κίνδυνον.

Αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ ἀποκλεισμός παύει νὰ ἰσχύῃ νομικῶς, εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι:

1) Ὅσακισ ἡ παῦσις αὐτοῦ γνωστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἐφαρμοσάντος αὐτὸν κράτους. Ἐχει δὲ καὶ ἠθικὴν ὑποχρέωσιν ἡ κυβέρνησις τοῦ κράτους τούτου νὰ γνωστοποιῇ τὴν ἄρσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ εἰς τὰς κυβερνήσεις τῶν οὐδετέρων κρατῶν.

2) Ὅσακισ τὰ ἐκτελοῦντα τὸν ἀποκλεισμόν πολεμικὰ πλοῖα, ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς κακοκαιρίας καθ' ἣν προσαίρως ἀπομακρύνονται τῆς γραμμῆς τοῦ ἀ-

ποκλεισμοῦ, ἐγκαταλιμπάνουσι τοὺς σταθμοὺς αὐτῶν εἴτε αὐτοπροαιρέτως εἴτε καταδικωόμενα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

3) Ὅσακισ τὰ ἐκτελοῦντα τὸν ἀποκλεισμόν πλοῖα δὲν ἀσκούσιν αὐτὸν ὁμοίως κατὰ πάντων τῶν οὐδετέρων κρατῶν. Εἰς δὲ τῶν ἀναγκαίων ὄρων τοῦ ἀποκλεισμοῦ εἶναι καὶ νὰ ἐφαρμόζηται οὗτος κατὰ πάντων ἀδιακρίτως τῶν οὐδετέρων καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὅσακισ δὲ εἰς ἄλλων μὲν ἐκ τῶν οὐδετέρων κρατῶν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐπιτρέπεται ὁ εἰσπλους εἰς τοὺς ἀποκλεισμένους λιμένας, εἰς ἄλλων δ' οὐχί, ὁ τοιοῦτος ἀποκλεισμός δὲν ὑφίσταται νομικῶς, καὶ ἐπομένως δὲν καθίσταται ὑποχρεωτικὸς.

Ἡ παράβιασις τοῦ νομίμως ἐγκατεστημένου καὶ διατηρουμένου πράγματι ἀποκλεισμοῦ συνεπάγεται τὴν δήμευσιν τοῦ παραβιάσαντος τὸν ἀποκλεισμόν πλοίου, ὡς καὶ τοῦ φορτίου αὐτοῦ εἰς τινὰς περιπτώσεις. Ἄλλᾳ πρὸ τούτου ἐξεταστῆναι πότε ὑπάρχει παράβιασις τοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Ἐν γένει παρατηρητέον ὅτι ἡ παράβιασις τοῦ ἀποκλεισμοῦ εἶναι γεγονός πραγματικόν, οὗ ἡ ἐκτίμησις ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τῶν γεγονότων ἐν ἐκάστη συγκεκριμένῃ περιπτώσει. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις παραδεδεγμένα αἱ ἐξῆς γενικαὶ ἀρχαί. 1) Δὲν ὑπάρχει παράβιασις τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὡσάκισ πλοῖόν τι εὐρισκόμενον ἐν θαλασσίῳ κινδύνῳ ἀναγκάζεται πρὸς σωτηρίαν νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῶν ἀποκλεισμένων μερῶν, διότι ὑπάρχει τότε ἀνωτέρα βία, ἣτις δὲν δύναται νὰ στραφῆ κατὰ τοῦ οὐδετέρου πλοίου. Οὐδεμίαν ὁμως δύναται τὸ πλοῖον τοῦτο νὰ ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν ἐν τῷ ἀποκλεισμένῳ λιμένι εἰς ὃν κατέπλευσε, παραλαβὴν δηλονότι ἢ ἀποβιβάσιν φορτίου ἢ ἄλλην τινα ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν, ὀφείλον νὰ ἀποπλευσῇ ἅμα παρελθόντος τοῦ κινδύνου. 2) Ἡ ἔλληψις ζωοτροφῶν ἢ ἄλλων χρειωδῶν δὲν θεωρεῖται κατὰ τὴν ἐπι-

κρατεστέραν γνώμην ὡς περίπτωσις δικαιολογοῦσα τὴν παραβίασιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, δυναμένου ἄλλως ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ τοῦ οὐδετέρου πλοίου νὰ ζητήσῃ καὶ λάβῃ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαστὰ αὐτῷ παρὰ τῶν τηρούντων τὸν ἀποκλεισμὸν πολεμικῶν πλοίων, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχουσι ῥητὰς ὁδηγίας νὰ χορηγῶσι τοιαύτας προμηθείας. 4) Κατὰ μείζονα λόγον δὲν δικαιολογεῖ τὴν παραβίασιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἢ ἄγνοια τῶν ἀκτῶν, ἢ ἡ ἐσφαλμένη πορεία ἕνεκα π. χ. ἀπωλείας τῆς πυξίδος, διότι αἱ τοιαῦται περιπτώσεις, δυνάμεναι ἄλλως νὰ δώσωσι λαθὴν εἰς καταστρατηγήσεις τοῦ ἀποκλεισμοῦ, οὐδαμῶς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀνωτέρα βία, προερχόμεναι μᾶλλον ἐξ ὑπαιτιότητος αὐτοῦ τοῦ πλοίου. 4) Δὲν θεωρεῖται παραβίασις τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἢ παραλαβὴ ἐμπορευμάτων προερχομένων ἐξ ἀποκεκλεισμένων μερῶν εἰς ὄρους ἐκτὸς τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς κειμένους, ἐκτὸς ἐὰν παραλαμβάνονται κρύφα τὰ ἐμπορεύματα ταῦτα ἐκ τῶν ἀποκεκλεισμένων ἀκτῶν διὰ μικρῶν πλοιαρίων, φορηγίδων ἢ λέμβων, καὶ μεταφέρονται εἰς τὸ οὐδέτερον πλοῖον σταθμεῖον ἐκτὸς τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παραλαβῆς τοῦ τοιοῦτου φορτίου, λάθρα ἐξαγομένου ἐκ τῶν ἀποκεκλεισμένων ἀκτῶν. 5) Δὲν παραβιάζει τὸν ἀποκλεισμὸν οὐδέτερον πλοῖον φορτοῦν ἐκ νέου τὸ ἀποβιθασθὲν ἐν ἀποκεκλεισμένῳ λιμένι πρὸ τοῦ ἀποκλεισμοῦ φορτίον καὶ μεταφέρειν αὐτὸ εἰς ἕτερον λιμένα μὴ ἀποκεκλεισμένον πρὸς πώλησιν. Οἱ τοῦ φορτίου τούτου κύριοι, λέγει ὁ Travers Twiss, (dr. des gens en temps de guerre n° 112) μὴ εὐρόντες ἀγοραστὰς ἐν τῷ λιμένι εἰς ὃν ἀπεβίθασαν αὐτὸ πρὸς πώλησιν πρὸ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ λιμένος τούτου, εἰσὶν ἐν καλῇ τῇ πίστει ἐξάγοντες αὐτὸ ἐκ τοῦ κατόπιν ἀποκλεισθέντος λιμένος. 6) Οὐδέποτε δύνανται νὰ θεωρηθῇ κατὰ

τὴν ὀρθοτέραν καὶ ἐπικρατεστέραν γνώμην ὡς προτιθέμενον νὰ παραβιάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν πλοῖον συναντῶμενον ἐν τῇ ἀνοικτῇ θαλάσῃ μακρὰν τῶν ἀποκεκλεισμένων ἀκτῶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τοῦτο διευθύνεται ἢ ἐνδέχεται νὰ διευθυνθῇ εἰς τὰς ἀποκεκλεισμένας ἀκτὰς ἐπὶ σκοπῷ παραβιάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Ἐὰν ὅμως πλοῖόν τι προωρισμένον διὰ λιμένα ἀποκεκλεισμένον ἀγκυροβολῇ ἐκτὸς τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς ἀλλ' ἐγγύτατα αὐτῇ, θεωρεῖται ὡς παραβιάζον τὸν ἀποκλεισμὸν, ἅτε παρέχον εὐλόγους ὑπονοίας ὅτι σκοπεῖ νὰ ὠφεληθῇ τῆς πρώτης εὐκαιρίας ἵνα ὑπερβῇ τὴν ἀποκεκλεισμένην γραμμὴν. 7) Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν ὡσαύτως γνώμην δὲν θεωρεῖται ὡς σκοποῦν νὰ παραβιάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν πλοῖον διευθυνόμενον εἰς πλείονας λιμένας, ὧν τινὲς εἰσὶν ἀποκεκλεισμένοι. Πλείστοι νεώτεροι συγγραφεῖς, ἀποδοκιμάζοντες τὰς ἀποφάσεις ἀγγλικῶν δικαστηρίων καταδικάζοντων τὰ τοιαῦτα πλοῖα ὡς προτιθέμενα νὰ παραβιάσωσι τὸν ἀποκλεισμὸν, διατείνονται εἰκότως ὅτι μόνον εἰς σύλληψιν ὑπόκεινται τὰ τοιαῦτα πλοῖα, προσεγγίζοντα τὴν ἀποκεκλεισμένην γραμμὴν, διότι ἐνδέχεται ταῦτα, οὐδαμῶς προτιθέμενα νὰ παραβιάσωσι τὸν ἀποκλεισμὸν, νὰ εἶχον ἀπλῶς τὴν προσδοκίαν ὅτι κατὰ τὴν ἄφιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀποκεκλεισμένους λιμένας ἤθελον εὖρει λελυμένον τὸν ἀποκλεισμὸν. 8) Δὲν θεωρεῖται τέλος παραβιάζον τὸν ἀποκλεισμὸν πλοῖον ἐξερχόμενον τοῦ ἀποκεκλεισμένου λιμένος, εἰς ὃν ἐπετράπη αὐτῷ ὁ εἴσπλος, ἅτε τῆς ἀδείας τοῦ εἴσπλου συνεπαγομένης καὶ τὴν τοῦ ἔκπλου ἀδειαν. Δὲν δύναται ὅμως τὸ πλοῖον τοῦτο, ἐὰν μὴ ἐπιτραπῇ αὐτῷ, νὰ ἀποβιθᾷ τὸ φορτίον αὐτοῦ εἰς τὸν ἀποκεκλεισμένον λιμένα, ἢ νὰ παραλάβῃ ἐξ αὐτοῦ ἐμπορεύματα.

Δοθέντος ὅτι ὑπάρχει περίπτωσις παραβιάσεως τοῦ νομίμως ἐγκατεστημένου

ἀποκλεισμοῦ, τὸ ἀποπειραθὲν τὴν παραβίασιν αὐτοῦ οὐδέτερον ἐμπορικὸν πλοῖον, ἀποβαλὸν διὰ τῆς τοιαύτης ἀποπείρας τὸν χαρακτῆρα τῆς οὐδετερότητος, θεωρεῖται ὡς ἐχθρικόν, ἢ μᾶλλον θεωρεῖται ὡς παραβιάσαν τὰ καθήκοντα τῆς οὐδετερότητος, ὑποκείμενον διὰ τοῦτο εἰς κατάσχεσιν καὶ εἰς δήμευσιν.

Τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν οὐδετέρων κρατῶν, παραβιάζοντα τυχὸν τὸν ἀποκλεισμόν, δὲν ἀποβάλλουσι μὲν τὸν χαρακτῆρα τῆς οὐδετερότητος, ἀλλ' ἐκθέτουσιν εἰς εὐθύναις αὐτὸ τὸ κράτος.

Ἀνάγκη δὲ νὰ συλληφθῇ τὸ πλοῖον ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀποκεκλεισμένοις θαλασσίαις ὕδασι. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ παραδεδεγμένα ἢ κατάσχεσις δύναται νὰ γίνῃ καὶ ἀφοῦ κατορθώσῃ τὸ πλοῖον νὰ παραβιάσῃ τὸν ἀποκλεισμόν καὶ ἐξέλθῃ τῶν ἀποκεκλεισμένων μερῶν ἐφ' ὅσον διαρκεῖ τὸ ταξειδίου αὐτοῦ, οὐ διαρκούντος καὶ ἐκτελουμένου ἔστω καὶ ἐν θαλάσσιαις μακρὰν κειμέναις τῶν ἀποκεκλεισμένων μερῶν, συλλαμβάνεται καὶ δήμεύεται. Τὰ λοιπὰ ὅμως κράτη δὲν παραδέχονται τοιαύτην ἔκτασιν τῶν ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ δικαιωμάτων τῶν ἐμπολέμων. Τὴν ἀρχὴν δὲ ταύτην ἀσπαζόμενοι καὶ πολλοὶ δόκιμοι σύγγραφεῖς, λέγουσιν ὅτι ὁ ἀποκλεισμός, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως αὐτοῦ συνδεδόμενος στενωπὸς πρὸς ὠρισμένας ἀκτάς, δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ ἀλλαχοῦ, ἐκτὸς ἐὰν ἢ καταδίωξις ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῆς ἀποκεκλεισμένης γραμμῆς, ὅτε δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐν τῷ ἀνοικτῷ πελάγει, παύουσα ὅμως καὶ τότε, ἅμα τὸ καταδιωκόμενον πλοῖον εἰσέλθῃ εἰς τὰ θαλάσσια ὕδατα οὐδετέρου κράτους.

Ἀρθέντος τοῦ ἀποκλεισμοῦ, οὐδ' ἢ ἐπιχειρηθεῖσα παραβίασις αὐτοῦ τιμωρεῖται, διότι ἐκλιπόντος τοῦ ἀποκλεισμοῦ, τοῦ ἀναγκαίου τουτέστι στοιχείου πρὸς ὑπαρξιν

ἀδικήματος, συνεχλείπει καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος τούτου, ὡς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νομικῶν ἐπακολουθημάτων τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν κατάσχεσιν καὶ τὴν δήμευσιν τοῦ παραβιάσαντος τὸν ἀποκλεισμόν οὐδετέρου πλοίου. Ἄλλ' ἢ τοῦ πλοίου δήμευσις δὲν συνεπάγεται αἰετοτε καὶ τὴν τοῦ φορτίου αὐτοῦ δήμευσιν. Εἶναι δὲ ἐπιτετραμμένη ἢ τοῦ φορτίου δήμευσις εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας δύο περιπτώσεις. 1) Ὅσακις ὁ τοῦ πλοίου κύριος εἶναι κύριος καὶ τοῦ φορτίου αὐτοῦ, ἢ καθ' ὅσον εἶναι κύριος καὶ τοῦ φορτίου τούτου. 2) Ὅσακις εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ φορτίου ἐγίνωσκε τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ καθ' ἣν στιγμὴν τὸ πεφορτωμένον πλοῖον ἀπέπλευσε διὰ τὸν ἀποκεκλεισμένον λιμένα. Κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς περιπτώσεις τὸ φορτίον ἐξαιρεῖται τῆς δήμευσεως, καὶ μάλιστα ὅσακις ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ τούτου κύριος διετέλει ἐν καλῇ πίστει. Ἄλλ' ἢ περὶ τούτου ἀποδείξεις βαρύνει αὐτὸν τὸν ἐνδιαφερόμενον, ἥτοι τὸν κύριον τοῦ φορτίου.

Ὁ πλοίαρχος καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ παραβιάσαντος τὸν ἀποκλεισμόν οὐδετέρου πλοίου εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλονται ποινὴν, οὐδ' εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπόκεινται κατὰ τοὺς νῦν ἰσχύοντας κανόνας τοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου, ἐκτὸς τῶν προσώπων ἐκείνων, ἅτινα εἰσὶν ὑπήκοοι τοῦ πολεμίου κράτους καὶ ὑπόκεινται εἰς αἰχμαλωσίαν κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου.

II. Ἰρυσανθόπουλος

Ἀποκλήρωσις (exheredatio) ὀνομάζεται ἢ ἀπὸ τῆς κληρονομίας ἀπόκλεισις προσώπου, δικαιουμένου εἰς τὴν κληρονομίαν δυνάμει τοῦ νόμου. Γίνεται δὲ κατὰ Ρ. Δ. ἢ ἀποκλήρωσις διὰ τῆς ῥητῆς μνείας τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀποκληρουμένου ἢ διὰ τῆς ὑποδείξεως αὐτοῦ κατὰ τρόπον οὐδεμίαν καταλιμπά-

νοντα ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ἀποκληρουμέ-
νου (N. 3 § 1 Πανδ. 28. 2). Ἀποκλείε-
ται δ' ὁ ἀποκληρούμενος ἀπάσης τῆς κλη-
ρονομίας οὕτως ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ
μετάσχη αὐτῆς διὰ τῆς ὑποκαταστάσεως
ἢ ἄλλως πως (N. 3 § 1 καὶ ἐπ. Πανδ.
28. 2). Θεωρεῖται δ' ὡς παρασιώπησις ἢ
μὴ ὀνομαστὶ γινομένη ἀποκλήρωσις
(ἐν ἀρχ. Εἰσηγ. καὶ § 2 de exhered.
lib. (2. 13), ὡς ἐπίσης ἢ ὑπὸ αἵρεσιν καὶ
οὐχὶ ἀπλῶς γινομένη (N. 15 Πανδ. de
cond. instit. (28. 7) N. 68 ἐν τέλει
Πανδ. (28. 5). Ἐπίσης ἢ μὴ ἀπόκλει-
σις τοῦ ἀποκληρουμένου ἀφ' ὅλης τῆς
κληρονομίας ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ὀρισμένου
τινὸς πράγματος (N. 19 Πανδ. 28. 2).

Ἐπίσης ἢ ἀποκλήρωσις δι' αἰτίαν ἄ-
δικον, διάφορον δηλαδὴ τῶν ἐν τῇ Νεαρχῇ
115 κεφ. 3 καὶ 4 ἀναφερομένων, ἢ καὶ
δι' αἰτίαν δικαίαν μὲν ἀλλὰ μὴ ἐκτιθε-
μένην ῥητῶς ἐν τῇ διαθήκῃ.

Τὸ πάλαί οἱ πατέρες ἐδύναντο νὰ ἀ-
ποκληρώσωσιν ἢ ἀποσιωπήσωσιν ἐν τῇ
ἰδίᾳ διαθήκῃ τὰ ἑαυτῶν τέκνα κατὰ θέ-
λησιν (N. 120 Πανδ. 50. 16. N. 11
Πανδ. 28. 2)· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνίοι αὐτῶν
κατεχρήσαντο τῇ ἀπεριορίστῳ αὐτῶν ἐ-
ξουσίᾳ, ἐπεβλήθη τὸ πρῶτον αὐτοῖς ἐπὶ
ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διαθήκης τὸ χρέος
ἢ νὰ ἐγκαθιστῶσι κληρονόμους τὰ τέκνα
αὐτῶν ἢ νὰ ἀποκληρῶσιν αὐτὰ ὀνομαστὶ
(ἐν ἀρχ. Εἰσηγ. de exhered. liber. 2. 13.
N. 30 Πανδ. 28. 2), ἀκολούθως δὲ ὀρί-
σθησαν αἱ αἰτίαι τῆς ἀποκληρώσεως,
ἀπενεμήθη δ' εἰς τὰ τέκνα τὸ δικαίωμα
τῆς ἐπὶ ἀστοργίᾳ μέμψεως τῆς
διορθικῆς, ὡς ἀκίως ἀπεκληροῦντο ἀδίκως
ἀποκλειόμενα τῆς νομίμου μοίρας, δυνά-
μει δὲ τῆς μέμψεως ταύτης ἐπήρχετο ἢ
διάρρηξις τῆς διαθήκης. Ἀκολούθως δ'
ἐπεξετάθη ἢ τῆς νομίμου μοίρας ἀξίωσις
εἰς πάντας τοὺς κατιόντας καὶ ἀνιόντας.

Κατὰ τὴν διέπουσαν τανῦν τὰ τῆς ἀπο-
κληρώσεως Νεαρχὴν 115 κεφ. 3 τοῦ Ἰου-

στινιανοῦ τὸ μὲν τέκνον δύναται νὰποκλη-
ρωθῇ ὑπὸ τοῦ γονέως, 1) ἐὰν ἐπιβάλῃ
χεῖρα τοῖς ἰδίοις γονεῦσι, 2) ἐὰν ἐκστο-
μίση κατ' αὐτῶν βαρεῖαν καὶ ἀρεπῆ
ὑβρίν, 3) ἐὰν κατηγορήσῃ αὐτοὺς ἐπ'
ἐγκλήματι (πλὴν ἐὰν πρόκειται περὶ ἐγ-
κλήματος καθοσιώσεως ἤτοι ἐσχάτης προ-
δοσίας), 4) ἐὰν συναναστρέφῃται μετὰ
φαρμακῶν ὡς φαρμακός, 5) ἐὰν ἐπιβου-
λεύσῃ τῇ ζωῇ τῶν ἑαυτοῦ γονέων, 6)
ἐὰν συμμιχθῇ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μητρι-
ᾶς ἢ τῆς παλλακῆς τοῦ ἑαυτοῦ πατρός,
7) ἐὰν, συκοφαντήσας τοὺς γονεῖς αὐτοῦ,
παρασκευάσῃ εἰς αὐτοὺς βαρεῖας ζημίας,
8) ἐὰν αἰτηθῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου γονέως νὰ
γένηται ἐγγυητῆς «εἰς ὅσον ἐπιτήδειος
εἶναι ὁ αἰτούμενος ἀποδείκνυται» ἀρνηθῇ,
(ἀλλὰ τοῦτο ἐφαρμόζεται μόνον εἰς τὰ
ἄρρενα τέκνα), 9) ἐὰν ἐλεγχθῇ ὅτι ἐκώ-
λυσε (δι' ὑλικῆς ἢ ἥθικῆς βίας) τοὺς γο-
νεῖς αὐτοῦ νὰ συντάξωσι διαθήκην, 10)
ἐὰν παρὰ τὴν γνώμην τῶν ἑαυτοῦ γονέων
ἐπιδοθῇ ἐπιμόνως εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ
κυνηγοῦ ἢ τοῦ μίμου (πλὴν ἐὰν αὐτὸ
ᾔῃαι καὶ τῶν γονέων τὸ ἐπάγγελμα),
11) ἐὰν, ἐνῶ προσεφέρετο ὑπὸ τοῦ πα-
τρός ἢ τοῦ πάππου προῖξ ἀνάλογος πρὸς
τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν θυγατέρα
ἢ τὴν ἐγγόνην αὐτοῦ πρὸς σύναψιν νομί-
μου γάμου, αὕτη ἤθελεν ἐπιδοθῇ εἰς ἄσε-
μνον βίον, πλὴν ἐὰν αὕτη, καίπερ γενο-
μένη εἰκοσιπενταετής, ἔμεινεν ἄγαμος ἐξ
ἀμελείας τῶν γονέων αὐτῆς, 12) ἐὰν μὴ
καταβάλλῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν
εἰς περίθαλψιν τοῦ γονέως (ἢ ἄλλου ἀνι-
όντος), περιπεσόντος εἰς φρενοβλάβειαν,
13) ἐὰν μὴ καταβάλλῃ τὴν ἀπαιτουμένην
ἐπιμέλειαν εἰς ἀνάρρυσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς
αἰχμαλωσίας, 14) ἐὰν, ὀρθοδόξου γονέως
ὦν τέκνον, τραπῇ τὴν ὁδὸν τῆς ἀπιστίας
ἢ τῆς δογματικῆς κακοδοξίας. Ἄλλ' ἢ
τελευταία αἰτία ἀποκληρώσεως, ἀπόρροια
τῆς τότε μισαλλοδοξίας, δὲν δύναται, νομί-
ζομεν, νὰ θεωρηθῇ νῦν ἰσχύουσα, ἐπικρα-

τούσης ὅλως διαφόρου πολιτικῆς διοργανώσεως, ἐρείδομένης εἰς τὴν ἀνεξιθρησκίαν. Ὁ δὲ γονεὺς δύναται νὰ ἀποκληρωθῆ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τέκνου 1) ἐὰν διὰ κατηγορίας ἐγκληματικῆς ἢ ἄλλης παραδῶσῃ τὸ τέκνον αὐτοῦ εἰς κίνδυνον θανάτου, πλὴν ἐὰν πρόκειται περὶ ἐγκλήματος καθοσιώσεως, 2) ἐὰν ἐπιβουλεύσῃ τῇ ζωῇ τῶν ἐαυτοῦ τέκνων, 3) ἐὰν συμμιχθῆ μετὰ τῆς συζύγου ἢ τῆς παλλακῆς τοῦ ἐαυτοῦ τέκνου, 4) ἐὰν ἐλεγχθῆ ὅτι ἐκώλυεν αὐτὸ νὰ διαθέσῃ ἃ πράγματα δικαιοῦται νὰ διαθέσῃ, 5) ἐὰν ἐλεγχθῆ ἐπιβουλεύσας τῇ ζωῇ ἢ (διὰ φαρμάκου ἐπιτηδείου) τῇ διανοητικῇ ὑγείᾳ τοῦ ἐτέρου τῶν γονέων αὐτοῦ, ὃν ὁ ἐπιβουλεύσας γονεὺς ἔχει σύζυγον, 5) ἐὰν μὴ καταβάλλῃ τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν εἰς περιθαλψίν τοῦ τέκνου αὐτοῦ παραφρονήσαντος, 7) ἐὰν μὴ καταβάλλῃ τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν εἰς ἀνάρρυσιν τοῦ τέκνου αὐτοῦ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, 8) ἐὰν, γονεὺς ὢν ὀρθοδόξου τέκνου, τραπῆ τὴν ὁδὸν τῆς ἀπιστίας ἢ κακοδοξίας. Ἄλλ' ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, ἡ τελευταία αἰτία δὲν δύναται καθ' ἡμῶς νὰ θεωρηθῆ ταῦν ἰσχύουσα.

Δι' ἀνωτέρω Ῥωμαϊκῶν περὶ ἀποκληρώσεως διατάξεις ἐν οὐδενί τῶν νεωτέρων ἀλλοδαπῶν ἀστικῶν νόμων περιελήφθησαν.
θ. Ν. Φλογαίτης.

Ἀπόκρυψς τοκετοῦ. Ἴδε Γυναῖκες ἔγκυοι καὶ τίχτουσαι καὶ Παιδοκτονία.

Ἀπολογία (Πολιτ. Δικ.). Ἡ ἀπολογία περιέχει (δηλονότι δύναται νὰ περιέχῃ) 1) ἀπάντησιν εἰς τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα τῆς ἀγωγῆς, δηλονότι ἐξήγησιν τοῦ μὴ ὁμολογούντος ὀλοσχερῶς τὴν ἀγωγὴν ἐναγομένου περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἢ μὴ ἀληθοῦς τῶν ἀποτελούντων τὴν ἱστορικὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς στοιχείων, 2) ἐνστάσεις, ἧτοι νέους πραγματικούς ἰσχυρισμοὺς ἀντιτασσομένους ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου καὶ 3) ἀνταγωγὴν, ἔτι δὲ διορισμὸν ἀντικλή-

του, ὡσάκις δὲν παραμένει ὁ ἀπολογούμενος ἐν τῇ ἔδρᾳ τοῦ δικαστηρίου. Περιλαμβάνεται δ' ἡ ἀπολογία ἐν τῷ ἀπολογητηρίῳ καλουμένῳ, ὅπερ κοινοποιεῖται τῷ ἐνάγοντι διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος ἐντὸς δεκαπενθημέρου προθεσμίας ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν κοινοποιήσεως τῆς ἀγωγῆς, παρατεινομένης λόγῳ ἀποστάσεως, δυναμένης δὲ καὶ νὰ παραταθῆ ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος διὰ τῆς ἀγωγῆς. Ἄλλ' ἡ ἀπολογία δὲν γίνεται μόνον δι' ἀπολογητηρίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτησιν προτάσεων, δύναται δηλονότι νὰ ἀναβληθῆ ἕως τότε, ἐπὶ μόνῃ τῇ διαφορᾷ, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἐναγόμενος ὑποχρεοῦται εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἐντεῦθεν προκυψάσης δαπάνης. Ἡ ἀνταγωγὴ ὁμως μόνον διὰ τοῦ ἀπολογητηρίου δύναται νὰ ὑποβληθῆ. (Ἴδε καὶ Ἀνταγωγῆ). Καὶ ἡ μὲν ἀπάντησις δέον νὰ ἴηαι 1) μὲν εἰδική, μὴ περιοριζομένη δηλονότι εἰς γενικὰς ἐκφράσεις, ἀλλὰ πραγματευομένη περὶ ἐνὸς ἐκάστου οὐσιώδους κεφαλαίου τῆς ἱστορικῆς βάσεως τῆς ἀγωγῆς· 2) δὲ θετικῆ, τουτέστιν ἀποκλείουσα τὸ ἀμφίβολον, ἧτοι περιέχουσα ἐκφράσεις ἀνεπίδεκτους ἀμφιβολίας καὶ ἀσαφείας· 3) δὲ ῥητή, ὁ ἔστι μὴ ἐκφραζομένη ὑποθετικῶς· 4) δὲ ἄμεσος, τουτέστιν ἀπαντῶσα ἀπ' εὐθείας καὶ οὐχὶ πλαγίως. Ἄλλως ἡ ἀπάντησις θεωρεῖται ὡς ὁμολογία, δηλονότι θεωρεῖται ὡς ὁμολογηθὲν τὸ ἱστορικὸν γεγονός τῆς ἀγωγῆς, εἰς ὃ ὁ ἐναγόμενος δὲν ἀπήντησεν εἰδικῶς, θετικῶς, ῥητῶς, ἀμέσως. Διὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ 78 τοῦ 46 καὶ 223 τοῦ 50 ὁ Ἄρειος Πάγος ἀπεφῆναντο ὅτι τότε μόνον θεωρεῖται ἡ ἔλλειψις εἰδικῆς, θετικῆς, ῥητῆς καὶ ἀμέσου ἀπαντήσεως ὡς ὁμολογία, ὅταν, ῥητῶς προσκληθεῖς τις νὰ ἀπαντήσῃ, σιωπᾷ, διότι κατὰ τὸ ἄρθ. 585 ἡ ἄρνησις ἀπαντήσεως θεωρεῖται ὁμολογία, οὐχὶ δὲ ἡ παραμέλησις. Ἄλλὰ διὰ πολλῶν αὐτοῦ

μεταγενεστέρων ἀποφάσεων (64 τοῦ 52, 219 τοῦ 54, 249 τοῦ 55, 162 τοῦ 64, 169 τοῦ 65, 245 τοῦ 68, 305 τοῦ 81) παρεδέξατο τὴν γνώμην ὅτι θεωρεῖται ὡς ὁμολογία ἢ μὴ εἰδικὴ ἀμφισβήτησις προτάσεώς τινος τοῦ ἀντιδίκου. — Περιττὸν νὰ ῥηθῆ, ὅτι ἡ διὰ τὸ ἀπολογητήριον ἀπάντησις δύναται νὰ συμπληρωθῆ (εἰδικευομένη δηλ., θετικευομένη κτλ.) διὰ τῶν κατὰ τὴν ἐπ' ἀκρατηρίου συζήτησιν προτάσεων. Ἄλλ' ὁ ἐναγόμενος δύναται καὶ νὰ ἰσχυρισθῆ πολλάκις ἐλλόγως ἄγνοιαν (ὡς ὁ ἐναγόμενος εἰς πληρωμὴν χρέους τοῦ ἀποθανόντος κληρονόμος αὐτοῦ κτλ.) καὶ τότε ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς ἄρνησις (Α.Π. 265 τοῦ 62, 175 τοῦ 70). Κατὰ τὰνωτέρω ὁ ἐναγόμενος μὲν σιωπῶν θεωρεῖται ὡς ὁμολογῶν· ἄλλ' ἡ ἀπάντησις θεωρεῖται ὡς τυχαία, ὡςάκις συνυποβάλλεται μετ' ἀναβλητικῶν ἐνστάσεων ("Ἴδε τὴν λ. Ἐνστάσεις). Προσθετέον ὅτι, ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ἀπαντήσῃ, μὴ προβάλλων ἐνστάσιν περὶ ἀναρμοδιότητος, παρεκτείνεται ἡ δικαιοδοσία αὐτοῦ, ὡςάκις τοῦτο δὲν εἶναι ἀναρμόδιον λόγῳ ὕλης.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπολογία (Ποιν. Δικ.). Ἐν τῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου γίνεται προφορικῶς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου μετὰ τὴν καθυποβολὴν τῶν ἀποδείξεων καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων (Ποιν. Δικ. ἄρθ. 344, 426, 450).

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπόλυσις (Διοικ. Δίκαιον). Ἡ ἐκ τῆς δημοσίας θέσεως ἀποβολὴ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου. Ἐν αἷς πολιταίαις τὰ δημόσια ἤθη ἀνεπτύχθησαν, ἡ ἀπόλυσις ἐπιβάλλεται ὡς ποινὴ τῆς ἀποδειχθείσης ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ φαυλότητος ἢ ἀνικανότητος τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου. Παρ' ἡμῶν μέχρι μὲν πρό τινας ἀπελύοντο αὐθαίρετως πάντες οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, μόλις δ' ἀπὸ τοῦ 1884 ἐψηφίσθη-

σαν ἄλλεπαλλήλως ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης νόμοι, ἀσφαλίζοντες πῶς τὴν διατήρησιν πολλῶν ἐκ τῶν δημοσίων λειτουργῶν· ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων τούτων μελετᾶται τανῦν ἡ κατάργησις!

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπόλυσις (Ποιν. Δικον.). Ἡ Γαλλικὴ ποινικὴ νομοθεσία διακρίνει τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἀφώσεως, διὰ τῆς πρώτης καταδελουσα τὴν ἀπόλυσιν ἐκείνην, ἣν δὲν ἐπιφέρει ἡ ἔλλειψις ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἀλλὰ τὸ κατὰ νόμον ἀτιμώρητον τῆς πράξεως διὰ τὴν μὴ περίληψιν ἐν αὐτῷ ποινικῆς διατάξεως κολούσης αὐτὴν ἢ τὴν ἐπελθοῦσαν παραγραφὴν ἢ ἀμνήστευσιν αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ παρ' ἡμῶν ποινικὴ νομοθεσία δὲν καθιεροῖ τὴν διάκρισιν ταύτην. Κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον ὁ στρατιωτικὸς ἡμῶν ποινικὸς νόμος (ἄρθ. 130 καὶ 131) κατ' ἀπομίμησιν τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας ἀπέδεξε τὴν διάκρισιν ταύτην, καὶ ὡςάκις μὲν ἐπέρχεται ἀφώσις τοῦ κατηγορουμένου, διατάσσεται διὰ τῆς ἀποφάσεως ἢ παραυτίκα ἀποφυλάκισις αὐτοῦ, ὡςάκις δὲ διατάσσεται ἀπόλυσις, ἡ ἀποφυλάκισις ἐπέρχεται μετὰ παρέλευσιν τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς ἀποφάσεως προθεσμίας.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπολυτήριο καλεῖται τὸ ἀποδεικτικόν, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ὁ εἰς ὃν ἐδόθη ἀπεπεράτωσεν εὐδοκίμως τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου, εἰς ὃ ἐφοίτησε. Καὶ τὸ μὲν ἀπολυτήριο τοῦ δημοσίου σχολείου, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου καὶ τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπείας, χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τῆς κατατάξεως εἰς τὴν πρώτην, ἢτοι κατωτάτην, τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου μετ' εἰσιτήριον ἐξέτασιν· τὸ δὲ ἀπολυτήριο τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ σχολάρχου καὶ προσυπογραφόμενον ὑπὸ τῶν διδασκάλων, χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τῆς κατατάξεως εἰς τὴν πρώτην, ἢτοι κατωτάτην, τάξιν τοῦ

Γυμνασίου μετ' εἰσιτήριον ὡσαύτως ἐξέτασιν καὶ προσέτι τὸ προσὸν τοῦ διορισμοῦ εἰς θέσιν γραφέως β' ἢ γ' τάξεως ἐν πᾶσι τοῖς δημοσίοις γραφείοις (πλὴν τῶν ὑπουργείων, τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ τοῦ γενικοῦ λογιστηρίου)· τὸ δὲ ἀπολυτήριον τοῦ Γυμνασίου, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου καὶ προσυπογραφόμενον ὑπὸ τῶν καθηγητῶν, χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τῆς κατατάξεως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἢ τῆς εἰσόδου μετ' εἰσιτήριον δοκιμασίαν εἰς τὸ Σχολεῖον τῶν βιομηχάνων τεχνῶν ἢ τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων καὶ τὸ προσὸν τοῦ διορισμοῦ εἰς θέσιν γραφέως β' ἢ γ' τάξεως ἐν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς δημοσίοις γραφείοις. Πρὸς τὸ ἀπολυτήριον τοῦ Γυμνασίου ἐξομοιοῦται τὸ ἀπολυτήριον τοῦ Βαρθακείου πρακτικοῦ Λυκείου, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρειν τοῦ γυμνασιακοῦ ἀπολυτηρίου, ὅτι χορηγεῖ μὲν τὸ δικαίωμα τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν ἢ εἰς τὸ μαθηματικὸν ἢ φυσικὸν τμήμα τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἢ εἰς τὸ Σχολεῖον τῶν βιομηχάνων τεχνῶν ἢ εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν ἢ τὴν Θεολογικὴν ἢ τὸ φιλολογικὸν τμήμα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Τὸ ἀποδεικτικὸν εὐδοκίμου ἀποπεράτωσεως τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων, οὐ δυνάμει ἐπιτρέπεται ἢ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα ἐπίδοσις, ὀνομάζεται π τ ὕ χ ι ο ν ἢ δίπλωμα καὶ οὐχὶ ἀπολυτήριον. Τὸ δὲ τοῦ διδασκαλείου, οὐ δυνάμει δικαιούται τις νὰ διορισθῇ δημοδιδάσκαλος καλεῖται πύχιον δημοδιδασκάλου. (Ἴδε καὶ Ἐκπαίδευσις μέση καὶ πανεπιστημιακή).

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπολωλὸς πρᾶγμα καλεῖται τὸ ἐξελεθὼν τῆς ἐξουσίας τοῦ κυρίου αὐτοῦ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ καὶ εὐρισκόμενον ἐν ἀγνώστῳ τόπῳ. Τὸ ἀπολωλὸς δὲν παύεται ἀνήκον εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἀ-

πολέσαντος αὐτό, διὸ εὐρισκόμενον ἀποδίδεται εἰς τὸν κύριον ἄνευ τῆς ἀξιώσεως ἀμοιβῆς (§ τελ. Εἰσηγ. (2. 1). Ν. 43 § 4 καὶ ἐπ. Πανδ. (47. 2), ἀλλ' οὐχ ἤττον δικαιούται ὁ εὐρών νὰ δεχθῇ τὴν ἐθελουσίως ὑπὸ τοῦ κυρίου προσενεχθεῖσαν ἀμοιβὴν (Ν. 5 καὶ 15 Πανδ. (19. 5) Ν. 4 § τελ. Πανδ. (12. 5) Ν. 43 § 9 Πανδ. (47. 2). Σημειωτέον ὅτι ὁ εὐρών πρᾶγμα ἀπολωλὸς ὀφείλει κατὰ τὸ β. Δ. νὰ καταθέσῃ αὐτὸ παρὰ δημοσίᾳ ἀρχῇ ἢ τοῦλάχιστον νὰ δημοσιεύσῃ τὴν εὑρεσιν αὐτοῦ δι' ἐγγράφου ἢ κήρυκος (Ν. 43 § 8 Πανδ. (47. 2). Ὡσαύτως δὲ κατὰ τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον ὀφείλει νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν εὑρεσιν αὐτοῦ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἢ νὰ γνωστοποιήσῃ αὐτὴν εἰς τὸ δημόσιον, τιμωρούμενος ἄλλως διὰ κρατήσεως ἢ προστίμου (ἄρθ. 694), νὰ ἀναγγεῖλῃ δὲ ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γενομένης τυχόν δημοσίας προσκλήσεως πρὸς τὸν εὐρέτην, τιμωρούμενος ἄλλως κατὰ τοὺς περὶ ὑπεξαίρεσεως ὅρους (ἄρθ. 387). Ἐν δὲ μὴ ἐμφανισθῇ ὁ κύριος τοῦ ἀπολωλὸτος μετὰ τὴν ἀνωτέρω γνωστοποίησιν, τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων σιωπῶντων, παραδεκτέον ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀνήκει εἰς τὸν εὐρόντα, ὡς καὶ ὁ θησαυρός.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπομαχικὸν ταμεῖον. Ἴδε Ναυτικὸν Ἀπομαχικὸν ταμεῖον.

Ἀπόμαχος ἐκαλεῖτο ὁ ἀποτελῶν μέρος τοῦ δυνάμει τοῦ διατάγματος τῆς 27 Ἰουλίου 1835 καὶ τοῦ κατόπιν ἐκδοθέντος διατάγματος τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1852 (μεταρρυθμισθέντος διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 10 Ἰουλίου 1867) καταρτισθέντος λόχου τῶν ἀπομάχων, ἦτοι τοῦ λόχου τῶν διὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας ἢ ἐκ πληγῶν ἢ ἄλλης χρονίας παθήσεως καταστάντων ἀνικάνων εἰς ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν στρατιωτικῶν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ νόμου ὙΚΗ' τῆς 29 Μαΐου 1871 δὲν ὑφί-

σταται παρ' ἡμῶν λόχος ἀπομάχων, διέπονται δὲ καὶ τὰ περὶ μὴ ἐνεργοῦ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ὑπὸ τῶν περὶ καταστάσεως τῶν ἀξιοματικῶν νόμων.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπομίμνησις ἔργων τέχνης ἢ νοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη δραστηριότης καὶ παραγωγικότης δὲν ἐκδηλοῦται εἰς μόνον τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἀλλὰ πολλάκις καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἢ ἐνδόμυχον κόσμον, τὸν κόσμον τῆς διανοίας καὶ τῆς καλαισθησίας. Δι' αὐτῆς παράγονται τιμαλφέστατα ἔργα, τιμῶντα καὶ πολλάκις καὶ πράγοντα καταπληκτικῶς τὴν ἀνθρωπότητα. Τοιαῦτα τὰ μεγάλα διανοητικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Νεύτωνος, τοῦ Οὐμβόλδου, τοῦ Ἐδισσῶνος· τοιαῦτα τὰ οὐράνια μελοδραματικὰ ἔργα τοῦ Βελλίνη καὶ τοῦ Ῥοσσίνη· τοιαῦτα τὰ θεσπέσια ζωγραφικὰ ἔργα τοῦ Ῥαφαήλου καὶ τοῦ Μιχαλαγγέλου. Ὡς δὲ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὑλικῶν ὀργάνων τῆς πρακτικῆς ἡμῶν ἰκανότητος καὶ τῶν μέσων τῆς θεραπείας τῶν ἡμετέρων χρεῶν παρεμβαίνει ἡ Πολιτεία καὶ ἐπισφραγίζει διὰ τῆς αὐθεντίας αὐτῆς τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων κυριότητα ἡμῶν· καὶ λίαν εἰκότως, διότι ἄνευ τῆς κοινῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας ἐπὶ πράγματα ὠρισμένα ἢ εἰρηνικῆ τῶν ἀνθρώπων κοινωνία ἢ θελε μεταμορφωθῆ εἰς στάδιον δεινῆς πάλης καὶ ἀνταγωνισμοῦ ὀλεθρίου· οὕτως ἡ Πολιτεία ὀφείλει, ἀναγνωρίζουσα καὶ τὴν κυριότητα τῶν ἔργων τοῦ νοῦ καὶ τῆς τέχνης, νὰ ἀσφαλίσῃ τοὺς δημιουργοὺς αὐτῶν κατὰ πάσης ἀδίκου προσβολῆς. Ὅ,τι ὁ Thiers εἶπε περὶ ἰδιοκτησίας «ὅτι δηλ. δι' αὐτῆς ἐπολιτίσθη ἡ ἀνθρωπότης μεταβῶσα ἀπὸ τῶν ἐρήμων εἰς τὰς πόλεις, ἢ ὠρότης μετεβλήθη εἰς πραότητα, ἢ ἀμάθεια εἰς ἐπιστήμην καὶ ἡ βαρβαρότης εἰς πολιτισμὸν» ἐφαρμόζεται οὐ μόνον εἰς τὰ ὑλικά ἀντικείμενα, τὰ διὰ τῆς φι-

λοπονίας ἡμῶν παραγόμενα καὶ ἀναπτυσσόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔργα τοῦ νοῦ καὶ τῆς τέχνης, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος ἀναδείκνυται κατὰ τὸν ὀρισμὸν νεωτέρου τινὸς φιλοσόφου πνεῦμα ὑπὸ ὀργάνων ὑπηρετούμενον.

Πᾶσαι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ νομοθεσίαι ἠσφάλισαν τὴν κυριότητα τῶν ἔργων τοῦ νοῦ καὶ τῆς τέχνης διὰ ποινικῶν διατάξεων, ἀπαγορευουσῶν τὴν ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγραφέως μετατύπωσιν συγγράμματος, μελοδράματος, εἰκόνας, ἔργου ξυλογραφικοῦ ἢ χαλκογραφικοῦ πρὸ τῆς παρελεύσεως ἐτῶν τινῶν ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως. Κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν νομοθεσίαν ἀπαγορεύεται ἡ μετατύπωσις συγγράμματος ἐπὶ 42 ἔτη ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως, κατὰ τὴν Ῥωσικὴν ἐν ὅσῳ ὁ συγγραφεὺς ζῆ καὶ ἐπὶ 25 μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἔτη, κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπίσης ἐν ὅσῳ ὁ συγγραφεὺς ἢ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ζῆ καὶ 50 μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἔτη, κατὰ τὴν Πρωσικὴν καὶ τὴν Αὐστριακὴν καὶ ἐπὶ 30 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως, κατὰ τὴν Βελγικὴν ἐπὶ 20 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως. Κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μοναδικήν, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν νομοθεσίαν ἀπαγορεύεται ἡ μετατύπωσις ἐπὶ δεκαπέντε μόνον ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος, κολαζομένη καὶ αὐτὴ μόνον διὰ χρηματικῆς ποινῆς καὶ οὐχὶ καὶ διὰ φυλακίσεως (Ποιν. νόμου ἄρθ. 432).

Ἐπίσης αἱ Εὐρωπαϊκαὶ νομοθεσίαι ἐπροστάτευσαν τὰς βιομηχανικὰς ἐπινοήσεις καὶ ἐφευρέσεις. Ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ ὠρίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1623 τὰ τῆς εὐρεσιτεχνίας, ἐξ οὗ καὶ ἠνοιχθῆ νέον στάδιον εἰς τὴν βιομηχανικὴν τῶν Ἀγγλων δραστηριότητα, παραχθέντων ἐν αὐτῇ ἐγκαίροτερον τῶν βιομηχανικῶν ἀγαθῶν καὶ προόδων. Ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἀντικατέστησε τὰ ἄλλοτε ἐπικρατούμενα ἐκεῖ προνόμια, ἀποκτώμενα ἕως

τότε κατ' εὐνοίαν τῶν κρατούντων διὰ ῥαβδουργιῶν καὶ πολλάκις καὶ διὰ χρημάτων, ὁ περὶ εὐρεσιτεχνίας τῷ 1791 ψηφισθεὶς θεσμός. Συνίσταται δ' ἡ νομοθεσία αὕτη εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς ὅτι πᾶσα νέα ἀνακάλυψις, ἀναγομένη εἰς τὴν ἐμπορίαν ἢ τὴν βιομηχανίαν, ἀνήκουσα εἰς τὸν ἐφευρέτην, παρέχει αὐτῷ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀποκλειστικῆς καρπώσεως τῆς ἀνακαλύψεως (ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ χρόνον 14 ἐτῶν, ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Πορτογαλίᾳ, Ὀλλανδίᾳ, Αὐστρίᾳ ἐπὶ χρόνον 15 ἐτῶν, ἐν Βελγίῳ ἐπὶ εἰκοσαετίαν, ἐν Ῥωσίᾳ καὶ Πρωσσίᾳ ἐπὶ δεκαετίαν). Παρ' ἡμῖν μόνον τυγχάνουσι παντελῶς ἀπροστάτευτοι αἱ βιομηχανικαὶ ἐπινοήσεις, διότι ὀρίζει μὲν τὸ 433 ἄρθ. τοῦ Ποιν. νόμ. ὅτι κολάζονται διὰ τῆς ὀριζομένης ἐν ἄρθ. 432 χρηματικῆς ποινῆς καὶ οἱ πολλαπλασιάζοντες τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὰ ἔργα καὶ γεννήματα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, καθ' ὅσον ταῦτα εἶναι ἠσφαλισμένα δι' ἰδιαιτερίων ἐγχειρίων προνομίων, ἀλλ' οὐδεμία νομικὴ διάταξις ὥρισε τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τῶν ὡς νέων θεωρουμένων ἀνακαλύψεων, τὰ ἀντικείμενα δι' ἃ ζητεῖται καὶ λαμβάνεται δικαίωμα ἐφευρέσεως ἢ τελειοποιήσεως, τὰς σχέσεις τῶν τρίτων πρὸς τὸν ἐφευρέτην κτλ.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπομονώσεως σύστημα
καλεῖται τὸ ποινικὸν σύστημα (Système pénitentiaire), καθ' ὃ ὁ καταδίκος τηρεῖται διαρκῶς ἀποκεχωρισμένος παντός ἄλλου καταδίκου.

Ἐν εἰδικῷ ἄρθρῳ, ὑπὸ τὰς λέξεις Σύστημα ποινῶν, ἐξετάζοντες ἐν ἐκτάσει τὰ κατὰ καιροὺς ἐπικρατήσαντα ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ συστήματα τιμωρίας τῶν ἀδικημάτων, θέλομεν παρατηρήσει μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἐπεκράτησαν κατὰ περιόδους τερατωδέστατα τιμωρίας συστήματα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐνδοξοτά-

ταις πολιτείαις. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ἐπεκράτησαν αἱ ποιναὶ τῆς λιθοβολήσεως, τῆς σταυρώσεως, τοῦ ῥαβδισμού, τῆς μαστιγώσεως, ἐπιβαλλόμεναι οὐ μόνον εἰς τὴν ἀνθρωποκτονίαν καὶ τὴν προδοσίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ κλοπὴν, εἰς τὴν βεβήλωσιν τῶν μυστηρίων καὶ εἰς τὴν ἱεροσυλίαν. Ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, ὅπου ἀρχαιότερον ἐκράτει σύστημα ποινῶν ἠπιωτέρων, κατίσχυσεν ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις σύστημα βαρβαρωτάτων ποινῶν. Οἱ καταδικαζόμενοι ὅτε μὲν κατεκρημνίζοντο ἀπὸ τῆς Ταρπηίας πέτρας, ὅτε δὲ κατερρίπτοντο εἰς τὸ πέλαγος ἐγκεκλεισμένοι ἐν σάκκοις, ὅτε δὲ ἐκαίοντο ζῶντες ἢ παρεδίδοντο εἰς τοὺς λέοντας καὶ τὰς τίγρεις. Ἔως χθὲς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπεδαφιλεύετο εἰς πλείστα ἐκ τῶν ἀδικημάτων ἡ ποινὴ τῆς μαστιγώσεως· ἔως πρό τιμῶν ἐτῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπεβάλλετο εἰς πολλὰ τῶν ἀδικημάτων ἡ ποινὴ τοῦ στίγματός καὶ τοῦ κλοιοῦ.

Ἡ ποινὴ τῆς ἀπομονώσεως, ἡ μᾶλλον τὸ σύστημα τῆς ἐν τῇ φυλακίσει ἐφαρμογῆς τῆς ἀπομονώσεως, ἀπέβρευσεν ἀπὸ τῆς δοξασίας ὅτι ἐν ᾧ ἐξ ἑνός οἱ διαπράξαντες ἀδικήματα, καταφαίνοντα τελείαν ἠθικὴν πώρωσιν, πρέπει νὰ ἀποκλείωνται πάσης πρὸς ἄλλους συγκαταδίκους συκοινωνίας, ὅπως μὴ παρέχωσιν αὐτοῖς μαθήματα κακοηθείας καὶ διαφορᾶς διὰ τῆς διηγήσεως τῶν ἰδίων αὐτῶν πράξεων, ἐξ ἄλλου ὡς ποινὴ ἐν ὅλῃ τῇ φαινομένη ἠπιότητι αὐτῆς εἶναι ἀληθῶς δραστικωτάτη, παρέχουσα τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν καταδίκον νὰ μελετᾷ καὶ οἰκτεῖρῃ τὸ ἐπαίσχυντον αὐτοῦ παρελθόν, ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ βαρυτάτη, διότι ὁ ἄνθρωπος, φύσει κοινωνικὸς ὢν, αἰσθάνεται ἀληθῶς ἠθικὰς ἀλγηδόνας ἐν τῇ διακοπῇ πάσης πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῷ κοινωνίας.

Ἐν Πενσυλβανίᾳ, ἔνθα τὸ πρῶτον ἐφηρμόσθη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ αὐστηρότητι ἡ ποινὴ τῆς ἀπομονώσεως εἰς ἀντικατά-

στασιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, (οὐδὲ ἐργασίας τινός ἢ ἀναγνώσεως ἐπιτρεπομένης εἰς τὸν κατάδικον), ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα ὅτι πλείστοι τῶν καταδίκων ὑφίσταντο διανοητικὴν ἀλλοίωσιν ἢ ἐγήρασκον πρόωρος. Ἄλλ' ἐὰν ἐν τηλικαύτῃ αὐστηρότητι ἐφαρμοζομένη ἦναι τῷ ὄντι ἄγαν ἐπιζήμιος καὶ ὑπερμέτρως βασιανιστικὴ, συγκιρνωμένη ὁμως μετ' ἐργασίας ἀναγνωστικῆς ἢ ἄλλης ψυχαγωγικῆς ἐργασίας καὶ τῆς κατὰ διαλείμματα διακοπῆς διὰ τῆς συναφείας πρὸς τὸν ἱερέα τῶν φυλακῶν, εἶναι ὠφελιμωτάτη παρασκευάζουσα τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ βελτίωσιν. Ἀπὸ πολλοῦ ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τῆς ἀπομονώσεως ὑπὸ τὰς τελευταίας συνθήκας λειτουργοῦν ἀποτελεσματικώτατα ἐν ταῖς πλείσταις τῶν Εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπόπειρα. (Ποιν. Δικ.). Ἀπόπειρα καλεῖται ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ ἡ ἐπὶ τῷ σκεπῷ τῆς ἐκτελέσεως κακούργηματος ἢ πλημμελήματος ἐπιχειρήσεις ἐκ δόλου ἐξωτερικῆς πράξεως περιεχούσης ἀρχὴν ἐκτελέσεως (Ποιν. νόμου ἄρθ. 47). Ὅθεν 1) τῆς ἀποπέρας προϋποτίθεισας βούλησιν ἐνεργὸν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐγκληματικοῦ σκοποῦ, ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀπόπειρα, 2) ἀπαιτεῖται πρὸς ὑπαρξιν τιμωρητῆς ἀποπέρας ἐπιχειρήσεις ἐξωτερικῆς πράξεως, καὶ οὐχὶ ἀπλοῖ διαλογισμοὶ καὶ πόθοι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἔστω καὶ βεβαιούμενοι, 3) ἀπαιτεῖται πρᾶξις ἐμφαίνουσα ἀρχὴν ἐκτελέσεως, ἄγουσα δηλ. ἀμέσως εἰς τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα διὰ τῆς παραγωγῆς γερονότων ἀποτελούντων τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος (Bernier § 103), ὅποια φέρ' εἰπεῖν εἶναι ἡ ῥῆξις τοῦ χρηματοκιβωτίου πρὸς τὸν σκοπὸν κλοπῆς, οὐχὶ δ' ἀπλῶς προπαρασκευαστικὴ πρᾶξις ἀποβλέπουσα εἰς κτησιν ἢ παρασκευὴν τῶν ἀναγκασιούτων εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος μέσων, ὅποια

φέρ' εἰπεῖν εἶναι ἡ πρὸς ἀνθρωποκτονίαν ἀγορὰ πυρίτιδος καὶ σφαιρῶν, ἢ παρασκευὴ τῶν μέσων εἰς ἀπόκρυψιν τῆς ἐνοχῆς ἢ εἰς διευκόλυνσιν τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Ἀδύνατος δὲ καθίσταται ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων ἐκείνων, ἅτινα διαπράττονται ἀκαριαίως καὶ οὐχὶ διὰ βαθμιαίας ἐνεργείας τοῦ προσώπου, οἷον ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐξυβρίσεως.

Σημειωτέον ὅτι τὸ ἄρθ. 48 τοῦ ποιν. ἡμῶν νόμ. ῥητῶς ὀρίζει ὅτι ὡς ἐνοχος ἀποπέρας τιμωρεῖται καὶ ὁ διατάξας ἢ ἐντεταλμένος ἄλλον νὰ διαπράξῃ κακούργημα ἢ πλημμέλημα ἢ ὁ πρὸς τοῦτο ἀσκήσας σηματικὴν ἢ ψυχικὴν βίαν ἢ ὁ ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ χορηγήσας ἢ ὑποσχθεὶς αὐτῷ μισθόν, ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα κολάσιμος πρᾶξις δὲν ἐτελέσθῃ, (διότι, ἂν ἐτελέσθῃ, ὁ τοιοῦτος λογίζεται ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς καὶ ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ πλήρη τὴν ποινὴν τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος).

Τιμωρεῖται δ' ἡ ἀπόπειρα ὡς ἐξῆς: Ἀντὶ τῆς εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ἐπιβαλλομένης ποινῆς τοῦ θανάτου καταγινώσκειται ἡ ποινὴ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν καὶ κατὰ τὰς ἰδίως ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις ἢ ποινὴ τῶν προσκαιρῶν δεσμῶν, 2) ἀντὶ τῆς εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ἐπιβαλλομένης ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν καταγινώσκειται ἡ ποινὴ τῶν προσκαιρῶν δεσμῶν καὶ κατὰ τὰς ἰδίως ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις ἢ ποινὴ ὀκταετοῦς τοῦλάχιστον εἰρκτῆς, 3) ὡσάκις εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῶν προσκαιρῶν δεσμῶν, καταγινώσκειται ἡ αὐτὴ ποινὴ ἡλαττωμένη, ἀλλ' οὐχὶ πλέον τοῦ ἡμίσεως, καὶ ἐὰν ἐκ τούτου ἡ ποινικὴ διάρκεια γίνηται βραχυτέρα καὶ τοῦ ἐλάχιστου ὅρου τῶν δέκα ἐτῶν, καταγινώσκειται ἡ ποινὴ τῆς εἰρκτῆς, 4) ὅμοια ἐλάττωσις τῆς ποινῆς γίνεται, ὅποταν εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ἐπιβάλληται ἡ ποινὴ τῆς εἰρκτῆς καί, ἐὰν ἐκ τούτου ἡ διάρκεια τῆς ποινῆς γίνηται βραχυτέρα

καὶ τῆς εἰρκτικῆς τῶν πέντε ἐτῶν, καταγινώσκειται ἡ ποινὴ φυλακίσεως (Ποιν. νόμου ἄρθ. 49). Ἄλλὰ καθ' ἐξαιρέσιν ἐνότιε ἢ ἀπόπειρα τιμωρεῖται ἐξ ἴσου πρὸς τὸ τετελεσμένον ἀδίκημα δυνάμει εἰδικῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου. Οὕτω φέρ' εἶπεῖν ἡ συνωμοσία (δηλονότι ἀπόπειρα τελέσεως ἀδικήματος ἐσχάτης προδοσίας) τιμωρεῖται ἐξ ἴσου τῇ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ (Ποιν. Ν. ἄρθ. 123 καὶ 124) κτλ. Ἡ δὲ ἀπόπειρα πλημμελήματος τιμωρεῖται δι' ἡλαττωμένης ποινῆς, ἀλλ' οὐχὶ κατωτέρω τοῦ ἡμίσεος τῆς ποινῆς, ἥτις ἤθελε καταγνωσθῆ εἰς τὴν τετελεσμένην πράξιν (Ποιν. νόμου ἄρθ. 50). Ἄλλὰ διατελεῖ παντελῶς ἀτιμώρητος ἢ ἀπόπειρα, ὑποβαλλομένου μόνον τοῦ ἐνόχου εἰς ἰδιαιτέραν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα πράξις ἀρχαμένη ἦδη ἔμεινεν ἀνεκτελέστος οὐχὶ ἐκ τύχης ἢ διὰ κωλύματα ἐξωτερικά, ἀλλὰ διότι ὁ πρᾶκτων παρητήσατο τὴν ἀξιόποιον ἐπιχείρησιν, εἴτε ἐκ τύψεως τοῦ συνειδότος, εἴτε ἐκ συμπαθείας ἢ φόβου τῆς ποινῆς (Ποιν. νόμου ἄρθ. 51). Ἐπίσης διατελεῖ ἀτιμώρητος ἢ ἀπόπειρα ἢ ἀποτυγχάνουσα, εἴτε διότι τὰ μέσα, ὧν ἐγένετο χρῆσις, ἦσαν ἀπολύτως ἀνεπιτήδεια, ἐξ ἀπλῆς εὐθειας τοῦ ἐπιχειρήσαντος θεωρηθέντα ἐπιτήδεια, εἴτε διότι τὸ ἀντικείμενον, καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἢ παράνομος ἐνέργεια, εἶναι μὴ ἐπιδεκτικὸν τελέσεως ἀδικήματος (Ποιν. νόμου ἄρθ. 52 καὶ 53). Ὅθεν διατελεῖ ἀτιμώρητος ἢ ἀπόπειρα δηλητηριάσεως, ὁσάκις ἀντὶ δηλητηρίου ἐγένετο χρῆσις ἄλατος ἢ σακχάρου, ἢ ἢ ἀπόπειρα ἀνθρωποκτονίας, ὁσάκις ὁ καθ' οὗ αὕτη ἐπεχειρήθη ἦν ἡδὴ τεθνεώς. Τοῦναντίον εἶναι τιμωρητὴ ἢ ἀποτυχοῦσα ἀπόπειρα, ὁσάκις προσηρμόσθη ἀντὶ τοῦ μελετηθέντος προσφόρου ἀπρόσφορον τι μέσον ἐκ πλάνης καὶ συγχύσεως ἢ προσηρμόσθη μὲν μέσον πρόσφορον καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ἀναρμοδίως καὶ ἀνεπαρκῶς (Π. νόμ. ἄρθ. 54).

Ὅσακις δὲ ἡ ἀξιόποιος ἐκ δολίας προαιρέσεως ἀπόπειρα περιέχει ἐν ταύτῳ αὐθύπαρκτον τι τέλειον κακούργημα ἢ πλημμέλημα, τότε τιμωρεῖται ἢ βαρύτερον κολαζομένη πράξις (ἀπόπειρα ἢ αὐθύπαρκτον ἀδίκημα), ἢ δὲ ἄλλη πράξις θεωρεῖται ὡς ἰδιαιτέρα ἐπιβαρυντικὴ περίπτωση (Ποιν. νόμου ἄρθ. 55). Ἄλλὰ τοιοῦτου εἶδους συρροὴ τελέσεως καὶ ἀποπείρας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὁσάκις τὸ ἕτερον τῶν ἀδικημάτων εἶναι στοιχειῶν ἀπαραίτητον τῆς ἐννοίας τοῦ ἄλλου καὶ ἀποτελεῖ ἐν ταύτῳ ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἀποπειραθέντος ἀδικήματος. Οὕτω δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπόπειρα ληστείας καὶ τετελεσμένον ἀδίκημα παρανόμου βίας, διότι ἡ παράνομος βία συμπίπτει πρὸς τὴν ἀπόπειραν τῆς ληστείας.

Θ Ν. Φλογαίτης

Ἀποπλάνησις εἰς ἀσέλγειαν. Ἡ εἰς ἀσέλγειαν ἐξανάγκασις διὰ τῆς βίας ἀποτελεῖ τὸ ἀδίκημα τοῦ βιασμοῦ (*Ἴδε λέξιν)· ἢ δὲ οὐχὶ διὰ βίας, ἀλλὰ καθ' ἄλλον τρόπον, οἷον δι' ὑποσχέσεων, δι' ἀπατηλῶν παραστάσεων, διὰ διεγέρσεως τῆς φυσικῆς ὀρμῆς, ὧθις εἰς ἀσέλγειαν (κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν) ἀποτελεῖ τὸ ἀδίκημα τῆς ἀποπλάνῆσεως εἰς ἀσέλγειαν. Ἡ αὐτὴ δὲ τιμωρία, ἢ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν βιαστήν, ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τὸν ἀποπλάνησαντα εἰς ἀσέλγειαν παιδίον μὴ συμπληρῶσαν τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας (Ποιν. Ν. ἄρθ. 274). Ἐὰν δ' ἡ πράξις ἐτελέσθη ὑπὸ μητριοῦ ἢ μητριᾶς, ὑπὸ ἐπιτρόπων ἢ οἰουδῆποτε εἰδους ἐπιμελητῶν (ἀνατροφέων, διατροφέων, παιδαγωγῶν), διδασκάλων ἢ ἐπιστατῶν καὶ ἐφόρων δημοσίων καταστημάτων πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, λογίζεται τοῦτο ὡς ἰδιαιτέρα ἐπιβαρυντικὴ αἰτία κατὰ τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς καταγνωστέας ποινῆς (Π. Ν. ἄρθ. 275). Ἄλλ' ὁσάκις ὁ ἀποπλάνηθεις ὑπερέβαινε τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς

ἡλικίας, ἐπιβάλλεται μόνον ποινή φυλακίσεως (ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐξαμήνου) εἰς τὸν ἀποπλανήσαντα, ἐὰν ἀνῆκεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προειρημένων (δηλ. μητρικοῦ, ἐπιμελητοῦ κτλ.) ἢ ἐὰν ἦτο ὑπηρέτης ἢ σύνοικος τῶν ἀποπλανηθέντων (οὓς ἐπετρόπευεν ὁ οἰκοδεσπότης ἢ ἡ οἰκοδέσποινα), ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸν μὴ διατελοῦντα εἰς τοιαύτην ἡθικὴν οἶονεὶ προστατάτου σχέσιν πρὸς τὸν ἀποπλανηθέντα (Ποιν. Ν. ἄρθ. 276 καὶ 279), τιμωρεῖται ὅμως (διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν) καὶ ὁ ἀσελγήσας ἐπὶ προσώπου μείζονος ἡλικίας, ἐὰν τοῦτο ἐκ παραπροσύνης, μέθης ἢ ἀποναρχώσεως δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καθαρὰν συνειδήσιν τῆς πράξεως καὶ νὰ ἀποκρούσῃ ὅπωςδῆποτε τὸν ἐπιχειροῦντα αὐτὴν (Ποιν. Ν. ἄρθ. 278).

Σημειωτέον δ' ὅτι κατὰ ῥητὴν διάταξιν τοῦ νόμου (Ποιν. Ν. ἄρθ. 280) ἐπὶ ἀποπλανήσει θήλεος εἰς ἀσελγειαν, ὡς καὶ ἐπὶ βιασμῷ, δὲν ἐνεργεῖται καταδιώξις ἄνευ αἰτήσεως τῆς παθούσας, τοῦ συμβίου καὶ τῶν ἐκπληρούντων χρεὴ γονέως, πλην ἐὰν ἐτελέσθη διὰ τρόπου διεγείροντος σκάνδαλον (οἷον δημοσίως ὑπὸ τὰ βλέμματα πολλῶν), ἢ ἐπῆλθε θάνατος ἢ ὁ ἀποπλανήσας εἶναι αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ τῶν γονέων κληθεὶς εἰς προστασίαν αὐτῆς, δηλονότι ὁ μητρικός ἢ ἐπίτροπος ἢ παιδαγωγὸς ἢ διδάσκαλος ἢ ἔφορος ἢ ἐπιστάτης τοῦ καταστήματος.

Προσθετέον ὅτι ἐν τῷ ποιν. ἡμῶν νόμῳ περιλαμβάνονται καὶ ἄλλαι διατάξεις κατὰ τῶν ἀσελγούντων, εἴτε ὅπως κορέσωσι παρὰ φύσιν σαρκικὰς ὀρέξεις, εἴτε καὶ ὅπως συνουσιασθῶσι κατὰ φύσιν. Διὰ μὲν τοῦ ἄρθρου 282 τιμωρεῖται ὡς διαπραττων πλημμέλημα ὁ παρὰ φύσιν ἀσελγῶν, δηλονότι ὁ μεθ' ὁμοφύλου (τοῦ αὐτοῦ φύλου) ἢ μετὰ κτήνους ἀσελγῶν. Ἰστέον ὅτι ἡ διάταξις αὕτη, οὔτε ἐν τῷ Γαλλικῷ ποινικῷ νόμῳ περιεχομένη, οὔτε ἐν τῷ Βαυαρικῷ ποινικῷ νόμῳ τοῦ 1813,

παρελήφθη ἐκ τῶν Βαυαρικῶν νομοσχεδίων τοῦ 1827 καὶ τοῦ 1831· θεωροῦμεν ὅμως ἤκιστα ὀρθὴν τὴν παράληψιν αὐτῆς, οὐ μόνον διότι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν νομοθέτην ἡ τιμωρία πράξεων μὴ προσβαλλουσῶν ἀλλότρια δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπιβλαβεστέραν ῥοπήν ἔχει εἰς τὰ ἥθη τῆς κοινωνίας τὸ προκαλούμενον διὰ τῆς καταδιώξεως σκάνδαλον παρὰ τὴν ἀτιμωρησίαν. Διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου 660 τιμωρεῖται ὡς πταισίτης διὰ κρατήσεως τοῦλάχιστον τριῶν ἡμερῶν ἢ προστίμου τοῦλάχιστον δεκαπενταδράχμου ὁ παρέχων τόπον διατριβῆς πρὸς ἀσελγειαν (ὁποῖος φέρ' εἰπεῖν ὁ μισθωσάμενος οἰκίαν ὅπως χρησιμεύῃ πρὸς συνέντευξιν τῶν ἀσελγούντων ἢ διατιθεὶς πρὸς τοῦτο τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν) ἢ ἄλλως ὑποβάλλων αὐτὴν ἢ ὁ συντελῶν εἰς αὐτὴν διὰ παραγωγῆς (δηλονότι τῆς πρὸς ἀσελγειαν ἀνευρέσεως ἢ παραγωγῆς τῶν προσώπων ἢ τοῦ ἐτέρου τοῦλάχιστον) ἢ διαπραγματεύσεως (δηλονότι τῆς πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ παραγωγῆς τῶν προσώπων συνεννοήσεως).

θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπορρήτου παραβίασις.

Ἡ μυστικότης τῶν ἀνακοινουμένων ἐμπιστευτικῶς ὑπὸ τὸ κράτος ὀφειλομένης ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος ἐχεμυθίας, οἷον ἡ μυστικότης τῶν ἀνακοινουμένων ἐκ θρησκευτικοῦ καθήκοντος ὑπὸ τοῦ ἐξομολογούμενου χριστιανοῦ εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα, τὸν ἱερέα, τῶν ἀνακοινουμένων ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἢ ἄλλου διαδίκου εἰς τὸν νόμιμον αὐτοῦ προστάτην, τὸν δικηγόρον, τῶν ἀνακοινουμένων ὑπὸ τοῦ πάσχοντος ἐκ τοῦ πόνου τῆς διασώσεως τῆς υγείας αὐτοῦ εἰς τὸν ἱατρὸν κτλ. ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ μυστικότης τῶν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας (ἢτοι τῆς γραπτῆς συνεντεύξεως) πρὸς ὠρισμένον πρόσωπον ἀνακοινουμένων ἐθεωρήθη εἰκότως ἀείποτε ἱερά. Διὰ τοῦτο ἀνέκαθεν οἱ ποινικοὶ νόμοι ἐτιμώρησαν αὐστηρῶς τὴν εἰς τὰ ἐ-

πιστολικὰ ἀπόρρητα τῶν ἄλλων ἀθέμιτον εἰσχώρησιν τῶν τρίτων, ἰδιωτῶν ἢ δημοσίων ὑπαλλήλων, ὡς ἐπίσης τὴν προδοσίαν τῶν ἀνακοινωθέντων ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀνάγκης εἰς τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν σωτηρίαν τῆς ἠθικῆς ἢ σωματικῆς υἰείας, τὴν σωτηρίαν τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν προσφευγόντων εἰς αὐτούς.

Εἰς τιμωρίαν τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου ὁ ποινικὸς ἡμῶν νόμος, ἀκολουθῶν ὡς καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶ ὑποδείγματι τοῦ Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου τοῦ 1813 καὶ τῶν μεταγενεστέρων Βαυαρικῶν νομοσχεδίων, περιέλαβε α') μὲν τὰ ἄρθρα 445, 446 καὶ 447 ὑπὸ τὸν τίτλον βλάβη διὰ παραβιάσεως ξένων ἀπορρήτων, β') δὲ (κατὰ τὸ 187 ἄρθρον τοῦ Γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου) τὸ ἄρθρον 470 ὑπὸ τὸν τίτλον ὑπεξαίρεσις ἢ ἀνοίγμα ἐπιστολῶν.

Ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων τὸ μὲν 447 ἀφορᾷ εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν κληρικῶν, δικηγόρων, ἰατρῶν, μαιῶν, φαρμακοποιῶν καὶ ἄλλων, εἰς οὓς διαπιστεύονται ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πίστεως, ἢ ἐμπνέει τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν, ἰδιαιτέρα ἀπόρρητα, οἵτινες, παραβιάζοντες τὴν πίστιν ταύτην ἀνακοινοῦσι ταῦτα εἰς ἄλλους (ἕστω καὶ εἰς ἓνα μόνον), τιμωροῦνται δ' οὗτοι ἐπὶ τῆ ἐγκλήσει τοῦ παθόντος διὰ φυλακίσεως μὲν τὸ πολὺ 3 μηνῶν, ἂν ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης δὲν ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν πραγματικὴ ἠθικὴ ἢ ὑλικὴ βλάβη· ἄλλως δὲ διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν ἄχρι δύο ἐτῶν. Ἀτιμώρητοι ὅμως κατ' ἐξαιρέσιν τυγχάνουσι οὗτοι δυνάμει αὐτοῦ τοῦ 447 ἄρθρου τοῦ Ποιν. νόμου (ἐξαιροῦντος τῆς εἰς τιμωρίαν ὑποβολῆς «τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ὀφείλουσι κατὰ νόμον νὰ εἰδοποιῶσι τὴν ἀρχήν»), εἰὰ ἀνακοινώσωσι τὰ ἐμπιστευτικῶς γνωσθέντα αὐτοῖς εἰς τὴν ἀνακριτικὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῆς ἐσχάτης προδοσίας, τῆς παραχαράξεως καὶ κιβδηλείας καὶ τῆς πλαστογραφίας πιστωτικῶν

γραμματίων, ἅτε ὑποχρεουμένοι ἐπὶ ποινῇ παντός πολίτου νὰ ἀναγγεῖλῃ ἐγγράφως ἢ διὰ ζώσης ὅ,τι περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἐπληροφόρηθη κατὰ τὰ ἄρθρα 130 242 καὶ 260 τοῦ Ποινικοῦ νόμου. Ἄλλ' ἐξ αὐτῶν πάλιν καὶ κατὰ τὰς περιπτώσεις ἔτι αὐτὰς τυγχάνουσι τιμωρητέοι, κατὰ τὴν πιθανωτέραν τοῦλάχιστον γνώμην, οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ δικηγόροι, οἵτινες δυνάμει τῆς ῥητῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 115 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἀπαλλάσσονται τῆς ὑποχρέσεως πρὸς μαρτυρίαν ὅσων ἔμαθον οἱ μὲν πρῶτοι ἐκ τῆς χριστιανικῆς εἰς αὐτοὺς ἐξομολογήσεως, οἱ δὲ δευτέροι ἐκ τῆς δικηγορικῆς εἰς αὐτοὺς διαπιτεύσεως (Διαφωνοῦσιν ὅμως Meyer καὶ Oppenhoff, οἱς συντάσσεται καὶ Κωστῆς).

Τὸ δὲ 446 ἄρθρον ἀποβλέπει εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐν ἐργοστασίῳ ἢ ἐν ἐμπορικῷ οἴκῳ ὑπηρετοῦντος (ἐν οἰαδήποτε βαθμίδι ὑπηρεσίας), ὅστις μανθάνει δι' ἀθεμίτων μέσων τὰ ἀπόρρητα τοῦ ἐργοστασίου ἢ τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου, ἢ μαθὼν θεμιτῶς (ἐξ ἐμπιστοσύνης τοῦ ἐργοστασιάρχου ἢ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου), προδίδωσιν αὐτὰ εἰς ἑτέρους· τιμωροῦνται δ' οὗτοι διὰ φυλακίσεως μὲν τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν, ἂν δὲν ἐπῆλθε βλάβη τις ἠθικὴ ἢ ὑλικὴ εἰς τὸν παθόντα· ἄλλως δὲ διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν ἄχρι τριῶν ἐτῶν.

Τὸ δὲ 445 ἄρθρον ἐξ ἑνὸς καὶ ἐξ ἄλλου τὸ ἄρθ. 470 ἀποβλέπουσιν ἰδίως, τὸ 470 μάλιστα ἀποκλειστικῶς, εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν παραβιάζόντων τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν. Καὶ διὰ μὲν τοῦ ἄρθρου 445 τιμωρεῖται ἐπὶ τῇ καταμηνύσει τοῦ βλάφθεντος ὁ ἐκ δολίας προαιρέσεως (ἢτοι ἐπὶ σκοπῷ ἠθικῆς ἢ ὑλικῆς ὀφελείας ἑαυτοῦ ἢ τῆς ζημίας ἑτέρου) ἐπιζητηῶν τὴν γνῶσιν ξένων ἀπορρήτων ἢ ἀθεμίτως (τουτέστιν ἄνευ δικαιώματος παρέχοντος εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν ταύτην) ἀποσφραγί-

ζων, ἀναγινώσκων ἢ ἀντιγράφων (αὐτὸς ἢ δι' ἄλλου) ἐπιστολάς ξένας ἢ καὶ ἄλλους τίτλους, πράξεις, βιβλία ἐμπορικὰ ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἔγγραφα· ἐπιβάλλεται δ' εἰς αὐτὸν ποινὴ φυλακίσεως τριμήνου μὲν τὸ πολὺ, εἰάν δὲν ἐπετεύχθη ὁ παράνομος αὐτοῦ σκοπὸς ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει· εἰάν δὲ τούναντίον, ποινὴ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν ἄχρι δύο ἐτῶν. Διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου 470 τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν ἄχρι δύο ἐτῶν ὁ ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος, ὅστις, καταχρώμενος τῇ ἐκ τοῦ ὑπαλληλικοῦ αὐτοῦ καθήκοντος ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, ἀνοίγει ἢ ὑπεξαίρει ἐπιστολὴν (ἢτοι ἔγγραφον περιέχον οἰανδήποτε ἀνακρίνωσιν τοῦ ἐπιστέλλοντος πρὸς ὃν ἐπιστέλλεται ἐσφραγισμένον ἢ ἀσφράγιστον) παραδοθεῖσαν τῷ ταχυδρομείῳ, ἢ συνεργεῖ εἰς τὴν ἀνοίξιν ἢ ὑπεξαίρεισιν τοιαύτης. Σημειωτέον ὅτι, εἰάν ὁ ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος ὑπεξαίρων τὴν ἐπιστολὴν ἐγίνωσκεν ἢ ἤλπιζεν ὅτι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι χρήματα ἢ ἔγγραφα ἀξίας χρηματικῆς ἢ παρεκτικῆς δικαιωμάτων ἢ αὐτῇ αὐτῇ ἢ ἐπιστολῇ ἀποτελεῖ ἔγγραφον παρεκτικὸν δικαιωμάτων, ὑπάρχει συρρόη ἀδικημάτων, τοῦ ἀδικήματος τῆς ὑπεξαίρεσεως, κολαζομένου ὑπὸ τοῦ ἄρθ. 394 τοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ τοῦ τῆς διὰ τῆς ὑπεξαίρεσεως παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν, ὃ τιμωρεῖ τὸ ἄρθ. 470, ὃ δὲ ἔνοχος τιμωρητέος κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθ. 394 ὡς καθιεροῦντος βαρύτερας ποινάς.

Ἄλλὰ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ ἐπιστολαὶ ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον ἀδικήματος; Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι, τῆς Ποινικῆς ἡμῶν δικονομίας καταριθμούσης καὶ τὰ γνήσια ἔγγραφα ἢ ὑπομνήματα μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ συγχωρουμένων ἀποδεικτικῶν μέσων (ἄρθ. 94 καὶ 134), ὀρίζουσας μάλιστα ὅτι, εἰάν εὑρεθῶσι κατὰ τὴν κατ' οἶκον ἔρευναν ὑποπτα χειρόγραφα χρησι-

μεύοντα εἰς ἐξέλεξιν, συλλαμβάνονται (ἄρθ. 172), τίθενται δὲ τὰ κατασχεθέντα γράμματα ἢ ἄλλα ἔγγραφα ἐν περι· αλύμματι ἢ ἐν σάκῳ ἢ ἐν οἰφδήποτε ἄλλῳ δοχείῳ καὶ σφραγίζονται διὰ τῆς ἐπισήμου σφραγίδος (ἄρθ. 174), ἀποτελοῦσι καὶ αἱ ἐπιστολαὶ μέσον ἀποδείξεως· ἀλλὰ πρὸς κατάσχεσιν αὐτῶν ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τῶν νομίμων διατυπώσεων· ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ δύνανται νὰ ἀποσφραγίσωσιν ἐσφραγισμένας ἐπιστολάς, μὴ περιελθούσας εἰς τὸν πρὸς ὄρον, ταχυδρομικοὶ ἢ καὶ ἀνακριτικοὶ ὑπάλληλοι (Ποιν. νόμου ἄρθ. 470 ἐν συνδ. πρὸς ἄρθ. 447). Οὐδεμία δὲ μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς τὰς διατάξεις ταύτας διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ πρώτου ἡμῶν Συντάγματος ὅτι «τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ἀπαραβίαστον,» διότι δι' αὐτῆς κυροῦνται ἀπλῶς αἱ κείμεναι διατάξεις τῆς ποιν. δικ. καὶ τοῦ ποιν. νόμου. Ἄλλὰ, προστεθείσης ἐν τῷ νέῳ ἡμῶν Συντάγματι (ἄρθ. 20) καὶ τῆς λέξεως ἀπολύτως, καθιερωθέντος δηλονότι τοῦ ἀπολύτως ἀπαραβιάστου τῶν ἐπιστολῶν, δύναται τις οὐκ ἀπεικτικῶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οὐδ' ὡς μέσον ἀποδείξεως δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ ἐπιστολαί, ἅτε τῆς μυστικότητος τοῦ περιεχομένου αὐτῶν ἐπιβαλλομένης αἰετοτε καὶ διὰ παντὸς εἰς τὴν ἐξουσίαν, μηδαμῶς δικαιουμένην παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πρὸς ὃν ἢ ἐπιστολῇ ἐπεστάλη νὰ ἀναγνώσῃ αὐτήν, ἔστω καὶ ἀποσφραγισμένην (Ἰδε καὶ ἡμετέρου Συνταγματικοῦ δικαίου § 226).

Ἄλλ' εὐνόητον ὅτι τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν δὲν ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ χρηματικὰ συμφέροντα· διὸ ἔγχυρος κατὰ πάντα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 473 τοῦ ἐμπ. νόμου, καθ' ἣν «αἱ πρὸς τὸν πτωχεύσαντα ἐπιστολαὶ παραδίδονται πρὸς τοὺς συνδίκους, οἵτινες τὰς ἀποσφραγίζουσι».

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπόσβεσις τῶν ἀγωγῶν.

Αἱ ἀγωγαί, ὡς πηγάζουσαι ἀπὸ τοῦ δικαίωματος, ὃ κέκτηται ὁ ἐνάγων, ἀποσβέννυνται σὺν τῷ δικαίωματι. Σημειώτεον ὅτι ἐπὶ τῶν ἐκτιμωμένων χρηματικῶς δικαιωμάτων (ἃ ὁ Οἰκονομίδης ὠνόμαζε *χρηματώδη*) μεταβαίνει τὸ δικαίωμα καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ἀγωγή εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ δικαιοῦχου καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ ὀφειλέτου (§ 1 Εἰσηγ. 4. 12). Κατ' ἐξαιρέσειν δὲ δὲν μεταβαίνουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους αἱ καλούμεναι δημοτικαὶ ἀγωγαί, δι' ὧν κατὰ τὸ Ῥωμ. δίκ. ἡ δύνατο πᾶς πολίτης νὰ καταδιώξῃ τὴν καταστολὴν παρανόμων τινῶν πράξεων (N. 5 § 5 Πανδ. 9. 3. N. 7 πρ. Πανδ. 47. 23) καὶ αἱ φιλοτιμίαις ἱκανοποιητικαί, ὅποια ἡ μέμφις διαθήκης ἢ δωρεᾶς καὶ ἡ δι' ἀχαριστίαν ἀνάκλησις δωρεᾶς (N. 6 § 2 N. 7 καὶ N. 15 § 1 Πανδ. 5, 2), ἡ περὶ τῶν ἐξ ὑπαίτιου διαζυγίου κερδῶν (N. 15 § 1 Πανδ. 24. 3), ἡ τῆς ὑβρεως ἀγωγή (N. 13 πρ. N. 28 Πανδ. 47. 10 N. 32 πρ. Πανδ. 35. 2. Ποιν. δίκ. ἄρθ. 6), ἡ περὶ προσβολῆς *μνῆματος* ἀγωγή (*actio sepulchri violati*. N. 6 καὶ 10 Πανδ. 47. 12), ἡ ἀγωγή κατὰ τοῦ ἐμπόδιζοντος τὸν ἐνταφιασμὸν νεκροῦ (N. 9 Πανδ. 11. 7). Δὲν κινεῖται δὲ κατὰ τῶν κληρονόμων αἱ ποινικαὶ ἀγωγαί (§ 1 Εἰσηγ. 4. 12. N. 111 § 3 Πανδ. (50. 18). Ποιν. δίκ. ἄρθ. 118): ὑποχρεοῦνται ὅμως οἱ κληρονόμοι εἰς τὴν καταβολὴν τῶν κατὰ τοῦ κληρονομηθέντος κατεψηφισμένων χρηματικῶν ποινῶν, προστίμων καὶ δικαστικῶν δαπανῶν (Ποιν. δίκ. ἄρθ. 548 § 1). Ἄλλ' ἐγγείρονται κατὰ τῶν κληρονόμων αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς ἀνόρθωσιν τῶν ἐκ τοῦ ἀδικήματος ζημιῶν ἀγωγαί κατὰ μὲν τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον (Ποιν. δίκ. ἄρθ. 9) ἐπὶ ἀνορθώσει τῆς ὅλης ζημίας, κατὰ δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐφ' ὅσον ὠφελήθησαν ἐκ τοῦ ἀδικήματος (N. 16 § 2 Πανδ. 4. 2. N.

52 Πανδ. 6. 1), κατ' ἐξαιρέσειν δὲ ἡ τῶν κλοπιμαίων ἀπαίτησις κινεῖται περὶ τοῦ ὄλου (N. 9 Πανδ. 13. 1).

Ἄλλ' ἐνίοτε ὑφίσταται μὲν τὸ δικαίωμα, ἀλλ' ἐστερημένον τοῦ μέσου τῆς δικαστικῆς καταδιώξεως. Κατὰ τὸ Ῥωμ. δίκαιον ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ ἐνοχὴ ἀποβάλλει τὸν ἀστικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ μένει μόνον φυσικὴ ἐνοχὴ, ὅθεν δὲν προστατεύεται δι' ἀγωγῆς· ἀλλὰ τανῦν διὰ τῆς ἰσχύουσης νομοθεσίας περιωρίσθησαν αἱ περιπτώσεις αὗται, διότι καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν τέκνων δύνανται νὰ συσταθῶσιν ἀστικαὶ ἢ ἀγωγίμοι ἐνοχαὶ καὶ αἱ ἐναλλαγαὶ καταστάσεως (ἐλαττώσεις κεφαλῆς) ἐξέλιπον. Ἐπίσης ἡ παραγραφή, καταστρέφουσα τὴν ἀγωγήν, παράγει ὑπὲρ τοῦ ἐναγομένου ἔνστασιν ἀνατρεπτικὴν τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα διατηρεῖται, διό, εἰς τὸ δικαίωμα μὴ ἐξαντλεῖται ἐν τῇ ἀγωγῇ, ἡ παραγραφή δὲν ἐπηρεάζει αὐτό. Οὕτω παραγραφείσης τῆς διεκδικητικῆς ἀγωγῆς, δὲν ἀπόλλυται τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος, ὅθεν, ἂν μὲν τὸ πρᾶγμα ἐπανεῖλη εἰς τὴν νομὴν τοῦ κυρίου, καταδήλως οὐδὲν ἀποτελεσματικὸν ἔχει ἡ παραγραφή· ἂν δὲ περιέλθῃ εἰς τὴν νομὴν τρίτου, μὴ ὄντος διαδόχου τοῦ πρώην κατέχοντος, δύναται ἀποτελεσματικῶς νὰ διεκδικηθῇ (N. 8 § 1 Κωδ. 7. 39).

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀποσιώπησις τῆς ἰδίας συμμετοχῆς. Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ὁ κεκλόμενος νὰ μετησχη ὡς δικαστής, κατήγορος, γραμματεὺς ἢ ὅπωςδήποτε ἄλλως εἰς ἀνάκρισιν ἢ ἀπόφασιν (πολιτικὴν, ποινικὴν, διοικητικὴν, ἀστυνομικὴν), εἰς ἔχρη ἄμεσον ἢ ἔμμεσον συμφέρον, ἔστω καὶ πόρρωθεν, εἰς τὴν ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως ἢ συγγενεῦν πρὸς τὸν ἐνδιαφερόμενον ὡς κατ' εὐθεῖαν ἢ ὡς ἐκ πλαγίου συγγενῆς μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ ἢ ὡς κηδεστῆς μέχρι τοῦ δευ-

τέρου ἢ ἔχη πρὸς τὸν ἐνδιαφερόμενον στενὰς φιλικὰς σχέσεις ἢ τὰνάπαλιν ἀφορμὰς ψυχρότητος ἢ μετέσχεν ἄλλοτε τῆς ἀνακρίσεως ἢ ἀποφάσεως αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ὀφείλει νὰ ἀπέχη, προβάλλων μάλιστα κατὰ τὰς διατάξεις τῆς δικονομίας (ἂν ᾖ ναὶ δικαστικὸς ὑπάλληλος) εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἢν ἔχει αἰτίαν ἐξαίρεσεως ("Ὅρα καὶ ἐξαίρεσις δικαστῶν") ὁ δικαστικὸς μάλιστα ὑπάλληλος, ὅστις συνειδῶς ἑαυτῷ λόγον ἐξαίρεσεως, ἀρνεῖται αὐτόν, προβληθείσης τῆς ἐξαίρεσεως, ὑφίσταται πειθαρχικὴν ποινὴν (Πολ. Δικ. ἄρθ. 48, Ποιν. Δικ. ἄρθ. 59). Ἀλλὰ πλὴν τῆς πειθαρχικῆς ποινῆς οὐ μόνον ὁ δικαστικὸς ὑπάλληλος, ἀλλὰ καὶ πᾶς δημόσιος ὑπάλληλος, ἀποσιωπῶν ὃν ἔχει κατὰ τὰ ἀνωτέρω δεσμὸν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς καλεῖται νὰ ἀποφῆνται, καὶ μετέχων τῆς ἀνακρίσεως ἢ ἀποφάσεως, τιμωρεῖται ἐπὶ ἀποσιωπήσει τῆς ἰδίᾳς συμμετοχῆς διὰ φυλακίσεως μὲν τριῶν μηνῶν ἄχρι δύο ἐτῶν, ἐὰν δὲν ἐπῆλθεν ἡ σκοπούμενη ἀθέμιτος ὠφέλεια ἑαυτοῦ ἢ ἄλλου τινὸς ἢ βλάβη τῆς πολιτείας ἢ ὠρισμένου προσώπου, διὰ φυλακίσεως δὲ τοῦλάχιστον δύο ἐτῶν, ἐὰν ἐπῆλθεν αὕτη ἢ ὁ ἔνοχος ἐπλημμέλησε καθ' ὑποτροπήν (Ποιν. Ν. ἄρθ. 463). Σημειωτέον ὅτι ἡ καταδίκη ἐπὶ τοιούτῳ πλημμελήματι ἐπιφέρει καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἐκπτώσιν, ἔτι δὲ καὶ πρόσκαιρον ἀνικανότητα εἰς ἀνάκτησιν δημοσίας ὑπηρεσίας, ἧς τὴν διάρκειαν ὀρίζει τὸ δικαστήριον ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει (Ποιν. Ν. ἄρθ. 24).

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀποστάθμυσις ἐμπορευμάτων ὀνομάζεται ἡ πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ καταβλητέου τελωνιακοῦ τέλους ἀφαίρεσις δυνάμει τοῦ νόμου περὶ τελωνιακοῦ δασμολογίου τοῦ βάρους τῶν δοχείων ἢ περιτυλιγμάτων τῶν εἰσχομιζόμενων ἐμπορευμάτων. Τὰ τῶν ἀποσταθμῆ-

σεων ὤρισε λεπτομερῶς τὸ Β. Δ. τῆς 31 Μαΐου 1889 περὶ ἀποσταθμῆσεως τῶν ἐμπορευμάτων καὶ εἰδικῆς δασμολογήσεως αὐτῶν, οὗ σφάλμα τι ἐκ παραδρομῆς συμβᾶν διωρθώθη διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς 20 Σεπτ. 1889. (Ἀναζήτησον ἀμφοτέρω τὰ διατάγματα ταῦτα ἐν τρίτῳ Συμπληρωματικῷ δικαστικῶν νόμων Φλογαίτου σελ. 239 καὶ ἐπ.).

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀποστρατεία ὀνομάζεται ἡ τελευταία κατάστασις τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἐπανερχομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ ἀπολαύοντος τῆς νενομισμένης συντάξεως. Τὴν ἀποστρατείαν τοῦ ἀξιωματικοῦ δύναται νὰ ζητήσῃ 1) αὐτὸς οὗτος ὁ ἀξιωματικὸς μετὰ πολυετῆ ὑπηρεσίαν χορηγοῦσαν αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ ἀποστρατευθῇ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνηκούσης συντάξει, 2) δύναται νὰ προκαλέσῃ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἔνεκεν ἀποδειγμένης ἀνικανότητος τοῦ ἀξιωματικοῦ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν, 3) ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ ὁ Ὑπουργός, ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς συμπληρώσῃ τὸ νενομισμένον ὄριον ἡλικίας, δηλονότι ὁ μὲν συνταγματάρχης τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος, ὁ δὲ ἀντισυνταγματάρχης τὸ ἐξηκοστὸν ὄδιον, ὁ δὲ ταγματάρχης τὸ ἐξηκοστὸν πέμπτον, ὁ δὲ λοχαγὸς τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος, ὁ δὲ ὑπολοχαγὸς τὸ πεντηκοστὸν δεύτερον, ὁ δὲ ἀνθυπολοχαγὸς τὸ πεντηκοστὸν.

Σημειωτέον ὅτι οἱ ἐν ἀποστρατεία διατελοῦντες ἀξιωματικοὶ δὲν δικαιοῦνται μὲν νὰ ἀναλάβωσιν ἐφεξῆς μάχιμον ὑπηρεσίαν, δύναται ὅμως νὰ ταχθῶσιν εἰς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ βαθμοῦ, ὡς φέρ' εἶπεῖν φρούραρχοι, καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, μηχανικοὶ, ὑγειονομικοὶ ὑπάλληλοι κτλ. ("Ἴδε ἐν Παραρτ. δευτέρῳ Δικ. Νόμων Φλογαίτου σελ. 469 Ν. ΡΟΗ' τῆς 7 Μαρτίου 1851 περὶ καταστάσεως ἀξιωματικῶν ἄρθ. 14 ἐν συνδ. πρὸς Ν. ΩΟ' τῆς 4 Δεκεμ. 1880 περὶ ἐκουσίας μεταθέσεως ἀξιωματικῶν

εἰς ἀποστρατεῖαν καὶ Ν. ΩΠΕ' 18 Δεκ. 1880 περὶ διορισμοῦ ἀποστράτων ἀξιωματικῶν περιλαμβανομένους ἐν Παραρτ. δευτέρῳ σελ. 486 ὑποσ. καὶ Ν. ΑΦΠΔ' τῆς 14 Δεκ. 1887 περὶ ἀπονομῆς ἀνωτέρου βαθμοῦ εἰς ἀποστρατευομένους ἀξιωματικούς (οὐ τὸ 2 ἄρθ. κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου ΑΦΠΓ') ἐν Συμπλ. Δικ. Ν. σελ. 656, ἔτι δὲ Ν. ΑΠΣ' τῆς 22 'Ιουνίου 1882 περὶ ὀρίου ἡλικίας τῶν ἀξιωματικῶν ἐν Παραρτ. δευτέρῳ σελ. 490 ὑποσ.).

Θ. Ν. Φλογαίτης

'Αποσφράγισις. Ἴδε Προφυλακτικὰ μέτρα.

'Αποταμιεύσις. Ἴδε Καταστήματα Ἀποταμιευτικὰ καὶ Ἀποταμιεύσις.

'Απόταξις (ἀξιωματικοῦ) καλεῖται ἡ κατάστασις ἐκείνη τοῦ ἀνευ θέσεως ἀξιωματικοῦ, καθ' ἣν δὲν δύναται μὲν νὰ ἀνακληθῆ εἰς ἐνέργειαν, ἀμοιρῆ δὲ τοῦ δικαιώματος νὰ αἰτησῆται καὶ λάβῃ σύνταξιν ἀποστρατείας. Τίθεται δὲ τις εἰς ἀπόταξιν διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, προκαλουμένου δι' ἐκθέσεως τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργοῦ, στηριζομένης εἰς γνωμοδότησιν ἀνακριτικοῦ συμβουλίου ('Ὅρα Ἀνακριτικὸν συμβούλιον), ἕνεκεν ἀνιάτου χρόνιου νοσήματος ἢ ἕνεκεν πειθαρχικῶν λόγων, δηλονότι διαγωγῆς ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀξιωματικοῦ, βρῆρων πειθαρχικῶν παραπτωμάτων, καταδίκης διὰ ποινικῆς ἀποφάσεως εἰς φυλάκισιν ὑπερεξάμηνον. (Ἴδε Ν. ΡΟΖ' 7 Μαρτίου 1851, ΣΚΒ' 27 'Ιανουαρίου 1853 καὶ Ν. ΑΒ' 5 'Ιουν 1882 καὶ Διατ. 26 Σεπτ. 1852 καὶ 7 'Ιουλίου 1861 ἐν ἡμετέρῳ Παραρτ. Δικ. Ν. δευτέρῳ σελ. 469 καὶ ἐπ. Ἴδε ἐπίσης Ν. ΤΜΗ' 28 Αὐγ. 1856 περὶ καταστ. τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ ἐν Παραρτ. πρώτῳ σελ. 1212 καὶ ΑΧΕ' 19 Δεκ. 1887 ἐν Συμπλ. 731 ὡς καὶ Διατ. 27 Σεπτ. 1856 καὶ 30

'Οκτ. 1856 καὶ 9 'Ιαν. 1868 ἐν Παραρτ. πρώτῳ σελ. 1214 καὶ ἐπ. καὶ Δ. 29 Δεκ. 1888 ἐν Συμπλ. 2 σελ. 52).

Θ. Ν. Φλογαίτης

'Απόταξις ὀπλίτου. Ἴδε Ὀπλίτης.

'Αποτερματισμὸς δάσους. Ἴδε Δάσους ἀποτερματισμὸς.

'Αποφάσεις τοῦ δικαστικοῦ συμβουλίου. Ὅπως ἔχῃσι κῦρος αἱ ἀποφάσεις τοῦ δικαστικοῦ συμβουλίου, αἵτινες εἰδικώτερον καλοῦνται β ο υ λ ε ὑ μ α τ α, ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τριῶν δικαστῶν, περιλαμβανομένου τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀνακριτοῦ, καὶ ἡ τοῦ Εἰσαγγελέως καὶ τοῦ δικαστικοῦ γραμματέως. Συνεδριάζει δὲ τὸ δικαστικὸν συμβούλιον κατ' ἰδίαν, δικαιούται ὅμως νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν συνεδρίασιν ὁ ἰδιώτης κατήγορος, οὗ ἕνεκα καὶ εἰδοποιεῖται εἰκοσιτέσσαρας τοῦλάχιστον ὥρας πρὸ τῆς συνεδριάσεως προφορικῶς ἢ ἐγγράφως διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος· καὶ εἰ μὲν διαμένει ἐν τῇ ἔδρᾳ τοῦ δικαστηρίου, εἰδοποιεῖται αὐτὸς οὗτος, ἄλλως δὲ διὰ τοῦ διωρισμένου ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ πληρεξουσίου, καλουμένου ἀντικλήτου. Ἐκδίδονται δὲ τὰ βουλευματα διὰ τῆς ψήφου τῶν πλειόνων μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ Εἰσαγγελέως καὶ τοῦ ἰδιώτου κατηγόρου, οἵτινες ὅμως μετὰ τὴν κατάθεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐγγράφων αὐτῶν προτάσεων ἀποχωροῦσι (Ποιν. Δικ. ἄρθ. 247 καὶ ἐπ.).

Ἡ ἀρμοδιότης τοῦ δικαστικοῦ συμβουλίου εἶναι ἀνακριτικὴ, διὸ ἀποφαίνεται πρῶτον μὲν ἐπὶ παντὸς ζητήματος, κατ' αἴτησιν τῶν ἐν τῇ ποινικῇ δίκῃ διαδίκων ἢ κατ' αἴτησιν τοῦ ἀνακριτοῦ, ὃ προκαλεῖ ἢ διαφωνία τοῦ ἀνακριτοῦ πρὸς τινὰ τῶν διαδίκων ἢ ἡ μεταξύ τῶν διαδίκων διαφωνία ἢ ἡ δυσχέρεια τοῦ κανονισμοῦ ἀντικειμένου τινός ἐν τῇ προδικασίᾳ καὶ δεύτερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποπερατώσεως ἢ ἐξακολουθήσεως τῆς ἀνακρι-

σεως. Ὅθεν καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσηιν δὲν δικάζει κυρίως εἰπεῖν, διότι δὲν ἀποφαίνεται ἂν ἡ πρᾶξις ἐτελέσθη καὶ οἱ κατηγορούμενοι ὧσιν ἔνοχοι. ἀλλ' ἂν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ κατηγορία. Καὶ ἀποφαίνεται μὲν ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ κατηγορία, ὡς ἂν καὶ περὶ ἧς πρόκειται πρᾶξις εἶναι ἀτιμώρητος, εἴτε διότι δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἀξιόποινος, εἴτε διότι ὑπάρχουσιν ἄλλοι λόγοι, καθιστῶντες αὐτὴν μὴ τιμωρητέαν (διότι λ. γ. ἡμνηστεύθη ἢ παρεγράφη ἢ δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ ἢ πρᾶξις εἰς τὸν κατηγορούμενον ἢ ἐξηλείφθη τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς), εἴτε διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἀποχρῶσαι ἐνδείξεις περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορούμενου (Ποιν. δικ. ἄρθ. 152)· ἀποφαίνεται δὲ ὅτι δέον νὰ παυθῇ προσωρινῶς ἢ περαιτέρω καταδίωξις, ὡς ἂν καὶ ὑπάρχουσιν μὲν ἰκαναὶ ἐνδείξεις, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοσοῦτον ἐπαρκεῖς ὥστε νὰ στηριχθῇ εἰς αὐτὰς κατηγορία (Ποιν. δικ. ἄρθ. 253)· διατάσσει δὲ περαιτέρω ἀνάκρισιν, ὡς ἂν θεωρεῖ ἀτελεῖς τὰς γενομένας ἤδη ἀνακρίσεις καὶ νομίζει ὅτι πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς προδικασίας πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωσιν αἱ ἀνακριτικαὶ ἔρευναι, ὅτε καὶ ἀποστέλλονται τὰ ἔγγραφα ἀνυπερθέτως εἰς τὸν ἀνακριτὴν (Ποιν. δικ. ἄρθ. 254)· παραπέμπει δὲ τὴν δίκην εἰς τὸ ἀκροατήριον τῶν πλημμελειοδικῶν ἢ τῶν κακούργιοδικῶν, ὡς ἂν εὐρίσκει ὅτι ἐκ τῶν ἐνεργηθεισῶν ἀνακρίσεων προκύπτουσιν αἱ ἀπαιτούμεναι ἀποδείξεις, ὅπως ὑποστηριχθῇ κατηγορία (Ποιν. δικ. 256 καὶ ἐπ.). Καὶ εἰ μὲν ἡ δίκη παρεπέμφθη εἰς τὸ δικαστήριον τῶν κακούργιοδικῶν, σχεδιάζει ὁ Εἰσαγγελεὺς ἐντὸς πέντε ἡμερῶν τὸ κατηγορητήριον καὶ παραπέμπει αὐτὸ μετὰ τῶν ἐγγράφων εἰς τὸν παρ' Ἐφέταις Εἰσαγγελεῆ, ὅστις ἐπιθεωρεῖ αὐτὸ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν μετὰ τὴν λήψιν τῶν ἐγγράφων ἢ καταρτίζει ἕτερον. ὑπογράφων αὐτὸ καὶ διατάσσει τὴν εἰς τὸν κατηγορούμενον ἐγ-

χείρισιν αὐτοῦ σὺν τῷ παραπεμπτικῷ βουλεύματι (Ποιν.δικ. ἄρθ. 264 καὶ 266). Ἐγείναι δὲ τὸ δικαίωμα, καὶ ἂν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἀνέκοψε τὸ βούλευμα, νὰ ὑποβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῶν ἐγγράφων εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Ἐφετῶν, ἐὰν σχηματίσῃ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ κατηγορία δὲν εἶναι βᾶσιμος ἢ προσηκόντως ἀποδεδειγμένη ἢ δέοντως κεχαρκτηρισμένη (ἄρθ. 267), τὸ δὲ συμβούλιον τοῦτο δικαιοῦται νὰ παύσῃ προσωρινῶς τὴν κατηγορίαν ἢ νὰ ποφανθῇ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ κατηγορία ἢ νὰ διατάξῃ περαιτέρω ἀνάκρισιν, μεταρρυθμίζον τὸ πρωτόδικον βούλευμα, ἢ νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ πρωτόδικον βούλευμα (ἄρθ. 267 καὶ ἐπ.). Εἰ δὲ διὰ τοῦ βουλεύματος τῶν πλημμελειοδικῶν παρεπέμφθη εἰς τὸ δικαστήριον τῶν πλημμελειοδικῶν, κλητεύεται ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελεῖος ὁ κατηγορούμενος διὰ κλητηρίου θεσπίσματος, ἔχει δ' ἔκτοτε τὸ δικαίωμα νὰ λάβῃ γνώσιν τῶν ἀνακριτικῶν ἐγγράφων (Ποιν. δικ. ἄρθ. 257). Εἰ δὲ παρεπέμφθη εἰς τὸ πταισματοδικεῖον ἢ εἰς τὸ πλημμελειοδικεῖον, ἀλλὰ πλημμελειοδικεῖον ἄλλο (τὸ ἀρμόδιον δηλ. πλημμελειοδικεῖον), τὰ ἀνακριτικὰ ἔγγραφα στέλλονται ἀνυπερθέτως εἰς τὸν ἀρμόδιον Εἰσαγγελεῆ ἢ δημόσιον κατήγορον (Ποιν. δικ. ἄρθ. 258).

Ἐν τῷ βουλεύματι προσῆκον νὰ ὀρίζεται ῥητῶς ἂν πρέπει νὰ διαρκέσῃ ἢ προφυλάξεις τοῦ κατηγορούμενου ἢ νὰ παύσῃ (Ποιν. δικ. ἄρθ. 259).

Οἱ Εἰσαγγελεῖς, οἱ ἰδιῶται κατήγοροι, οἱ πολιτικῶς ἐνάγοντες καὶ οἱ κατηγορούμενοι δικαιοῦνται ἀεὶποτε νὰ ἀνακόπτωσι τὰ πρωτόδικα βουλεύματα ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου συμβουλίου τῶν Ἐφετῶν ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βουλεύματος ἐνώπιον τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου τῶν Πλημμελειοδικῶν, συντασσομένης ἐκθέσεως, περιλαμβανοῦσης τοὺς λόγους, ἧτις ὑπογράφεται ὑπὸ τε τοῦ

ἀνακόπτοντος καὶ τοῦ γραμματέως (Ποιν. δικ. 260 καὶ ἐπ.). Δὲν ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσει ἀνακοπὴ μόνον ὡσάκις διατάσσεται περαιτέρω ἀνάκρισις (Ποιν. δικ. 260 ἐν συνδ. πρὸς 251). Ἀναμφιβόλως εἶναι ἄτοπος ἡ ἐξαιρέσις, διότι ἐκ τῆς ἀμελείας ἢ τῆς δυστροπίας τῶν κατωτέρων δικαστηρίων δύναται νὰ ἐπέλθῃ πολλακίς παράτασις ἐπ' ἄπειρον τῆς ἀνακρίσεως ἐπὶ μεγάλῃ βλάβῃ τοῦ κατηγορουμένου ἄνευ τῆς ἐκ τῆς ἀνακοπῆς ἐγγυήσεως.

Σημειωτέον ὅτι ἡ προθεσμία τῶν 24 ὥρων ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βουλεύματος ὑπολογίζεται, ὡς πᾶσαι αἱ προθεσμίαι, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ οὐχὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν κατὰ τὴν παγίαν νομολογίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἡ προθεσμία ἄρχεται οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν τοῦ βουλεύματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως αὐτοῦ, κατὰ τὴν σταθερὰν νομολογίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Τοῦ νόμου χορηγήσαντος εἰς τὸν πολιτικῶς ἐνάγοντα, τὸν ἰδιώτην κατήγορον καὶ τὸν κατηγορούμενον τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνακόπτειν, οὐχὶ παιδιᾶς χάριν ἀλλὰ σπουδαίως, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ λέξις ἐκ δ ὁ σ ε ω ς δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ κατὰ τὸ ξηρὸν γράμμα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ πνεῦμα. Ἐννοεῖται ὁμοίως ὅτι, ἐὰν ὁ πολιτικῶς ἐνάγων ἢ ὁ ἰδιώτης κατήγορος, κατοικῶν μακρὰν τοῦ δικαστηρίου, δὲν διώρισεν ἀντίκλητον, ὡς ὤφειλε, ἡ προθεσμία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀρχομένη οὐχὶ ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπίδοσεως, διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἐπηρεάζεται ἡ τύχη τοῦ κατηγορουμένου ἐκ τῆς ἀμελείας ἢ τῆς δυστροπίας τοῦ παθόντος. Δικαίως ὁμοίως παρεδέξατο ὁ Ἀρειος Πάγος ὅτι εἰς τὴν εἰκοσιτετράωρον ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ βουλεύματος προθεσίαν εἰς τὸν κατηγορούμενον πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ προθεσμία τῆς ἀποστάσεως,

διότι ἄλλως δὲν ἤθελε χρησιμεύει εἰς τὸν μακρὰν τοῦ δικαστηρίου πεφυλαχισμένον κατηγορούμενον ἡ ἀπλῆ ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως προθεσμία.

Εἰς τὸν Εἰσαγγελέα ἀρκεῖ ἡ εἰκοσιτετράωρος ἀπὸ τῆς ἐπίδοσεως τοῦ βουλεύματος προθεσμία, διότι εἰς αὐτὸν καθήκον ἔχουσιν οἱ γραμματεῖς νὰ κοινοποιῶσι παρευθὺς τὰ ἐκιδόμενα βουλεύματα, ὅθεν οὐδεμία ἄλλη προθεσμία δοτέα αὐτῶν κατὰ τὴν ὀρθοτάτην νομολογίαν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἡμετέρου Ἀρείου Πάγου.

Ἀλλὰ δύναται τὸ Ἐφετεῖον, ὡσάκις ἐπελάβετο τῆς ὑποθέσεως ἐπὶ τῇ ἀνακοπῇ τοῦ κατηγορουμένου, νὰ δεινώσῃ τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου; Ὁ Ἀρειος Πάγος ἀπὸ πολλοῦ παραδέχεται τὴν ἀποφατικὴν λύσιν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὸ ἔνδικον τῆς ἀνακοπῆς μέσον ἀπενεμήθη τῷ κατηγορουμένῳ, ὅπως βελτιοῖ τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὡσάκις νομίζει ὅτι ἡδίκηθη.

Κατὰ τὴν ποινικὴν ἡμῶν δικονομίαν (ἄρθ. 261 καὶ 247) καὶ ἐὰν διὰ τοῦ βουλεύματος διετάχθῃ ἡ ἀπόλυσις τοῦ κατηγορουμένου, διαμένει οὗτος ἐν τῇ φυλακῇ ὑπὸ προφυλάκισιν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ βουλεύματος τοῦ συμβουλίου τῶν Ἐφετῶν. Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι καταδήλως ἀπρεπεστάτη, διότι, ἐὰν ἡ προφυλάκισις, καίπερ καθ' ἑαυτὴν ἀδικιωτάτη, ἐθεωρήθη δικαιολογουμένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἣν ἔχει ἡ Πολιτεία, καθιερωθεῖσα εἰς ἀποτροπὴν τῆς δραπετεῦσεως τοῦ ὑπόπτου ἐνοχῆς, καθίσταται παντελῶς ἀδικαιολόγητος, ὡσάκις εἰς τὸ μέχρι τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπικρατοῦν τεκμήριον τῆς ἀθωότητος προστίθεται καὶ ἡ πεποιθήσις τοῦ συμβουλίου ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις κατὰ τοῦ κατηγορουμένου.

Οἱ Εἰσαγγελεῖς, οἱ ἰδιῶται κατήγοροι, οἱ κατηγορούμενοι καὶ οἱ πολιτικῶς ἐνάγοντες δύνανται νὰ αἰτῶσι καὶ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ βουλεύματος· ἀλλὰ μόνον ὡσά-

κίς τὸ ἐκδόν συμβούλιον τῶν Πλημμελειοδικῶν ἢ τῶν Ἐφετῶν δὲν ἦτο προσήκοντως συνθεθειμένον ἢ δὲν παρετέθη τὸ προσήκον ἄρθρον τοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ παρετέθη μὲν ἀλλ' ἠρμηνεύθη ἢ ἐφρημόσθη ἐσφαλμένως. Ἀρχεται δὲ ἡ εἰκοσιτετράωρος προθεσμία τῆς ἀναιρέσεως κατὰ μὲν βουλευμάτος τοῦ συμβουλίου τῶν Πλημμελειοδικῶν ἀπὸ τῆς παρελεύσεως τῆς πρὸς ἀνακοπὴν εἰκοσιτετράωρου προθεσμίας, κατὰ δὲ βουλευμάτος τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐφετῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βουλευμάτος (Ποιν. δικ. 263). Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ διάταξις τοῦ νόμου περὶ λόγων ἀναιρέσεως εἶναι ἐλλιπής, διότι πολλάί δικονομικαὶ παραβιάσεις εἶναι πολλῶ σπουδαιότεραι εἰς ἀναιρέσιν παρὰ τὰς οὐσιαστικὰς, ὅποια ἢ παράβασις διατυπώσεων ἀπτομένων τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἢ ἀναγομένων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα. Προδήλως ὅμως χωρεῖ δυνάμει τοῦ Συντάγματος ἀναιρέσις, ὡσάκις αἱ δικονομικαὶ παραβιάσεις συνδέονται πρὸς διατάξεις, ἀναγεγραμμένας ἐν τῷ Συντάγματι.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἀπόφασις. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσει ἀπόφασις ἐκαλεῖτο ἡ δῆλως τῆς γνώμης τῶν δικαστῶν, ἔτι δὲ ἢ πρὸς παραπεμπικὸν βούλευμα ἰσφαρίζουσα ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου περὶ παραπομπῆς τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ διασαλεύσει τῶν βάσεων τῆς πολιτείας, καὶ αὐτῇ ἡ ὀριστικὴ ἐκδίκασις τῆς ὑποθέσεως· ἀλλ' ὅ,τι ἡμεῖς νοοῦμεν νῦν διὰ τῆς λέξεως ἀπόφασις, δηλονότι πρᾶξιν δι' ἧς τὸ δικαστήριον ἀποφαίνεται διατακτικῶς περὶ τοῦ ἐνεργηθσομένου ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἀντικειμένων, ἔτι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἔγγραφον, ἐν ᾧ διαλαμβάνεται ἡ ταιαυτῇ πρᾶξις, ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι κυρίως ψῆφον ἢ κρίσιν.

Οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ἀποφάσεως (πολιτικῆς ἢ ποινικῆς) κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν δικονομικὴν διαδικασίαν εἰσὶ τὰ ἐξῆς: 1)

τὸ νὰ συνταχθῇ ἔγγραφον διατυποῦν τὰς διατάξεις αὐτῆς, 2) τὸ νὰ βεβαιουῦται ἐν τῇ ἀποφάσει, ὅτι τὸ δικαστήριον ἀπετέλεσθη προσήκοντως, μνημονευμένων καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν μετασχόντων δικαστῶν (Πολιτ. Δικ. ἄρθρ. 528 Ποιν. 363 καὶ 415). Ὅθεν, ἂν μετέσχον τῆς συγκροτήσεως αὐτοῦ ἀναπληρωτικὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου, δέον νὰ μνημονεύηται ῥητῶς, ὅτι τὰ τακτικὰ μέλη ἐκωλύοντο, ἅτε τῆς συνθέσεως τοῦ δικαστηρίου ἀφορώσης εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν. (Contra A. Π. 99 τοῦ 66 καὶ ἔναι ἄλλαι, καθ' ἃς τὸ κώλυμα τοῦ ἀρμοδιωτέρου τεκμαίρεται). Δὲν εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρηται καὶ ὁ λόγος τοῦ κωλύματος (A. Π. 19 καὶ 184 τοῦ 50, 85 τοῦ 53, 149 τοῦ 69, 243 τοῦ 73). Ἄν ἐπομένως παραλείπηται ἡ μνεῖα τῶν δικασάντων δικαστῶν, ἢ ἀπόφασις εἶναι ἀναιρετέα, ἔστω καὶ ἂν ἐκ τῶν πρακτικῶν προκύπητ ὅτι συνεδρίασεν ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς δικαστῶν (A. Π. 54 τοῦ 57), 3) τὸ νὰ ἀναφέρονται ἐν τῇ ἀποφάσει, εἴτε ἐν τῷ ἱστορικῷ, εἴτε ἐν τῷ σκεπτικῷ, εἴτε ἐν τῷ διατακτικῷ (A. Π. 23 τοῦ 54, 24 τοῦ 45), τὰ ὀνόματα τῶν διαδίκων ἢ τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν, καὶ ἂν οὗτοι ἐνεφανίσθησαν ἢ οὐ· ἔτι δὲ καὶ σημειώσις τῆς δικαζομένης ὑποθέσεως, 4) τὸ νὰ διαλαμβάνηται αἰτιολογικόν, περιλαμβάνον τὰς σκέψεις τοῦ δικαστηρίου, τὰς ἀναφερομένας εἰς τε τὰ πραγματικὰ καὶ νομικὰ ζητήματα τῆς δίκης, αἵτινες ἤγαγον αὐτὸ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐν τῇ ἀποφάσει διατάξεων (Πολ. Δικ. 182), Σημειωτέον ὅμως, ὅτι δὲν ὑποχρεοῦται ὁ πολιτικὸς δικαστῆς νὰ παραθέσῃ ῥητῶς τὸν νόμον, εἰς ὃν ἐστῆριξε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ νόμου ἄλλοδαποῦ ἢ τοπικοῦ τινος ἐθίμου (δηλονότι νόμων θεωρουμένων ὡς πραγματικῶν γεγονότων, ἅπερ πρέπει νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὸς ὁ διάδικος) ἐν ᾧ τούναντίον ὁ ποινικὸς δικαστῆς

ὀφείλει νὰ παραθέσῃ ὀλόκληρον τὸ ἐφαρμοζόμενον ἄρθρον τοῦ νόμου (Ποιν. δικ. 81). Δέον ὅμως αἱ ἀιτιολογίαι νὰ συνδέωνται πρὸς πάντα τὰ ἀναφεύμενα ἐν τῇ δίκῃ ἰδιαίτερα κεφάλαια. Οὕτω διεκδικουῦντος τοῦ ἐνάγοντος ἀκίνητον κτῆμα καὶ ἀξιούντος προσέτι τοὺς καρπούς αὐτοῦ, ἀνάγκη ἰδίας ἀιτιολογίας ὡς πρὸς τὸ κτῆμα καὶ ἰδίας ὡς πρὸς τοὺς καρπούς, ἂν ὁ ἐναγόμενος ἀμφισβητῇ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ κτῆμα καὶ ὡς πρὸς τοὺς καρπούς. Ἄλλ' ὅσακις ἡ τῶν καρπῶν ἀπόδοσις εἶναι ἀναγκάτως νόμιμον ἐπακολούθημα τῆς κυρίας ὑποχρέωσως τοῦ ἐναγομένου περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν κτημάτων τούτων, αἱ περὶ αὐτῶν ἀιτιολογίαι τῆς ἀποφάσεως εἰσιν ἀποχρῶσαι εἰς δικαιολόγησιν καὶ τῆς εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν καρπῶν τῆς καταδίκης, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀρ. Πάγου 196 τοῦ 48. Ἄλλ' οὐδεμίαν ἀνάγκη καὶ νάπαντᾶ ὁ δικαστὴς εἰς πάντα τὰ ὑπὸ τῶν διαδίκων προβαλλόμενα πραγματικὰ ἢ νομικὰ ἐπιχειρήματα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν προτάσεων αὐτῶν. (Α. Π. 277 τοῦ 51, 402 τοῦ 52, 175 τοῦ 56 κτλ.). Σημειωτέον ἔτι, ὅτι θεωρεῖται ἐπαρκῆς τὸ ἀιτιολογικὸν τὸ ἐπικαλούμενον τὰς ἀιτιολογίας προτέρας ἀποφάσεως τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου δικαστηρίου. ἐκδοθείσης ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· οἷον τὸ ἀιτιολογικὸν ἀποφάσεως Ἐφετείου ἀναφερόμενον εἰς τὰς σκέψεις τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως (Α. Μ. 246 τοῦ 38, 69 τοῦ 49, 354 τοῦ 65 κτλ.) ἢ τὸ ἀιτιολογικὸν ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου μετ' ἀνακοπὴν ἀναφερόμενον εἰς τὰς σκέψεις τῆς ἀνακοπέσεως ἀποφάσεως αὐτοῦ (Α. Π. 252 τοῦ 51)· ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ ἀιτιολογικὸν τὸ ἐπικαλούμενον τὰς ἀιτιολογίας ἄλλης ἀποφάσεως, ἣν οὐδέτερος τῶν διαδίκων ἐπεκαλέσατο (Α. Π. 135 τοῦ 56). 4). Τὸ διατακτικὸν δέον νὰ ᾖ σαφές καὶ πλήρες (ἀποφαινόμενον δηλ. περὶ πασῶν τῶν

αἰτήσεων) καὶ θετικὸν (μὴ ἐξαρτώμενον ἀπὸ ὅρου). Κατ' ἐξαιρέσιν ἐπιτρέπεται νὰ διατάσσεται ἡ ἀπόρριψις ἢ παραδοχὴ τῆς ἀγωγῆς ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς δόσεως ἢ μὴ δόσεως τοῦ ὅρκου. 5) Ἡ ἀπόφασις ἐν τῷ διατακτικῷ πρέπει νὰ ᾖ δεκτικὴ ἐκτελέσεως. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ᾖ αὐτὴ βεβαία καὶ νὰ προκύπτῃ ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς ποῖα τὰναγνωρισθέντα δικαίωματα ἢ αἱ ἐπιβαλλόμεναι τοῖς διαδίκους ὑποχρεώσεις. (Πολιτ. Δικον. ἄρθρ. 182 καὶ 807. Α. Π. 87 τοῦ 54). Κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἔλλειψις ἐνός τῶν στοιχείων τούτων καθίστησιν ἄκυρον τὴν ἀπόφασιν. Ἄλλ' ἄλλαι ἔλλειψεις, ἥττον οὐσιώδεις, δὲν καθιστῶσιν αὐτὴν ἄκυρον. Οὕτως ἡ ἔλλειψις χρονολογίας τῆς διασκέψεως τοῦ δικαστηρίου ἢ σφάλμα περὶ τὴν χρονολογίαν δὲν ἐπιφέρει ἀκυρότητα, ἅτε περὶ αὐτῆς συντασσομένου ἰδιαίτερου πρακτικοῦ· δέον δὲ μόνον νάπαγγελθῇ πειθαρχικὴ ποινὴ κατὰ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐκ βαθμίας ἐπικυρώσαντος ἀπόφασιν φέρουσαν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως προγενεστέραν τῆς διασκέψεως (Α. Π. 36 τοῦ 42, 258 τοῦ 59). Ὡσαύτως ἡ ἔλλειψις τῆς ὑπογραφῆς τινῶν δικαστῶν δὲν ἐπιφέρει ἀκυρότητα τῆς ἀποφάσεως (Α. Π. 28 τοῦ 46). Ὡσαύτως δὲν καθιστῶσι πλημμελῆ τὴν ἀπόφασιν αἱ περιτταὶ ἢ καὶ πλημμελεῖς ἐν τῇ ἀπόφασιν ἀιτιολογίαι καὶ σκέψεις, ὅπταν δι' ἄλλης ἀιτιολογίας ὀρθῆς ὑποστηρίζεται τὸ διατακτικὸν (Α. Π. 296 τοῦ 59, 257 καὶ 354 τοῦ 65). Ὡσαύτως γραφικὸν τι κατάδηλον σφάλμα (Α. Π. 224 τοῦ 55).

Σημειωτέον ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν πολυμελῶν δικαστηρίων καταρτίζονται διὰ τῆς ψήφου τῶν πλειόνων. Δικαιοῦνται ὅμως οἱ μειονοψηφῆσαντες δικασταί, τουτέστιν οἱ διαφωνήσαντες ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν δικασταί, νὰ καταχωρίσωσιν ἐν τῷ ἀιτιολογικῷ τῆς ἀποφάσεως τὴν γνώμην αὐτῶν ὡς λόγον ἀμφιβολίας (Πολ.

Δικ. 177. Ποιν. δικ. 395). Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν σχηματισθῶσι πλείονες τῶν δύο γνώμων, οἱ ἐκφράσαντες ἰδίαν ἕκαστος γνώμην ἢ ἀποτελοῦντες τὴν ἀσθενεστέραν μειονοψηφίαν ὀφείλουσι νὰ ταχθῶσιν ὑπὲρ μιᾶς τῶν γνώμων, ἃς ἀπήγγειλαν τὰ δύο ἐπικρατέστερα μέρη. Ἄλλ' ἔὰν πᾶσαι αἱ σχηματισθεῖσαι γνώμαι ὦσιν ἰσόψηφοι, ἀνασυζητεῖται ἡ ὑπόθεσις, προσλαμβάνομένου καὶ ἑνὸς περιπλέον δικαστοῦ εἰς κατάρτισιν τοῦ δικαστηρίου, καὶ τοιοῦτου μὴ ὑπάρχοντος, ἑνὸς τῶν παρέδρων τοῦ δικαστηρίου, μὴ ὄντος δὲ καὶ τοιοῦτου, ἑνὸς δικηγόρου ἐκ τῶν παρὰ τῷ δικαστηρίῳ διορισμένων (Πολ. Δικ. 178 καὶ 179).

Δημοσιεύονται δὲ αἱ ἀποφάσεις διὰ τῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἀναγνώσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου· ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως δὲ αὐτῶν ἄρχεται ἡ ἰσχὺς αὐτῶν. Κατὰ ῥητὴν δὲ διάταξιν τοῦ νόμου μέχρι τῆς δημοσιεύσεως δικαιούται ὁ δικαστὴς νὰ μεταβάλλῃ γνώμην καὶ νὰ προκαλέσῃ ἐπομένως τὴν παρακώλυσιν τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς (Πολ. Δικ. 180). Ἐκ τούτου δὲ ἔπεται ὅτι, ἐὰν συμβῇ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως νὰ ἐκλίπῃ εἰς τῶν δικαστῶν, ἀποθνήσκων λ. χ. ἢ μετατιθέμενος, ἀνάγκη νὰ ἀνασυζητηθῇ ἡ ὑπόθεσις, ἅτε ἀποφάσεως μὴ ὑπαρχούσης, διότι ἡ γνώμη τοῦ ἐκλιπόντος δικαστοῦ ἐδύνατο νὰ μεταβληθῇ (Α. Π. 345 τοῦ 60). Ἄλλ' ἐκ τούτου ἔπεται καὶ ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οἱ δικασταί, οἱ τὴν ἀπόφασιν ἐκδόντες, πρέπει νὰ δημοσιεύωσι τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν, διότι μόνον διὰ τούτου παρέχεται βεβαίωσις ὅτι προῆλθεν ἀπ' αὐτῶν ἡ ἀπόφασις καὶ προσέτι μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως ἐτήρησαν ἀμετάβλητον τὴν γνώμην αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὁ ἡμέτερος Ἄρειος Πάγος δι' ἐπανειλημμένων αὐτοῦ ἀποφάσεων ἀπεφήνατο ὅτι, οὐδεμιᾶς τοῦ νόμου διατάξεως ὀριζούσης τὴν ὑπ' αὐτῶν τῶν δικασάντων

δημοσιεύειν τῶν ἀποφάσεων (ὧν ἡ ἔκδοσις ἀνεβλήθη μετὰ τὴν συζήτησιν), περιπτῆς δὲ οὕσης ἄλλως τῆς ὑπ' αὐτῶν τούτων δημοσιεύσεως, ἅτε συντασσομένου πρὸ τῆς δημοσιεύσεως ἐκάστης ἀποφάσεως ἰδιαιτέρου πρακτικοῦ διασκέψεως, περιλαμβάνοντος τὴν γνώμην ἐκάστου τῶν εἰς τὴν συζήτησιν παρευρεθέντων δικαστῶν, καὶ ἰδιαιτέρου ἄλλου ἐγγράφου περιέχοντος τὴν ὅλην κατ' ἀκολουθίαν τῆς συνδιασκέψεως ἀπόφασιν, ἀμφοτέρων ὑπογραφομένων ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ γραμματέως, ἅπερ μαρτυροῦσι τὴν νόμιμον ὑπαρξιν τῆς ὑπὸ τῶν συνδικασάντων δικαστῶν καταρτισθείσης καὶ δημοσιευτέας ἀποφάσεως, οὐδαμῶς ἀναγκαῖον τυγχάνει νὰ δημοσιεύηται ἡ ἀπόφασις ὑπὸ τῶν μετασχόντων τῆς καταρτίσεως αὐτῆς δικαστῶν.

Σημειώτεον ὅτι τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων, δι' ὧν καταδικάζεται τις εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν, ἀνάγκη νὰ τυποῦται συνοπτικὴ ἔκθεσις, περιέχουσα τὸ ὄνομα, τὴν τελευταίαν τοῦ καταδικασθέντος κατοικίαν, τὸ κύριον αὐτοῦ κακούργημα, καὶ τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν, νὰ τοιχοκολλᾶται δ' αὕτη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ, ἐν ἣ ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ ἐν ἣ διεπράχθη τὸ κακούργημα, καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ καταδικασθέντος καὶ νὰ καταχωρίζηται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως· ἐπὶ δὲ τῶν ἀδικημάτων, τῶν τιμωρηθέντων διὰ φυλακίσεως (ἐὰν αὕτη ᾖναι τοῦλάχιστον τρίμηνος) ἢ χρηματικῆς ποινῆς (ἐὰν ᾖναι τοῦλάχιστον τριακοσιδραχμῶς) δημοσιεύεται μόνον τὸ εἶδος, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς πράξεως σὺν τῇ ποινῇ, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πράξαντος (Ποιν. νόμου ἄρθρ. 28 καὶ 29).

Αἱ ἀποφάσεις τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων διαιροῦνται εἰς ἀποφάσεις ὀριστικὰς (τὰς λυσάσας ὀριστικῶς τὸ ἐπίδικον ζήτημα) καὶ μὴ ὀριστικὰς, αἱ δὲ μὴ ὀριστικαὶ εἰς προπαρασκευαστικὰς

(τὰς ἀποφάσεις δηλονότι, ἃς ἐκδίδωσιν ὁ δικαστὴς πρὸς προπαρασκευὴν τῆς λύσεως τῆς ὑποθέσεως, ὅποια φέρ' εἰπεῖν ἢ περὶ ἀναβολῆς τῆς συζητήσεως ἀπόφασις) καὶ παρεμπιπτούσας (τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες συνδέονται μὲν πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ δὲν λύουσιν ὀριστικῶς τὸ ἐπίδικον ζήτημα). Εἶναι ὅμως πλειστάκις δυσδιάγνωστον τίς εἶναι ἡ λύουσα τὸ ἐπίδικον ζήτημα ἀπόφασις, τίς ἐπομένως εἶναι ὀριστική. Κατὰ τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπικρατούσαν παρ' ἡμῖν νομολογίαν, ἀκολουθήσασαν τὴν γνώμην τοῦ μακαρίτου Οἰκονομίδου, ὀριστικαί εἶναι αἱ ἀποφάσεις, δι' ὧν γίνεται δεκτὴ ἢ ἀπορρίπτεται ἡ ἀγωγή, ἀλλ' οὐχὶ καὶ αἱ ἀπορρίπτουσαι ἐνστάσεις. Εἶναι ἐπομένως ὀριστικὴ καὶ ἡ δεχομένη τὴν ἀγωγήν περὶ διανομῆς κοινοῦ πράγματος, καὶ καταπαύουσα ἐπομένως τὴν ἔριδα περὶ τοῦ πρὸς διανομὴν δικαίωματος, καίπερ μὴ ὀρίζουσα τὰ καθ' ἕκαστον τῆς πραγματοποιήσεως τῆς διανομῆς. ἀποτελοῦντα τὸ ἀντικείμενον δευτέρως δίκης (ἐὰν ἡ ἀμφισβήτησις στρέφεται καὶ περὶ τοῦτο). Ἐπίσης εἶναι ὀριστικὴ καὶ ἡ δι' ἧς τὸ δικαστήριον ἀποφαίνεται ὀριστικῶς περὶ τοῦ δικαίωματος τοῦ ἐνάγοντος καὶ ἀπαιτήσιν λογοδοσίας, εἰ καὶ, ἂν προκύψῃ φιλονεικία περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ λογαριασμοῦ, ἐκδοθήσεται ἄλλη ἀπόφασις.

Ἄλλ' ἀρχαιότερον ἐπεκράτει παρὰ τῶν Ἀρείῳ Πάγῳ (ἀποφ. 36 τοῦ 42, 48 τοῦ 45) ἡ δόξα, συνωδᾶ πρὸς τὴν γνώμην καὶ τῶν διασῆμων δικονομολόγων Carré καὶ Dalloz, ὅτι ὀριστικαί ἀποφάσεις εἶναι αἱ ἀπορρίπτουσαι οὐ μόνον τὴν ἀγωγήν, ἀλλὰ καὶ αἱ λύουσαι ὀριστικῶς παρεμπιπτόν τι ζήτημα ἐν τῇ δίκῃ, ἰδίως δὲ αἱ ἀπορρίπτουσαι ἐνστάσεις. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ὑπεστήριξε παρ' ἡμῖν ἐρωμένως, ἀντικρούων τὴν ὑπερισχύουσαν ἀντίθετον νομολογίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ ἐπὶ νομικῇ καὶ πολιτικῇ πολυμαθεία

διαπρέφας μακαρίτης Ἀθανάσιος Ῥοντήρης. Κατὰ τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ, ἡ ἐνστάσις εἶναι οὐχὶ προτεινόμενον γεγονός βεβαιούμενον ἢ ἀμφισβητούμενον, τιθέμενον ἢ αἰρούμενον, ἀλλὰ προτεινόμενον δικαίωμα τοῦ ἐναγομένου, κεκτημένον ἐκ νομίμου λόγου καὶ ἱστορικῆς αἰτίας, ἀντιτασσόμενον κατὰ δικαίωματος τοῦ ἐνάγοντος, ὁμοίως κεκτημένου· ὅθεν εἶναι κατὰ πάντα ἰσοδύναμος τῇ προτάσει τοῦ ἐνάγοντος καὶ ἐπομένως ἐξ ἴσου ἰσχυρά, ἀναγνωρίζουσα αὐθεντικῶς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Προδικαστικαὶ ἀποφάσεις εἶναι φυσικῶς αἱ ἀφορῶσαι ἀπλῶς εἰς ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως, μηδὲν προδικάζουσαι περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων κεκτημένων δικαιωμάτων καὶ μηδαμῶς ἀπτόμεναι τῆς βασεως τῆς ἀγωγῆς ἢ τῆς ἐνστάσεως. Ἄλλ' ἡ ἀπορρίπτουσα ἐνστάσιν οὐ μόνον προδικάζει, ἤτοι δικάζει διὰ τοῦ αἰτιολογικοῦ ἄνευ παραδοχῆς τῆς κυρίας αὐτοτελοῦς αἰτήσεως, ἀλλὰ καὶ δικάζει καθ' αὐτὸ παραδεχομένη διὰ τοῦ διατακτικοῦ ρητῶς σχετικὴν αὐτοτελεῖ αἴτησιν. Ἄλλ' ὡς εἴρηται, ἡ νομολογία ἐπιμένει ἀκράδαντως εἰς τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω γνώμην.

Τελεσίδικος καλεῖται ἡ ἀπόφασις ἡ μὴ ὑποκειμένη εἰς τακτικόν τι ἔνδικον μέσον (ἀνακοπῆς ἢ ἐφέσεως), εἴτε ὡς παρελθούσης τῆς πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ προθεσμίας ἢ ἀποβάσης ἤδη ματαίας τῆς χρήσεως αὐτοῦ, εἴτε ὡς μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς χρήσεως τοιοῦτου διὰ τὸ ἀνέκκλητον καὶ κατ' ἀντιμωλίαν τῆς ἀποφάσεως. Ὑπάρχουσι δὲ τριῶν εἰδῶν ἀποφάσεις τελεσίδικαι, κατὰ δικαστικαί, ἀπολυτικά, σύμβετοι. Καὶ καταδικαστικαὶ μὲν καλοῦνται αἱ ὑποχρεοῦσαι εἰς παροχὴν τινὰ τὸν ἐναγόμενον ἢ ἀναγνωρίζουσαι ἀπλῶς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνάγοντος. Σημειωτέον, ὅτι ἐνίοτε ἡ καταψήφισις τοῦ ἐναγομένου γίνεται ἐπὶ τῶν ὄρων τοῦ νὰ προεκτελέσῃ ὁ ἐνάγων ὑποχρεώσιν

τινα ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως ἐπιβαλλομένην αὐτῷ, οὕτω φέρ' εἶπεῖν καταβάλλῃ τὸ τίμημα (ἐπὶ πωλήσεως) ἢ ἀποδώσῃ τὰς ἐν τῷ πράγματι δαπάνας τοῦ ἐναγομένου ἐπὶ παρακρατήσεως ἢ ἐκχωρήσῃ τὰς ἀγωγάς. Ἀπολυτικάι δὲ αἱ ἀπολύουσαι τὸν ἐναγόμενον, ἤτοι ἀποφαινόμεναι μὴ βάσιμον τὴν ἀξίωσιν τοῦ ἐνάγοντος, σύνθετοι δὲ αἱ καταδικάζουσαι ἐν μέρει καὶ ἀπολύουσαι ἐν μέρει, ἤτοι μὴ κρίνουσαι νόμιμον τὴν ὅλην ἀπαίτησιν τοῦ ἐνάγοντος, ἀλλὰ μέρος μόνον αὐτῆς, καὶ ἐπιδικάζουσαι ὅσον μέρος κρίνει ὁ δικαστὴς βάσιμον.

Ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀποφάσεων ὑπόκεινται εἰς ἔφεσιν 1) αἱ ὀριστικάι ἀποφάσεις καὶ 2) αἱ περὶ ἀποδείξεως παρεμπίπτουσαι ἀποφάσεις, οὐχὶ δὲ αἱ λοιπαὶ ἀποφάσεις (οἷον αἱ προπαρασκευαστικάι), αἵτινες μόνον μετὰ τῆς ὀριστικῆς δύνανται νὰ συνεκκληθῶσι. Αἱ περὶ ἀποδείξεως δύνανται νὰ ἐκκληθῶσι κατ' ἴδιαν (πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως)· ἀλλὰ δύνανται νὰ ἐκκληθῶσι καὶ μετὰ τῆς ὀριστικῆς.

Ὑπόκεινται δ' εἰς ἀνάκλησιν μόνον αἱ μὴ ὀριστικάι ἀποφάσεις, ἤτοι αἱ παρεμπίπτουσαι καὶ προπαρασκευαστικάι. Ἄλλ' ἀπόφασις Πρωτοδικῶν περὶ ἀποδείξεως, ἐκκληθεῖσα καὶ ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐφετῶν, δύναται νὰ ἀνακληθῇ ὑπὸ τῶν ἐκδόντων αὐτὴν Πρωτοδικῶν: Οἱ συγγραφεῖς διγάζονται· ἀλλ' ἡ νομολογία ἡμῶν ἀποκλίνει εἰς τὴν ἀποφατικὴν γνώμην ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἐφετῶν, κατέστη ἤδη ἀπόφασις τῶν Ἐφετῶν, διὸ δὲν δύναται νὰ ἀνακληθῇ ὑπὸ τῶν Πρωτοδικῶν.

Ἡ ἀπόφασις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν διακεκριμένων μερῶν, ἤτοι τοῦ ἱστορικοῦ ἢ διηγηματικοῦ, (ἐν ᾧ περιλαμβάνεται κατὰ διηγηματικὸν τρόπον περιλήψις τῆς ὅλης συζητήσεως), τοῦ σκεπτικοῦ ἢ αἰτιολογικοῦ (ἐν ᾧ διατυποῦνται αἱ αἰτιολογίαι τῆς ἀποφάσεως, ἐκτιθεμένων οὐ μόνον

τῶν περιστατικῶν, εἰς ᾧ στηρίζεται ἡ ἀπόφασις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφαρμοζομένων νομικῶν κανόνων) καὶ τοῦ διατακτικοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν οὐσίαν τῆς ἀποφάσεως (Πολ. Δικ. 182 Συντ. ἄρθ. 93). Καὶ τὸ μὲν διηγηματικὸν τῆς ἀποφάσεως ἀπαραίτητον νὰ διαλαμβάνῃ 1) τὰ ὀνόματα τῶν μετασχόντων τῆς συζητήσεως δικαστῶν, τοῦ ἐκτελέσαντος καθήκοντα εἰσαγγελέως καὶ τοῦ ἐκτελέσαντος καθήκοντα γραμματέως, 2) τὰ ὀνόματα τῶν διαδίκων ἢ τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν σὺν τῇ παρατηρήσει ἂν ἐνεφανίσθησαν ἢ δὲν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ δικαστήριον, 3) περιληπτικὴν σημείωσιν τῆς ὑποθέσεως, περὶ τῆς ἡ ἀπόφασις, καὶ τῶν αἰτήσεων ἐκάστου διαδίκου. (Πολ. Δικ. 182). Παράλειψις δὲ τις περὶ ταῦτα παντελῆς τοῦ διηγηματικοῦ φέρεῖ ἀναγκαίως ἀκυρότητα, πλὴν ἐὰν αὕτη ἀναπληροῦται ἐκ τοῦ αἰτιολογικοῦ ἢ τοῦ διατακτικοῦ. (Α. Π. 24 τοῦ 82 τοῦ 45, 55 τοῦ 77, 144 τοῦ 77, 139 τοῦ 83). Ἐκ δὲ τοῦ διατακτικοῦ τῆς ἀποφάσεως πρέπει νὰ προκύπτῃ ἀκριβῶς τίνα τὰ ἀναγνωρισθέντα δικαιώματα ἢ αἱ ἐπιβαλλόμεναι τοῖς διαδίκους ὑποχρεώσεις, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς ἀποφάσεως (Α. Π. 87 τοῦ 54). Ἄλλὰ δὲν ἀπαιτεῖται ἡ χρῆσις ὀρισμένων τύπων ἢ λέξεων, ἀλλ' ἀρκεῖ οἰαδήποτε ἔκφρασις, ἔχουσα ἀναμφίβολον ἔννοιαν. Σημειωτέον ὅτι καὶ παράλειψις τις τοῦ διατακτικοῦ, ἀναπληρουμένη ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ἢ τοῦ αἰτιολογικοῦ, δὲν ἐπιφέρει ἀκυρότητα, ἅτε σαφοῦς καθισταμένης διὰ τῆς ἀναπληρώσεως ταύτης τῆς ἔννοιαις τοῦ διατακτικοῦ (Α. Π. 116 τοῦ 47)· οὐδ' ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ περιλαμβάνηται ἐν τῇ ἀπόφασις διατακτικὸν διὰ πᾶσαν ἰδιαιτέραν αἴτησιν, ὡς αἱ καὶ αὐτῆς ἢ τύχῃ συναποφασίζεται διὰ γενικῆς ἐκφράσεως ἐν τῷ διατακτικῷ (Α. Π. 72 46, 113 τοῦ 48). Δὲν θεωρεῖται δ' ἔλλιπὲς τὸ διατακτικόν, ἐὰν ἀποφαίνηται μό-

νον περὶ τοῦ δικαίωματος, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τῆς χορηγητέας ποσότητος (Πολιτ. Δικ. 849, 850).

Ἐκ τῶν ὀριστικῶν ἀποφάσεων μόνον αἱ τελεσιδικοί δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσι, πλὴν ἐὰν ἐν τῇ ὀριστικῇ ἀποφάσει ῥητῶς ὠρίσθῃ ἢ δι' ἐγγυήσεως ἢ ἄνευ ἐγγυήσεως προσωρινὴ ἐκτέλεσις (Πολιτ. Δικ. 185). Ἄλλ' αἱ προπαρασκευαστικαὶ καὶ παρεμπίπτουσαι ἐκτελοῦνται; Ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων παρεδέξατο ὅτι δὲν ἐκτελοῦνται, ἐξ οὗ προέρχεται ὅτι εὐρίσκει στάδιον ἢ στρεφодиχία νὰ παρατείνῃ τὰς δίκας. Ὅθεν ἀναγκαῖον νὰ ὀρισθῇ νομοθετικῶς ὅτι ἢ ἔφεσις δὲν ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μὴ ὀριστικῶν ἀποφάσεων, ἤτοι δὲν ἀναστέλλει τὴν πρόοδον τῆς πρωτοδίκου δίκης.

Θ. Ν. Φλογαίτης.

Ἀποχὴ (διαδικαστικῆς πράξεως κτλ.). ἴδε Παραίτησις.

Ἀποχώρησις ὀνομάζεται ἡ μεθ' ὠρισμένα ἔτη ὑπηρεσίας ἢ ἔνεκα χρονίας παθήσεως ἀπομάκρυνσις τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας (προερχομένη εἴτε ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἀποχωροῦντος, ὅτε ἢ ἀποχώρησις ἀποτελεῖ δικαίωμα, εἴτε ἀπὸ ἐπιβολῆς τοῦ νόμου, ὅτε ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν). Δυνάμει τοῦ νόμου ΥΜΓ' τῆς 29 Ἰουνίου 1871 (ὃν ἴδε ἐν Δικαστικῶν Νομῶν ἁ τόμῳ σελ. 205 πρώτης ἐκδόσεως) οἱ ἰσόβιοι δικασταὶ καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀποχωροῦσιν ὑποχρεωτικῶς ἔνεκα παθήσεως σωματικῆς ἢ νοητικῆς ἢ ἔνεκα συμπληρώσεως τοῦ ἔβδομηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν (ὡς πρὸς τοὺς ἀρεοπαγίτας ἔνεκα συμπληρώσεως τοῦ ἔβδομηκοστοῦ πέμπτου ἔτους). Δυνάμει δὲ τοῦ νόμου ΑΜΓ' τῆς 22 Ἰουνίου 1882 (ὃν ἴδε ἐν Παραρτ. δευτέρῳ Δικ. Νόμων σελ. 110 ὑποσ.) δύνανται νὰ ἀποχωρήσωσιν οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ ἀπολήψει ὄλου τοῦ μισθοῦ καὶ τοῦ βαθ-

μοῦ αὐτῶν μετὰ τεσσαρακονταετῆ διδασκαλίαν.

Θ. Ν. Φλογαίτης.

Ἀποχώρησις (ἀντιπολιτεύσεως ἐκ τῆς Βουλῆς). Ὅρα Ψήφισις νόμων.

Ἀπόλεια τῶν δικαιωμάτων. Τὸ κτηθὲν ἀπαξ δικαίωμα διατηρεῖ τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, ἂν μὴ ἐπέλθωσι γεγονότα ἐπιφέροντα τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ. Τοιαῦτα δὲ γεγονότα (ἄλλοτε μὲν ἀπορρέοντα ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δικαιούχου καὶ ἄλλοτε μὴ ἀπορρέοντα ἀπὸ τῆς θελήσεως αὐτοῦ) εἶναι ἢ ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ δικαιώματος ἢ ἡ μεταβολὴ αὐτοῦ εἰς πρᾶγμα μὴ δεκτικὸν συναλλαγῆς, ἢ ἡ ἐβελουσία ὑπὸ τοῦ δικαιούχου μεταβίβασις εἰς ἕτερον ἢ παραίτησις τοῦ δικαιώματος ἢ ἡ τελευτὴ τοῦ δικαιούχου ἐπὶ τῶν πρὸς αὐτὸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀχωρίστως ἠνωμένων προσωπικῶν δικαιωμάτων (τῶν προσωποπαγῶν ὀνομαζομένων ὑπὸ τοῦ Οἰκονομίδου) ἢ ἡ ἔνωσις δικαιούχου καὶ ὀφειλέτου ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ.

Τὰ καταστρεπτικὰ δὲ ταῦτα ἢ καταλυτικὰ τοῦ δικαιώματος γεγονότα ἢ ἀναιροῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὸ δικαίωμα (οἷον ἢ καταβολὴ τοῦ χρέους ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου ἀναιρεῖ τὸ ἐκ τῆς ὀφειλῆς δικαίωμα τοῦ πιστωτοῦ) ἢ ἀπλῶς χρησιμεύουσιν εἰς τὸν ὀφειλέτην ὡς μέσον νὰ προσβάλλῃ κατὰ καταστρέψῃ αὐτό.

Θ. Ν. Φλογαίτης.

Ἀργία καλεῖται ἡ κατάστασις τοῦ ἀξιωματικοῦ, καθ' ἣν οὗτος παύεται ἀνήκων εἰς θέσιν τινὰ τῶν σωματῶν τοῦ στρατοῦ. Περιέρχεται δὲ εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην ὁ ἀξιωματικός, μετατίθεται δηλονότι εἰς ἀργίαν, διὰ Βασιλικῆς Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργοῦ α') μὲν ἔνεκα διαλύσεως σώματος, καταργήσεως θέσεως, ἐπανόδου ἐξ αἰχμαλωσίας ἢ χρονίας νόσου καὶ β') ἔνεκα ὑπηρεσιακῶν πει-

βαρχικῶν λόγων, ὁποῖοι εἶναι ἡ παρὰ βασίς τῆς ἀπαιτουμένης ἐχεμυθίας, ἡ ἐπέκεινα τῶν ἕξ μηνῶν φυλάξεις, ἡ καταδειχθεῖσα περὶ τὸ διοικεῖν ἀνικανότης ἡ ἐπίδεκτικὴ ἐπανορθώσεως, ἡ ἐπίδειξις ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀξιωματικοῦ διαγωγῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἔνεκα πειθαρχικῶν λόγων ἐπιβαλλομένη ἀργία διαιρεῖται εἰς ἀργίαν διὰ προσκαίρου παύσεως, (ὅποτε ἡ θέσις τοῦ εἰς ἀργίαν τεθέντος δὲν πληροῦται ἐπὶ ἐν ἔτος, πλὴν ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ τιμωρηθεὶς ἀξιωματικὸς δὲν ἀπευθύνῃ αἴτησιν περὶ ἀναλήψεως ὑπηρεσίας ἢ ἀπορριφθῇ ἢ αἴτησις αὐτοῦ), καὶ εἰς ἀργίαν δι' ἀπολύσεως ἐκ τῆς θέσεως (ὅποτε ὁ εἰς ἀργίαν τεθεὶς διαμένει ἐν τῇ ἀργίᾳ ἕως οὗ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπηρεσίας συγχωρήσῃ ἢ ἐπιτάξῃ τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ εἰς ἐνέργειαν ἢ τεθῇ εἰς ἀποστρατεῖαν ἢ ἀπόταξιν). Καί, ὅπως τεθῇ μὲν ὁ ἀξιωματικὸς εἰς ἀργίαν διὰ προσκαίρου παύσεως, ἀπαιτεῖται ἔκθεσις τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργοῦ, στηριζομένου εἰς δικαιολογητικὰς ἐκθέσεις τῶν δυνάμει τοῦ νόμου ἀρμοδίων στρατιωτικῶν ἀρχῶν ὅπως τεθῇ δὲ εἰς ἀργίαν δι' ἀπολύσεως ἐκ τῆς θέσεως, ἀπαιτεῖται ἔκθεσις, στηριζομένη εἰς καταφατικὴν γνωμοδότησιν ἀνακριτικοῦ συμβουλίου (Ἴδε Ἀνακριτικὸν Συμβούλιον).

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἄρειος Πάγος. Ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον μετὰ τὴν μεγάλην Γαλλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789, τὴν καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς καινοτομήσασαν, ἐπενεώθη ἡ σύστασις ὑπάτου δικαστικοῦ σώματος, ἀποσκοποῦντος εἰς τὴν τήρησιν τῆς τοῦ νόμου ἐνότητος καὶ τῆς περὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ δικαστικῆς ἑμοιότητας καὶ πρὸς τοῦτο δικαιουμένου ἐπὶ τῇ προτάσει τῶν ἐνδιαφερομένων ἰδιωτῶν ἢ τῶν δημοσίων ἀρχῶν νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς εἰς τοὺς νόμους

ἀντιβαινούσας κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἀποφάσεις τῶν κατωτέρων δικαστηρίων, εἰς ὃ καὶ ἀπεδόθη τὸ ὄνομα Ἀκυρωτικὸν (Cour de Cassation). Κατὰ τὰ περὶ αὐτοῦ νομοθετηθέντα, αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ οὐδαμῶς ὑποχρεοῦσι τὰ κατώτερα δικαστήρια νὰ ἐφαρμόζωσι τὸν νόμον κατὰ τὴν ἐν αὐταῖς ἐρμηγείαν αὐτοῦ· ἀλλ' ἔνθεν μὲν ὁ ἔλλογος φόβος μὴ τὸ Ἀκυρωτικὸν ἐμμένον εἰς τὴν ἰδίαν κρίσιν ἐκμηδενίσῃ δι' ἀναίρεσεως τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν, τὰς ἄλλοίως ἐφαρμοζούσας τὸν νόμον, ἔνθεν δὲ καὶ κυριώτατα ἡ κατὰ τὸ πλεῖστον κατάρτισις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων τῆς Πολιτείας νομοθετῶν, ἀγωνιζομένων ἐνδελεχῶς νὰ περιποιήσωσιν εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ νόμου ἐννοίαν τὸ προσῆκον αὐτῇ κράτος, κατέστησαν τὸ Ἀκυρωτικὸν τιμαλφῇ συμβουλῶν καὶ προσεζέχοντα ὀδηγὸν τῶν κατωτέρων δικαστηρίων. Ἀληθῶς δὲ τὸ Γαλλικὸν Ἀκυρωτικὸν, οὐδέποτε ὀκνήσαν νὰ ἀποδεχθῇ τὰ διὰ μακρᾶς καὶ πεφωτισμένης ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἀποδειχθέντα πορίσματα τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἔστω καὶ προσκρούοντα εἰς τὰ διὰ ἄλλεπαλλήλων αὐτοῦ προηγουμένων ἀποφάσεων καθιερωμένα, κατέστη κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τὸ σπουδαιώτατον ὄργανον τῆς ἐπιστημονικῆς διαπλάσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ δικαίου.

Ἡ εὐδοκίμησις αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι κατασκευὴν ὁμοίων δικαστικῶν σωμάτων ἐν πάσαις ταῖς Γερμανικαῖς Ἐπικρατεῖαις, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐν Πορτογαλίᾳ καὶ ἐν γένει ἐν πάσαις ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἐπικρατεῖαις ἔνθα ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ τακτικῶν δικαστῶν. Ἐξαιρεῖται δὲ μόνη ἡ Ἀγγλία, ἐν ἣ ἐπικρατεῖ παντελῶς διάφορος δικαστικὴ διοργάνωσις (Ἴδε Ἐξουσία Δικαστικῆ).

Ὅτε διὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων συνεστάθησαν καὶ παρ' ἡμῶν

τακτικά δικαστήρια, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Γαλλικῶν καὶ Γερμανικῶν δικαστηρίων, συνεστάθη καὶ Ἀκρωτικόν· ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐδόθη καταλληλότερα παρ' ἡμῖν εἰς τὸ ὑπατον τοῦτο ἑλληνικὸν δικαστήριον τὸ ὄνομα Ἀρειος Πάγος, ὅπερ ἔφερε τὸ πάλαι τὸ πολυθρύλητον ἐπὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη ἀρχαιότατον Ἀθηναϊκὸν συνέδριον. Εἶχε δὲ δοθῆ αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦτο, εἴτε διότι, ὡς ἐμυθολογεῖτο, ἐδικάσθη ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ θεὸς Ἄρης, εἴτε διότι αἱ συνεδρία αὐτοῦ ἐγίνοντο ἐπὶ τῆς ἀντικρῦ τῆς Ἀκροπόλεως ἀποτόμου πέτρας, ἅτε μὴ ἐπιτροπομένης ὑπὸ τῶν ἐπικρατουτῶν κατὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ προλήψων τῆς ἐν τῇ πόλει διεξαγωγῆς φονικῶν δικῶν, ἵνα μὴ μολυνθῇ ἡ πόλις ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ βδελυροῦ φονέως, ὅθεν Ἀρειος Πάγος (δηλονότι πολεμικῆ ἢ φονικῆ πέτρα) ἦν ἡ θέσις, ἐνθα συνήρχετο, καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ὠνομάσθη καὶ τὸ δικαστήριον.

Κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀποτελεῖτο ἐξ ἑνὸς προέδρου, ἑνὸς ἀντιπροέδρου, πέντε δικαστῶν, ἑνὸς παρέδρου, ἑνὸς εἰσαγγελέως, ἑνὸς ἀντεισαγγελέως καὶ ἑνὸς γραμματέως (Ὁργ. Δικ. ἄρθ. 9)· ἀλλ' ἀκολουθῶς ἠξήθη ἀλλεπαλλήλως ὁ ἀριθμὸς τῶν δικαστῶν καὶ τῶν παρέδρων (Ἰδε Διατ. τῆς 25 Φεβρ. 1836, τῆς 8 Δεκ. 1837 κτλ.). Τανῦν δὲ διαιρούμενον εἰς δύο τμήματα, ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς προέδρου, ἑνὸς ἀντιπροέδρου, δέκα καὶ πέντε δικαστῶν, ἑνὸς εἰσαγγελέως, ἑνὸς τοῦλάχιστον ἀντεισαγγελέως καὶ ἑνὸς γραμματέως· δὲν μετέχουσι δὲ τῆς καταρτίσεως αὐτοῦ παρέδροι (ἄρθρ. 1 τοῦ νόμου ΧΜΖ' τῆς 28 Ἰουλίου 1877, περιλαμβανομένου ἐν Δικαστ. Νόμων Φλογαίτου τόμῳ 1 ὑπὸ τὸ ἄρθρ. 9 Ὁργ. Δικαστηρίων, ἐν συνδ. πρὸς ἄρθρον 1 τοῦ νόμου ΑΣΜΒ' τῆς 27 Μαρτίου 1891 περιλαμβανομένου ἐν τρίτῳ Συμπλ. Δικ.

Νόμων σελ. 294). Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ προμνημονευθέντος νόμου ΧΜΖ' τῆς 28 Ἰουλίου 1871 τὸ μὲν πρῶτον τμήμα, ὅπερ καὶ καλεῖται εἰδικώτερον Ἀκρωτικὸν τμήμα, δικάζει τὰς αἰτήσεις ἀναιρέσεως κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀστικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τὸ δὲ δεύτερον τὰς αἰτήσεις ἀναιρέσεως κατὰ τῶν ἀποφάσεων καὶ βουλευμάτων τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, προσέτι δὲ τὰς παραπεμπομένας εἰς αὐτὸ ὑποθέσεις ὑπὸ τοῦ πρώτου τμήματος. Διαφωνούντων τῶν δύο τμημάτων περὶ τὴν λύσιν νομικοῦ τινος ζητήματος, δικάζει ἐν ὀλομελείᾳ ὁ Ἀρειος Πάγος, συγκροτούμενος ἐξ ἑνδεκα τοῦλάχιστον δικαστῶν. Δικάζει δὲ ὁ Ἀρειος Πάγος ὡσαύτως ἀπὸ τῆς συνταγματικῆς μεταπολιτεύσεως τῆς 3 Σεπτεμβρίου τὰς ἄρσεις συγκρούσεως (Συντ. τοῦ 1844 ἄρθ. 101, Συντ. τοῦ 1864 ἄρθ. 101)· ἐπίσης δὲ δυνάμει τῶν διατάξεων τῆς δικονομικῆς ἡμῶν νομοθεσίας κανονίζει τὴν ἀμφιβαλλομένην ἀρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων καὶ ἀποφαίνεται περὶ τῆς παραπομπῆς τῶν υποθέσεων ἀπὸ δικαστηρίου εἰς δικαστήριον, ὡσάκις ἔνεκεν ἐξαίρεσεως ἢ κωλύματος ὀλοκλήρου δικαστηρίου ἢ πολλῶν δικαστῶν καθίσταται ἀδύνατος ἢ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου ἐκδίκασις ἢ κινδυνεῖ ἢ δημοσία ἀσφάλεια ἐκ τῆς συζητήσεως τῆς υποθέσεως ἐν ὀρισμένῳ τόπῳ (Πολ.Δικ. ἄρθ. 29 καὶ ἐπ. ἄρθ. 49 καὶ ἐπ. Ποιν. Δικ. ἄρθ. 46 καὶ ἐπ., 60 καὶ ἐπ.).

Θ Ν. Φλογαίτης

Ἀρμενοπούλου Ἐξάβιβλος. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀρμενόπουλος, εἰς τῶν πολυγραφωτέρων Βυζαντινῶν νομοδιδασκάλων, διατελέσας νομοφύλαξ τοῦ βασιλικοῦ σεκρέτου καὶ κριτῆς τῆς Θεσσαλονίκης, ἤκμασε κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Καὶ ἔγραψε μὲν πολλὰ καὶ παντοῖα· ἀλλὰ τὸ κυριώτατον τῶν

συγγραφικῶν αὐτοῦ ἔργων εἶναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθὲν Πρόχειρον νόμων ἢ Ἐξάβιβλος, διαριζούμενον εἰς ἕξ βιβλία (ἕξ οὐ καὶ τὸ ὄνομα Ἐξάβιβλος), ὅπερ ἤξιώθη τῆς τιμῆς διὰ τὸ σύντομον καὶ περιεκτικὸν αὐτοῦ οὐ μόνον νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὁ κυριώτατος ὁδηγὸς τῶν ἐν τῷ διαστήματι τῆς δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δικαζόντων κατὰ τοὺς Βυζαντιακοὺς νόμους τὰς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἰδιωτικὰς διαφορὰς ὑπὸ τὸν τύπον αἰρετοῦ κριτοῦ ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν προσεστώτων τοῦ ἔθνους. ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνακηρυχθῇ ὡς ὁ ἰσχύων ἀστικός κώδιξ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων διὰ τε τοῦ ψηφίσματος τῆς 15 Δεκ. 1828 τοῦ ἀοιδίμου Καποδιστριαίου καὶ τοῦ Διατ. τῆς 23 Φεβρ. (7 Μαρτίου) 1835 τῆς Βαυαρικῆς ἀντιβασιλείας. (Ἴδε Ἄστικὸν Δίκαιον).

Τὸ Πρόχειρον τοῦτο, ὅπερ ἄλλοι μὲν ἐν προλαβοῦσι χρόνοις παρέστησαν ὡς ἀριστοτέχνημα νομικῆς συλλογῆς (λ.χ. ὁ Νικόλαος Κομνηνὸς Παπαδόπουλος, καθηγητῆς ἐν Παταύῃ), ἄλλοι δὲ ἐσχάτως κατεχελεύσαν καὶ κατεμυκτήρισαν ὡς ἰσχυρὸν συνονοθύλευμα ἐξ ἄλλων νομικῶν συλλογῶν (οἷον ὁ Zachariae von Lingenthal), κατηρτίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Συνόψεως τῶν Βασιλικῶν (τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Synopsis Major, ἥτοι τῆς κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐπιτομῆς τῶν Βασιλικῶν μετὰ παραπομπῶν εἰς τὰ συναφῆ χωρία αὐτῶν), τῶν μεταγενεστέρων Νεαρῶν (πρὸ πάντων Λέοντος τοῦ σοφοῦ, Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, Ῥωμανοῦ τοῦ Α', Ῥωμανοῦ τοῦ Γ', Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ κτλ.), τῶν Ῥωμαϊκῶν τοῦ Μαγίστρου, τῆς καλουμένης ἄλλως Πείρας (ἥτοι συλλογῆς ἀποφάσεων τοῦ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδρεύοντος ἀνωτέρου δικαστηρίου), τῶν Ἐπαρχιακῶν, (ἥτοι τῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπίσκοπου

Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀσκαλωνίτου γενομένης συλλογῆς τῶν διαταγμάτων τῶν Ἐπαρχίων τῆς πόλεως) καὶ τοῦ Προχείρου Νόμου (ἥτοι τῆς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα δημοσιευθείσης ἐπιτομῆς τῶν οὐσιωδεστέρων διατάξεων τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν καὶ τῆς Ἐκλογῆς τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Κωνσταντίνου). Εἶναι δ' ἀληθές ὅτι περιλαμβάνει μὲν ἐν τισὶ διατάξεις ἀντιφασκούσας ἀλλήλαις, παραλείπει δὲ παντελῶς τὴν ρύθμισιν εἰδῶν τινῶν ἐννόμων σχέσεων, (οἷον τῆς ἐκχωρήσεως καὶ τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν) ὅθεν ἡ εἰσαγωγή αὐτοῦ ὡς ἀστικοῦ κώδικος ἐμελλε νὰ γεννήσῃ τινὰς δυσχερείας. Ἄλλ' ὁμολογητέον ἐξ ἄλλου ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπίσημοι καὶ ἰδιωτικαὶ συλλογαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντιακῶν νόμων δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀπηλλαγμένα ἐλλείψεων καὶ ἐλαττωμάτων.

Θ. Ν. Φλογαίτης

Ἄρμοδιότης καὶ δικαιοδοσία (τῶν Ἀστικῶν δικαστηρίων). Πρὸς ὀρθὴν ἐξάσκησιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἀπαιτεῖται ἡ διαίρεσις αὐτῆς εἰς δικαστήρια, ἔχοντα ὠρισμένην δικαιοδοσίαν, δηλονότι ὠρισμένην ἔκτασιν ἐνεργείας. Ἡ ἔκτασις δὲ αὕτη ὀρίζεται ἢ κατὰ γεωγραφικὰ ὅρια ἢ καὶ κατὰ τὰ εἶδη τῶν διαφορῶν. Ἡ δικαιοδοσία δὲ αὕτη (δωσιδικία κατ' Οἰκονομίδην) διαιρεῖται 1) εἰς νόμιμον, τὴν ἐκ νομικῆς διατάξεως πηγάζουσαν, ἣτις ὑποδιαιρεῖται εἰς γενικὴν καὶ εἰδικήν, 2) εἰς αἰρετὴν ἢ κατὰ παρέκτασιν, τὴν πηγάζουσαν ἐκ τῆς θελήσεως τῶν διαφορομένων, καὶ 3) εἰς ἔκτακτον ἢ κατὰ παραπομπήν, τὴν ἀπορρέουσαν ἀπὸ δικαστικῆς ἀποφάσεως, δι' ἧς παραπέμπεται ἡ ὑπόθεσις εἰς ἄλλο δικαστήριον ὁμοειδὲς καὶ ἰσόβαθμον. (Πολ. Δικ. 49).

Κατὰ κανόνα ἀρμόδιον δικαστήριον, ὁ-

πως ἐπιληφθῆ τῆς ἀναφύσεως διαφορᾶς ἡμεδαποῦ, εἶναι τὸ δικαστήριον, ἔνθα ὁ ἐναγόμενος ἔχει τὴν μόνιμον κατοικίαν αὐτοῦ, ἢ τὸ μόνιμον κέντρον τῶν οἰκιακῶν καὶ κοινωνικῶν αὐτοῦ σχέσεων καὶ ἐνεργειῶν, ἢ, ἂν τοιαύτην δὲν ἐκτίησται ἔτι, τὸ δικαστήριον τῆς περιφέρειας, ἔνθα ὁ ἐναγόμενος ἔχει τὴν διαμονὴν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἔξαιρετικαὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ δικαστήριον τοῦτο εἶναι ἀναρμόδιον, περὶ ὧν διαλαμβάνομεν ἀμέσως κατωτέρω. Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὸν Ἀστ. ἡμῶν νόμον (ἄρθ. 92) δὲν δύναται τις νὰ ἔχη δύο κατοικίας, διὸ θεωρεῖται τις διατηρῶν τὴν κατοικίαν αὐτοῦ μέχρις οὗ δηλώσῃ ῥητῶς πρὸς τὸ δημαρχεῖον τοῦ τε καταλιμπανομένου τόπου καὶ τοῦ εἰς ὃν ἡ μετοίκησις γίνεται τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ περὶ μεταβολῆς κατοικίας ἢ ἐγκατοίκησιν εἰς τῆς νέας κατοικίας τὸν τόπον, ὅπερ συνάγεται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἡ δ' ἀπλῆ μεταφορὰ τῶν δημοτικῶν δικαιωμάτων δὲν ἐμφαίνει τὴν πρόθεσιν μεταβολῆς κατοικίας. (Α. Π. 97 τοῦ 66). Ἄλλ' εἴαν τις διατρίβῃ οἰκογενειακῶς ἐπὶ μακρὸν ἐν δύο τόποις ἀλληλοδιαδόχως, ἐξασκῶν ἐν ἀμφοτέροις τὸ ἐπιτήδευμα αὐτοῦ, ἀπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ τίς τῶν δύο εἶναι ἡ κυρία αὐτοῦ κατοικία.

Ῥητῶς ὅμως καθιεροῦται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ κατοικία τινῶν προσώπων. Οὕτως οἱ ἀναδεξάμενοι ἰσόβιον καὶ συνεχῆ ὑπηρεσίαν κατοικοῦσιν ἐν ᾧ τόπῳ ἐκτελοῦσιν αὐτὴν (Ἀστ. Νόμου ἄρθρον 93). Ἄρα οἱ ἀρχιερεῖς ἐν ταῖς ἐδραῖς τῶν Ἐπισκοπῶν αὐτῶν (Ἀποφ. Ἐφετ. Ναυπλίας 18 τοῦ 35). Ἄλλ' οἱ λοιποὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι κατὰ τὰς περιστάσεις θεωροῦνται κατοικοῦντες ἢ μὴ ἔνθα ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν. Οἱ δὲ βουλευταί, προσκαίρως διαμένοντες ἐν Ἀθήναις, διατηροῦσι τὴν μόνιμον αὐτῶν κατοικίαν (Α. Π. 54 τοῦ 53). Ἡ σύζυγος ἔχει κατοικίαν τὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς· φυλάττει δὲ αὐτὴν καὶ χηρεύσασα ἢ διαζευχθεῖσα, ἕως οὗ κτήσῃται νέαν (Πολ. Δικ. 18 § 2). Οἱ ἀχειράφετοι ἀνήλικοι ἔχουσι κατοικίαν τὴν τοῦ πατρὸς μὲν διαρκοῦντος τοῦ γάμου ἢ ἐπελθούσης διαζευξέως, τὴν τοῦ ἐπιζῶντος δὲ γονέως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐνὸς τῶν δύο γονέων. Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου ἀπαγορευθέντος τοῦ πατρὸς ἀνατεθῆ ἡ κηδεμονία αὐτοῦ εἰς τὴν γυναῖκα, ἔχουσι προδῆλως κατοικίαν οἱ τε ἀχειράφετοι ἀνήλικοι καὶ ὁ ὑπὸ ἀπαγόρευσιν διατελῶν τὴν τῆς γυναικὸς (Dallos domicile ἄρθ. 92). Οἱ δὲ ἐπιτροπευόμενοι ἔχουσι τὴν τοῦ ἐπιτρόπου κατοικίαν. Ὅθεν, μεταβάλλοντος τοῦ ἐπιτρόπου κατοικίαν, συμμεταβάλλουσι καὶ οὗτοι (Dallos dom. 84). Τὰ δὲ μὴ ἀνεγνωρισμένα νόθα τέκνα ἔχουσι τὴν τῆς μητρὸς κατοικίαν· τὰ δὲ ἔκθετα τὴν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὐρέθησαν ἢ ἀνετράφησαν, ἔνθα ἐγγράφονται καὶ δημόται (Νόμου περὶ δήμων ἄρθ. 9). Οἱ δὲ ἀπηγορευμένοι τὴν τοῦ ἐπιτρόπου (Ἀστ. Ν. ἄρθ. 94). (Ἴδε καὶ τὴν λέξιν Κατοικία).

Τὰ νομικὰ πρόσωπα (οἷα τὸ δημόσιον, οἱ δήμοι, αἱ κοινότητες κτλ.) ἔχουσι κατοικίαν τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ διοίκησις τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ὅθεν τὸ δημόσιον ἔχει κατοικίαν αὐτοῦ τὰς Ἀθήνας (Α. Π. 194 τοῦ 63, 138 τοῦ 64 κτλ.). Διὸ τὸ δημόσιον ἐνῆχεται ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν καὶ ὁπότε συνάγεται καὶ ἕτερος διάφορον ἔχων κατοικίαν (Α. Π. 295 τοῦ 73, 237 τοῦ 74, 72 τοῦ 76). Προκειμένης δὲ εἰρηνοδικιακῆς ὑποθέσεως, ἐνάγεται εἰς οἰονδήποτε τῶν ἐν Ἀθήναις Εἰρηνοδικείων, διότι πάντα ἔχουσιν ἐξ ἴσου ἀρμοδιότητα, οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐχούσης τῆς θέσεως, ἐν ᾗ κεῖται τὸ κατάστημα τοῦ Ὑπ. τῶν Οἰκονομικῶν (Α. Π. 138 τοῦ 64). Αἱ δὲ ἐμπορικαὶ ἐταιρίαι τὸν τόπον, ἐν ᾧ καθίδρυνται, ἔνθα δηλονότι ἔχουσι τὸ κύριον

αὐτῶν ἑταιρικὸν κατάστημα (Πολ. Δικ. 17 ἀριθ. 4), ὅθεν οὐχὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ κεῖται παραρτηματικὸν τι κατάστημα ἢ ἐργοστάσιον (Α. Π. 29 τοῦ 46). Ἄλλ' ἢ κατοικία αὕτη παύει διαλυομένης τῆς ἑταιρίας. Ὅθεν ἡ ἀγωγή, δι' ἧς ἐξαιτεῖται ὁ ἐνάγων νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς λογοδοσίαν ὁ διαχειριστὴς διαλυθείσης ἐμπορικῆς ἑταιρίας, προσῆκον νὰ κινηθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ὡς ὀρθῶς ἀπεφάνητο ἄλλοτε τὸ Ἐφετεῖον Ναυπλίας διὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ 171 τοῦ 48 καὶ 223 τοῦ 48 (ἀς ἀτόπως ἀνῆρσεν ὁ Ἄρειος Πάγος διὰ τῆς ἀποφ. αὐτοῦ 197 τοῦ 50).

Κατὰ κανόνα λοιπὸν ἀρμόδιον εἶναι τὸ δικαστήριον, ἐνθα κατοικεῖ ὁ ἐναγόμενος, οὐχὶ ὅμως κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐγγραφὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ πινάκιον (ἄρθ. 16 ἐν συνδ. πρὸς τὸ ἄρθ. 575). Ὅθεν ἀπὸ τῆς ἐπίδοσεως τῆς ἀγωγῆς μέχρι τῆς ἐγγραφῆς αὐτῆς εἰς τὸ πινάκιον δύναται ὁ ἐναγόμενος, μεταβάλλον κατοικίαν, νὰ καταστήσῃ ἀναρμόδιον τὸ δικαστήριον, οὗ ἐνώπιον ἐκινήθη ἡ ἀγωγή.

Ἡ περὶ ἀκινήτου πραγματικῆ, ἢ περὶ ἀκινήτου μικτῆ ἀγωγή (δηλονότι περὶ διανομῆς ἀκινήτου ἢ περὶ ἰθύνσεως ὀρίων), ἢ κατὰ παντὸς διακατοχῆ ἀπευθυνομένη προσωπικῆ ἀγωγῆ, καὶ ἢ περὶ διακατοχῆς ἀγωγῆ (ἢτοι περὶ κτήσεως, διατηρήσεως καὶ ἀνακτῆσεως τῆς νομῆς) κινεῖται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἐν οὗ τῇ περιφερείᾳ κεῖται τὸ ἀκίνητον (Πολ. Δικ. 20). Ἡ τοιαύτη δὲ εἰδικὴ δικαιοδοσία ἢ δικαιοδοσία καλεῖται δικαιοδοσία τοῦ πράγματος. Ἄλλ' οὐχ ἦττον καθίσταται ἀρμόδιον καὶ τὸ ἀναρμόδιον δικαστήριον νὰ δικάσῃ τὴν περὶ ἀκινήτου ἀγωγὴν διὰ σιωπηρῶς παρεκτάσεως τῆς ἀρμοδιότητος αὐτοῦ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 24 τῆς Πόλ. Δικον., ἐὰν μὴ προτείνῃ ὁ ἐναγόμενος πρὸ πάσης

ἄλλης ἐνστάσεως τὴν ἐνστασιν τῆς ἀρμοδιότητος (Α. Π. 179 τοῦ 69).— Ὅσακις μεταξὺ πολλῶν δικῶν συνεχόμενων πρὸς ἀλλήλας ὑπάρχει τοιαύτη συνάφεια, ὥστε, χωριζομένων αὐτῶν, δύναται νὰ ἐπέλθῃ βλάβη εἰς τὴν ἀνάκρισιν ἢ διάγνωσιν αὐτῶν, καθίσταται ἀρμόδιον τὸ δικάζον τὴν κυρίαν δίκην δικαστήριον νὰ δικάσῃ καὶ τὰς λοιπὰς. Ἐὰν δὲ ἀμφοτέραι ἦναι κύριαι, ἢ πρότερον ἐκκρεμῆς καταστάσα ἐλκύει τὴν ἑτέραν ὅθεν, ὑποβληθείσης τυχὸν αὐτῆς εἰς ἄλλον δικαστήν, δύναται νὰ ζητηθῇ ἡ παραπομπὴ αὐτῆς εἰς τὸν τῆς ἐκκρεμοῦς ἤδη καταστάσης ἀρμόδιον δικαστήν. Ἐξηρηγμένα προδήλως ἀπὸ τῆς κυρίας δίκης εἶναι αἱ προπαρασκευαστικαὶ δίκαι καὶ αἱ ἀφορῶσαι εἰς προδικαστικὸν, παροδικὸν ἢ παρεμπίπτον τι ζήτημα, εἰσαγόμενα πᾶσαι κατὰ τὴν ῥητὴν διάταξιν τῆς Πολ. Δικον. (Πολ. Δικ. 21) εἰς τὸ κατὰ τὴν κυρίαν δίκην ἀρμόδιον δικαστήριον. Ὅσαύτως αἱ παρεμπίπτουσαι ἀγωγαὶ (οἷαι ἢ περὶ ἀποδοκιμάσεως ἢ μὴ ἀναγνωρίσεως τῶν πράξεων πληρεξουσίου, ἢ περὶ ἀνατροπῆς ἀγωγῆ, καὶ πᾶσα ἐν γένει κατὰ τὸ 229 ἄρθρον τῆς Πολ. Δικ. ἀγωγή, δι' ἧς ὁ ἕτερος τῶν διαδίκων προστίθησθε τι εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν κτλ.) καὶ αἱ περὶ ἐγγυήσεως, αἱ περὶ δικαστικῶν δαπανῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων εἰσάγονται εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κυρίας δίκης. Κατὰ τὰνωτέρω ἢ περὶ ἀκυρώσεως τῆς παρὰ τρίτῳ κατασχέσεως ἀγωγή εἰσάγεται εἰς τὸ δικαστήριον, οὗ ἐνώπιον διατελεῖ ἡδη ἐκκρεμῆς ἢ κυρία ἀγωγή ὅθεν καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἄρειου Πάγου, ὡσαύκις ἢ κυρία ἀγωγή καὶ ἢ περὶ κύρους κατασχέσεως εἶναι ἐκκρεμῆς ἐνώπιον αὐτοῦ (Α. Π. 217 τοῦ 53).

Αἱ ἐμπορικαὶ δίκαι ἢ εἰσάγονται εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα γενικὸν κανόνα ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ

συναφθέντος συμβολαίου ἢ τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς· διὰ τῶν λέξεων δὲ τόπου τῆς πληρωμῆς προδήλως νοεῖται οὐ μόνον ὁ τόπος τῆς παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος, ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος τῆς καταβολῆς τοῦ τιμήματος, ἅτε τῆς ἐκτελέσεως ἀφορώσης εἰς τὰς ἐκατέρωθεν παροχάς, αἰτινες περιλαμβάνονται εἰς τὸν γενικὸν ὅσον τῆς πληρωμῆς· καὶ ὅπου ἐγένετο ἡ πληρωμή, δύναται νὰ δικασθῶσι πᾶσαι αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὴν ἀμφισβητήσεις (Ἀπόφασις Ἐφετείου Ἀθηνῶν 16,811 τοῦ 59). Ἐχει ἐπομένως ἐκλεκτικὸν δικαίωμα ὁ ἐνάγων νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἀγωγὴν ἐνώπιον οἰουδήποτε δικαστηρίου ἐκ τῶν ἀρμοδίων θέλει. Ἐπίσης αἱ ἀπὸ συναλλάγματος πηγάζουσαι ἀγωγαί, εἴτε περὶ καταβολῆς ἢ ἀποζημιώσεως διὰ τὴν μὴ καταβολήν, εἴτε περὶ ἀκυρώσεως ἢ καταργήσεως, εἰσάγονται ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συναλλάγματος, ἐὰν οὗτος ἐμφαίνεται ἐξ αὐτοῦ. Ἐπίσης αἱ ἐκ τῆς διαχειρίσεως προερχόμεναι ἀγωγαί εἰσάγονται ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς διεξαγωγῆς τῆς διαχειρίσεως, πλὴν ἐὰν ἡ διαχείρισις προέκυψεν ἀπὸ δικαστικῆς ἐντολῆς, ὅτε ἀρμόδιον εἶναι τὸ ἐντειλάμενον δικαστήριον. Ὡσαύτως αἱ κατὰ τῶν ἀνηλικῶν τέκνων ἀγωγαί εἰσάγονται ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας αὐτῶν (δηλονότι τῆς κατοικίας τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἂν ὦσι γνήσια, τῆς κατοικίας τῆς μητρὸς αὐτῶν, ἂν ὦσι νόθα) ἢ καὶ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς διαμονῆς αὐτῶν, ἐὰν τυχὸν ὦσιν ἀπομακρυσμένα τῆς πατρικῆς αὐτῶν οἰκίας ὡς μαθητεύοντες, τεχνῖται, χειροτέχναι, στρατιῶται ἢ ὑπηρεταί. Ἦκει δηλονότι ὁ ἐνάγων τὸ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ ἐνώπιον οἰουδήποτε ἐκ τῶν εἰρημένων

δικαστηρίων θέλει. Ἐπίσης εἰσάγονται αἱ ἐκ κολασίμου πράξεως ἰδιωτικαὶ ἀπαιτήσεις κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἐνάγοντος εἴτε εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, εἴτε εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐτελέσθη ἡ πράξις. Ἐπίσης ἢ κατὰ πολλῶν ὀφειλετῶν, ὑπαγομένων εἰς διάφορον δικαιοδοσίαν, ἐπὶ τῇ αὐτῇ ὀφειλῇ ἀγωγή εἰσάγεται εἰς οἰουδήποτε ἐκ τῶν δικαστηρίων τούτων κατὰ προτίμησιν τοῦ ἐνάγοντος. Ἐπίσης ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας πραγματικὴ ἀγωγή περὶ πολλῶν ἀκινήτων κειμένων ἐν διαφόροις δικαστικαῖς περιφερείαις κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐναγομένου εἰσάγεται εἰς ἐν τῶν ἀρμοδίων λόγῳ τοποθεσίας δικαστηρίων τούτων.

Ἐπέρχεται σιωπηρὰ παρέκτασις τῆς ἀρμοδιότητος, ὡσάκις ὁ ἐναγόμενος, ἐμφανιζόμενος εἰς τὸ δικαστήριον, δὲν προβάλλει ἔνστασιν ἀναρμοδιότητος (Πολ. Δικ. 24). Ὅθεν τὸ Πρωτοδικεῖον δύναται νὰ δικάσῃ ὑποθέσεις τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Εἰρηνοδικείου, μὴ προβληθείσης ἐνστάσεως ἀναρμοδιότητος (Α.Π. 62 τοῦ 56). Ἄλλὰ τοῦτο, ἐμφανισθέντος τοῦ ἐναγομένου. Διὸ τοῦ ἐναγομένου μὴ τυχὸν ἐμφανισθέντος, τὸ μὴ ἀρμόδιον δικαστήριον ὀφείλει νὰ κηρύξῃ ἐαυτὸ ἀναρμόδιον, μὴ δυνάμενον νὰ ἐπιληθῇ τῆς διαφορᾶς (Α.Π. 254 τοῦ 64). Ἄλλὰ κατ' ἐξαιρέσιν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ κατὰ παρέκτασιν ἀρμόδιον τὸ Εἰρηνοδικεῖον, (ἐκτὸς ἀνρῆτως ἐξεδηλώθη ἢ θέλησις τῶν διαφορομένων περὶ παρεκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας) ἐπὶ τῶν θεμάτων τῶν μὴ ἀναγραφόμενων ἐν τῷ ἄρθρῳ 490, (ὡσάκις δηλ. ἡ ἀναρμοδιότης τοῦ εἰρηνοδικοῦ προέρχεται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς διαφορᾶς καὶ οὐχὶ λόγῳ κατοικίας κτλ.). Χωρεῖ δὲ μόνον ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων ῥητὴ παρέκτασις τῆς ἀρμοδιότητος, ἥτις γίνεται διὰ δηλώσεως καταχωριζομένης εἰς τὰ πρακτικά. (Α.Π. 91 καὶ 380 τοῦ 52). Ὅθεν ἐὰν εἰσῆχθῃ ἀγωγή κατὰ τοῦ ἐνα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000013368